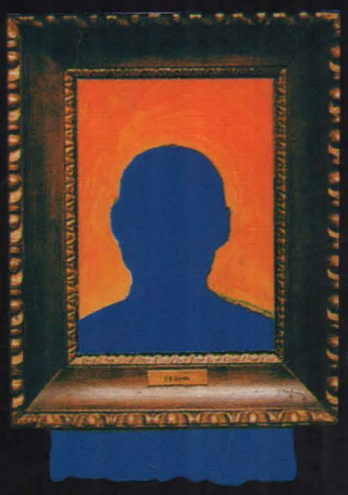
YANIK PORTAKAL

Charles Willeford

İngilizceden çeviren: Füsun Umar

AYRINTI

CHARLES WILLEFORD

Charles Willeford (D. 1919), at terbiyeciliği, boksörlük, radyo spikerliği ve ressamlığın yanı sıra, aralarında *The Burnt Orange Heresy*, *Pick-Up*, *Cockfighter* ve *Miami Blues*'un da bulunduğu bir düzineyi aşkın kitap yazdı.

2. Dünya Savaşı'nda Üçüncü Ordu'da tank komutanıydı. Savaş kahramanlıkları, Silver Star, Bronze Star, Purple Heart ve Luxembourg Croix de Guerre madalyalarıyla ödüllendirildi. Kitaplarıyla ordu ilişkisi hakkında ise şunları söylüyor " 'Kahramanlar'ım ordudan çıkmadır. Orada otuz yılımı geçirdim. Tanıdığım tiplerin yarısından fazlası gerçek psikopattı." Willeford, Fransa'da Biarritz ve Peru'da Lima üniversitelerinde sanat, Miami Üniversitesi'nde İngilizce öğrenimi gördü. 1988'de öldü.

Ayrıntı: 111
Kara Ayrıntı Dizisi: 5

Yanık Portakal
Charles Willeford

İngilizceden çeviren
Füsun Umar

Yayıma hazırlayan
Ferma Lekesizalın

Kitabın özgün adı
The Burnt Orange Heresy

Vintage Crime / 1990
basımından çevrilmiştir.

Kapak
Sevinç Altan

Basıma hazırlık
Renk Yapımevi (0 212) 516 94 15

Baskı ve cilt
Mart Matbaacılık Sanatları Ltd. Şti. (0 212) 212 03 39-40

Birinci basım
Nisan 1995

ISBN 975-539-079-0
*
Dizi yönetmeni
Hüseyin Boysan

AYRINTI YAYINLARI
Piyerloti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş-İstanbul • Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

Charles Willeford

YANIK PORTAKAL

Büyük Jacques Debierue'ün son dönemine
1886 - 1970

Memoria in geterna

Bir şey yoktur
Bir şey olsaydı da bilemezdik
Bilseydik de başkalarına bildiremezdik

Gorgias

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir şey yoktur.

1 İki saat önce ekspres kargo servisinin adamı Palm Beach'teki daireme yeni çıkan *Uluslararası Sanat Ansiklopedisi*'ni getirdi. Teslim makbuzunu imzaladım, klima cihazının ayarını üç derece artırdım, mutfaktan çekici getirip sandığı açtım. Kenarı tırtıllı ipek kâğıda basılmış, sert kapaklı, birbirinden güzel yirmi dört cilt. Altı yıllık hazırlık dönemi, 436'sı tam sayfa renkli 2500'ü aşkın resim, her maddesi sanat tarihinin ilgili bölümü uzmanlarından biri tarafından araştırılıp yazılarak imzalanmış bir eser.

Maddelerden ikisini ben yazmıştım. Ayrıca adım, James Figueras, üç makalede daha geçiyordu. Uzmanlar, yazılarına benden alıntılar katarak, kendi görüşlerine, otorite sayılan birinin desteğini sağlıyorlardı.

Bu sınırlı dünyamda, (gazetelerin sanat köşesi yazarlarını saymaksızın) hepsi erkek en çok yirmi beş kişinin hayatını kazandığı sanat eleştirmenliği mesleğinde, adımın bu önemli ansiklopedide otorite olarak geçmesi çok büyük başarıydı. Bir an düşündüm. Nüfusu iki yüz milyonu aşkın Amerika'da mesleği sanat eleştirmenliği olan sadece yirmi beş kişi vardı! Bir sanat eserine bakıp anlayabilen, yorumlarını kâğıda dökerek sanatla ilgilenen herkesin estetik deneyimi paylaşabilmesini sağlayan insanların sayısı ancak bu kadardı.

Clive Bell, sanatın "anlamlı biçim" olduğunu ileri sürmüştü. Buna karşı çıkacak değilim, ama bana kalırsa Bell, tezini akla en yakın sonuca ulaşacak kadar geliştirmemiş. Biçim(ler)i izleyici için anlamlı kılan eleştirmendir! Yedi ay sonra otuz beş yaşında olacağım. Yeni *Ansiklopedi*'de imzası bulunan en genç otoriteyim ve -şu anda farkına vardım ki- ömrüm yeterse Amerika'nın, hatta belki de dünyanın en büyük sanat eleştirmeni olma şansına sahibim. Ağır ciltleri özenle sandıktan çıkarıp masamın üzerine dizdim.

Komple ansiklopedinin fiyatı, yayın tarihinden önce sipariş edilmek koşuluyla, üç yüz elli dolar artı posta ücretiydi; tabii birçok üniversite, kolej ve genel kitaplık bu özel indirimden yararlanıyorlardı. Ansiklopedi piyasaya çıktıktan sonra beş yüz dolara satılacak, isteyenler sadece on dolara aynı cins kâğıda basılmış, aynı güzel ciltli bir sanat yıllığına abone olacaklardı.

Uzmanlık dalım çağdaş sanat olduğuna göre yayımlanacak bu yıllıkların hepsinde adımın geçeceğini söylemeye gerek yok sanırım.

Aylar önce provaları okuduğum halde, sanat ve okul öncesi çocuk konulu 1.600 kelimelik yazımı dikkatle, iyi kaleme alınmış, profesyonel bir eserin okuyucuya verdiği zevkle bir daha okudum. Makalem, *Sanat ve Okul Öncesi Çocuk* adlı kitabımın kısa bir özeti, kitap da Columbia Üniversitesi'ndeki doktora tezimin yeniden yazılıp gözden geçirilmiş versiyonuydu. Bu kitap, sanat eleştirmeni olarak isim yapmamı sağladı, ama başarısız bir girişim olduğunu da söylemem gerek. Başarısız diyorum, çünkü iki büyük üniversitenin pedagoji bölümlerinde kitabım çocuk psikolojisi seminerlerinde okutulmaya başlandı, böylelikle söz ko-

nusu pedagogların kitaptaki tezlerden, çocuklardan ve psikolojiden hiç mi hiç anlamadıkları ortaya çıktı. Yine de, kitabım sayesinde sanat tarihi öğretmenliğinden kurtulup sanat eleştirmeni olarak hayatımı kazanmaya başladım.

Kitabımı okuyup anlayanlardan biri olan *Fine Arts: The Americas* dergisinin sorumlu müdürü Thomas Wyatt Russel, bana ayda dört yüz dolara köşe yazarlığı ve yazıişleri kurulu üyeliği önerdi. *Fine Arts: The Americas*, sahibi olan vakfı yılda en az elli bin dolar zarara sokmasına rağmen, yalnız Amerika'nın değil, dünyanın da en başarılı sanat dergisi sayılır. Gerçi ayda dört yüz dolara para denmezdi, ama bu seçkin sanat dergisinin uzmanlar listesine adımı yazdırmakla başka sanat dergilerine dışarıdan yazı satmam kolaylaşacaktı. Bu tür satışlardan düzenli bir gelir sağlayamıyordum; ancak dört yüz dolarlık aylığımla birlikte evlenmediğim sürece -ki zaten niyetim yoktu- hem nefret ettiğim öğretmenliğe hem de sanat tarihi doktorası yapanların ikinci seçeneği olan soğuk ve kapalı müzelerde çalışmaya muhtaç olmayacaktım. Reklamcılık da söz konusu olabilirdi gerçi, ama kaç para getirecek olursa olsun, reklamcılığa atılmak için sanat tarihi doktorasına yıllarını vermek gerekmezdi.

Elimdeki kitabı kapayıp kenara ittim, üçüncü cilde uzandım. Sigaramı yakarken parmaklarım -biraz- titriyordu. Kendi kendime bile itiraf etmekten nefret ettiğim halde, okul öncesi çocuk makalesine neden bunca zaman ayırdığımı biliyordum. Uzun süre (önce sigaramı bitirmek istediğime inanmaya çalışarak) kitabı açıp Jacques Debierue konusundaki yazımı bulamadım. Dorian Gray'in yaptığı her kötülük bir odaya saklanan portresine yansırmış, bense bazen evde, gizli bir yerlerde bir film makinesinin vızıldayarak, hayatımın bu iki gününde olanları durmadan baştan gösterdiğini düşünüyorum. Kötülük de her şey gibi zamana ayak uydurmalı, üstelik ben Dorian Gray gibi yüzyıl sonu amatör sanat meraklılarından da değilim. Profesyonelim ben, hem penceremden görünen yakıcı Florida güneşi kadar da güncel.

Klima cihazı çalıştığı halde ter içinde kalmıştım, gür favorilerim ıslanıp keçeleşmişti. Benimle ilgili acı gerçek burada, bu eşsiz ciltteydi işte. Şu andaki başarımı ve ünümü Debierue'ye

mi borçluydum, yoksa Debierue başarısını ve ününü bana mı borçluydu?

"Acı, nerede karşına çıkarsa çıksın, hoşuna gitmeyecektir," diye yazmış John Heywood. Debierue'yü düşünmek bana gerçekten acı veriyordu, bu acıyı sevmemiştim, tıpkı kendimi sevmediğim gibi. Yine de bu dünyadaki hiçbir şey, Jacques Debierue konusundaki yazımı okumama engel olamayacaktı...

2 Gloria Bentham, sanatın s'sinden anlamadığı halde, bu, Palm Beach'te galerisi olan başarılı bir satıcı olmasına mani olmamıştı. Son yıllarda gelişen sanat hareketleri, hemen her eserin herhangi bir fiyata satılmasına yol açsa da, "sezon"da otuzu aşkın galerinin sabahtan akşama kadar açık olduğu düşünülürse, batmamak, hatta biraz para bile kazanmak büyük başarı sayılırdı. Sanat tüccarlarının sanattan çok insandan anlamaları gerekir. Sıska, gösterişsiz, silik bir tip olan Gloria'nın özelliği, karşısındakini dikkatle dinleyebilmesiydi; iyi dinlemeyi de nedense hep anlamakla karıştırırlar.

Arabamla Miami'den A1A'ya çıkıp kuzeye, Palm Beach yönüne doğru ilerlerken, kafamı başka şeylere takmamak için Gloria'yı düşünmeye çalıştım, ama sonuçtan pek memnun kalmadım. Sunshine Parkway yerine biraz daha uzun süren yolu seçmiştim, aradaki bir saatte Miami'deki resim sanatı konusunda ne yazacağımı tasarlayacak, böylece en az bir saat kadar Berenice Hollis adlı sorundan -eğer hâlâ sorun sayılabilirse- uzak duracaktım. Hayatta hiçbir şey basit değil, iyi bir eleştirmen olmamın tek nedeni de eleştirinin derin, karanlık gizini öğrenmiş olmam, diye düşündüm. Düşünmek, düşünme süreci ve düşünen insan aynı şeydir. Öyleyse -ki öyle olduğuna inanarak yaşıyorum- ressamla resim ve resim yapmak da aynı şey demektir. Hiç kimse, hiçbir şey basit değildir; Gloria, galerisindeki yeni serginin açılışında bulunmam için gereğinden çok diretmişti. Sergi önemli değildi, fikir de yeni sayılmazdı, sadece mantıklıydı.

Haiti yerlilerinin naif resim sanatı ile Herb Westcott adlı, bir

süre Haiti'de Pétionville'de yaşamış ve orayı tablolarına konu almış, Clevelandlı genç bir ressamın eserlerini birlikte gösteren ortak bir sergi düzenlemişti Gloria. Bu karşılaştırmadan Westcott -profesyonel olduğu için- zararlı, yerliler de -ilkelce amatör olduklarından- kârlı çıkacaklardı. Gloria naif tabloları yüzde altı yüz kârla satacak, Haiti resim sanatı herkesin harcı olmadığından alıcıların çoğu bir hafta içinde resimleri geri getirse bile bu alışverişten yine de kazançlı çıkacaktı. Naif resimle hiç ilgilenmeyen koleksiyoncuların gözünde Westcott'un sanatı, Haitililerle karşılaştırıldığında öylesine ağır basacaktı ki Westcott bu ortak sergide, kıyaslama şansı olmayan kişisel bir sergiye oranla mutlaka daha fazla tablo satacaktı.

Gloria'yı düşünerek, kısa bir süre için de olsa, Berenice Hollis'i aklımdan çıkarmıştım. Berenice sorununu kökünden halletmeye kararlıydım: İşin garibi, hem sonucun etkili olacağını umuyor hem de çabalarımın boşa çıkmasını bekliyordum. Berenice lisede (on birinci sınıflara) İngilizce öğretmenliği yapıyordu. Minnesota eyaletinin Duluth kentinden geliyordu. Kuyruk sokumundan bir kist aldırdıktan sonra bir iki hafta dinlenip güneşlenmek üzere Palm Beach'e gelmişti. Gerçi ciddi bir ameliyat geçirmiş sayılmazdı, ama biriken hastalık iznini değerlendiriyordu. Açık pembe teni önce safran sarısı olmuş, zamanla koyu bir bronz rengi almıştı. Yara izi de kızgın kırmızılığından griye, sonunda da pütürlü bir kurşun rengine dönüşmüştü.

İlişkimiz de aynı renk ve ton değişikliklerinden geçmişti. Gezici bir Touluse-Lautrec sergisi konusunda yazı hazırladığım Four Arts galerisinde tanışmamızdan sonra Berenice, Duluth'a dönmekten vazgeçti. Gerçi buna karşı çıkmamıştım (üstelik kimseye Duluth'a dönmesini içtenlikle öneremezdim zaten), ama evime taşınmasına göz yummakla büyük bir hata yapmıştım; o sıralarda bana çok parlak bir fikir gibi görünen aptalca bir karardı bu. Berenice, dolgun bedenli, çini mavisi gözlü, buğday sarısı saçları sırtına kadar inen, iri yapılı -daha doğrusu kütür kütür- bir taşra kızıydı. Dikkati çekmeyen, ufak ameliyat izi dışında güneş sıcağı, mis kokulu teni pürüzsüz, lens taktığı mavi gözleri kadife bakışlıydı. Yine de başlangıçta sandığım gibi iyi huylu değil, sadece tembel biriydi. Birlikte yaşamak şöyle dursun, tek kişi için bile ol-

dukça küçük sayılan dairemde her yana yayıldıkça yayılmaya başladı. Onu sokağa çıkmak ya da bir davete gitmek üzere giyindikten sonra gören biri, Berenice'le birlikte oturmanın bunca büyük kargaşalık yarattığına inanmazdı. Her iskemlede bir giysi, ıslak havlular, yere atılmış bikiniler, banyoda duş sabunu, parfüm, pudra ve pomat karışımı, tıraş olurken burnumu tıkamak zorunda kaldığım, insanın genzini yakan dayanılmaz bir koku bulutu. Mutfağın durumu daha da beterdi. Fincan, tabak, tava, tencere yıkamak nedir bilmezdi, bir gün de erimiş domuz yağını musluğa dökerken yakalamıştım.

Bu karışıklığa aldırmıyordum, ama asıl sorun, Berenice'le her an burun buruna olduğum yerde aynı zamanda yazılarımı yazmak zorunda kalmamdı.

Bütün gücümü kullanarak Tom Russell'ı ikna etmiş, sezon boyunca Gold Coast muhabirliğini üstlenmiştim. (Palm Beach'te resmi "sezon", yılbaşı gecesi Everglades Kulübü'ndeki sıkıcı baloyla başlayıp nisanın on beşine doğru biter.) Tom sonunda isteğimi kabul etti, ama aylığımın dışında hiçbir harcamama karışmayacağını da bildirdi. Bu durumda Palm Beach'te aylığımla geçinecek, biriktirdiğim paradan uçak biletimi kendim ödeyecektim (Kalanıyla da 250 dolarlık bir otomobil almıştım). Village'daki sabit kiralı dairemi de ödediğimin iki katına başkasına kiralayarak geçinecektim. Ucu ucuna.

Eskisinin iki katı kadar çalışıyor, New York'ta yazdıklarımdan çok daha iyi yazılar gönderiyordum. Amacım, Gold Coast'un ciddi sanat dergilerince uzun süre ihmal edilmiş olduğu halde Amerika'nın yeni sanat merkezi olma yolunda ilerlediğine Tom Russell'ı inandırmaktı. İşin aslı tam böyle olmasa bile, gerçekten de tek tük gelişme belirtileri görülüyordu. Floridalı ressamların çoğu hâlâ empresyonist stilde palmiyeler ve deniz manzaralarıyla uğraşıyordu, ama New York'tan, Avrupa'dan gelen, isim yapmış birçok ressam Florida'yı keşfetmiş, Jupiter Beach'le Miami arasındaki galerilerde tablolarını sergilemeye başlamışlardı. Sezon boyunca açılan yeni sergiler "Kısa Haberler" sütunumu doldurmaya yetiyordu, ünlülerden en az birinin sergisi de kendisini geniş kapsamlı yazılarımdan biriyle onurlandıracak kadar uzun sürüyordu. Sezon boyunca zenginler Florida'ya geliyor, ressamlar

da tablolarını satabilecekleri paranın bulunduğu her yerde sergi açıyorlardı.

Berenice bütün gün küçücük dairemde olduğu zaman yazı yazamıyordum. Ben rahatsız olana kadar çıplak ayaklarıyla gürültü etmemeye çalışarak 60 kiloluk sinsi bir fare gibi ortalıkta dolaşıp dururdu. Yakındığım zaman da sessizce bir köşeye çekilir, ne okur ne başka bir şeyle ilgilenirdi. Hermes marka yazı makinemin başında otururken sevgi dolu bakışlarını sırtımda hissediyordum. Bir gün dayanamadım.

"Ne düşünüyorsun, Berenice?"

"Hiç."

"Hiç deme. Beni düşünüyorsun, değil mi?"

"Hayır, düşünmüyorum. Haydi, sen yazmana bak. Rahatsız etmek istemem."

Ediyordu işte, bir türlü yazamıyordum. Öylesine sessizdi ki soluk alıp verişini bile duyamıyor, ama bu sefer de belki soluğunu duyarım diye kulak kabartıyordum. Uzun süre düşündüm (hıyarın biri olsam da nezaketime diyecek yoktur doğrusu), sonunda kibarca gitmesini istedim. Hiç oralı olmadı. Çok geçmeden kaba ve aksi bir tavırla aynı isteği tekrarladım. Benimle kavga etmiyordu, ama gitmiyordu da. Bu gibi durumlarda karşılık bile vermezdi. Masmavi gözlerini iri iri açıp bütün ciddiyetiyle yüzüme bakardı. Gözlerindeki lensler yüzmeye başlar, gözyaşları yanaklarından süzülür, güçlü, soluksuz bir hıçkırığı bastırmaya, belki de biraz geciktirmeye çalışır; beni çileden çıkarırdı. O zaman, bir daha dönmemek kararıyla evden çıkıp gider, birkaç saat sonra yine dönüp gelirdim. Her zamanki gibi barışır, yatakta çılgınca bir saat geçirirdik.

Ama işimi yapamıyordum. İş erkek için çok önemlidir. Truvalı Helen bile Hermes'le başa çıkamaz. Ne kadar güzel olursa olsun, kadın sadece kadındır, oysa iki bin beş yüz sözcük, bir makaledir. Çaresizlikten Berenice'e ültimatomu çektim. Miami'ye gideceğimi, yirmi dört saat sonra döndüğümde evimden de, yaşamımdan da defolup girmiş olması gerektiğini söyledim.

Aradan yetmiş iki saat geçtikten sonra eve dönüyordum, her ihtimale karşı süreyi iki gün daha uzatmıştım. Herhalde gitmemiştir, diye düşündüm. Bir yandan evde olmasını istiyor, bir

yandan da bir daha görünmemek üzere gitmiş olmasını bekliyordum.

Arabayı sokakta park ettim, yedi yıllık Chevy'nin tentesini kapatıp taş kaplı avludan dış merdivenlere doğru yürüdüm. Yolun yarısında ikinci kattaki dairemde telefonun çaldığını duydum. Durup bekledim; üç kere daha çaldı. Berenice, telefonun dört kere çalmasını dünyada bekleyemez, mutlaka cevap verirdi, demek ki gerçekten gitmişti. Kapıyı açmadan zil sesi kesildi.

Berenice gitmiş, ev temizlenmişti. Kıyı köşe temiz değildi tabii, ama hiç olmazsa gitmeden ortalığı toplamak gibi bir incelik göstermişti. Bulaşıklar yıkanıp kaldırılmış, yerdeki muşamba yarım yamalak da olsa silinmişti.

Pencerenin yanındaki portatif masada duran daktiloma, üzeri "James" yazılı kapalı bir zarf iliştirilmişti.

> *James, sevgilim, canım,*
>
> *Sen aşağılık herifin birisin, ama bunu zaten biliyorsun herhalde. Seni hâlâ seviyorum, ama unutacağım; yine de güzel anıları unutmayacağımı umuyorum. Duluth'a dönüyorum. Sakın peşimden gelmeye kalkma.*
>
> B.

Peşinden gitmemi istemiyorsa, nereye gittiğini neden yazmıştı?

Çöp sepetinde buruşturulmuş üç sayfa kâğıt gördüm. Mektubun ilk taslakları. Önce okumayı düşündüm, ama fikrimi değiştirdim, son şekliyle bırakacaktım. Mektupla zarfı buruşturup sepete attım.

Yitirilmiş bir şeyin yol açtığı yoğun bir sızıyla birlikte anlaşılmaz bir öfke duyuyordum. Evde hâlâ Berenice'in kokusu vardı; onun misk, ter, talk pudrası, lavanta sabunu, jambon kokan soluğu, elbise askılarındaki kuru çiçek keseleri, sirke ve diğer bütün güzelliklerinden oluşan bu kadınsı karışımın sonsuza kadar evimde kalacağını anladım. Hem kendime hem de Berenice'e acıyor, aynı zamanda, gelecek bir iki berbat hafta boyunca onu deli

gibi özleyeceğimi bildiğim halde, ondan kurtulduğum için sevinçten âdeta uçuyordum.

Gloria'nın galerisindeki serginin açılışına kadar çok vaktim vardı. Spor gömleğimle mokasenlerimi çıkardım, Miami notlarımı gözden geçirmek üzere yazı masası olarak kullandığım portatif masanın başına geçtim. Dade County'deki üç günüm boş geçmemişti.

Larry Levine'ın Coconut Grove'daki evinde kalmıştım. Larry, New York'tan tanıdığım bir gravür sanatçısı, karısı Paula da birinci sınıf bir aşçıydı. "Kısa Haberler" sütunumda Larry'nin yeni çıkardığı hayvan motifli gravürlerden söz ederek konukseverliğine karşılık verecektim.

Miami'de gezdiğim "Güneyde Gotik Stili" konulu sergide, iki bin beş yüz kelimelik bir yazıya yetecek kadar not tutmuştum; derginin son sayfasındaki sütunumda da Harry Truman'ın gözlüğüne değinecektim. Fikir Larry'den çıkmıştı.

Güney Miami'de Truman hayranı bir otomobil tamircisi, Mount Rushmore'da kayalara oyulmuş dev boyutlu dört devlet başkanı heykelini babasının ölümünden sonra tamamlayan Lincoln Borglum'a mektup yazıp heykeltıraşa Truman'ın başını ne zaman ötekilere ekleyeceğini sormuş. Anlaşılan, espri anlayışı babası Gutzon'unkinden daha güçlü olan Lincoln Borglum da şakacı cevabında ne yazık ki bunu yapamayacağını, çünkü Truman'ın gözlüğünü yapmanın çok zor olduğunu bildirmiş. Jack Wade adındaki tamirci, Borglum'un cevabını ciddiye almış ve oturup Truman heykeline gözlük yapmış.

Boydan boya sekiz metreyi geçen, çelik çerçeveli, tunç üzerine yaldız kaplamalı, ısıya dayanıklı, havası alınmış iki kat camlı, dev bir gözlüktü bu.

"Camların arasındaki hava boşluğu, soğukta fazla buğulanmalarını önleyecek", demişti Jack Wade.

Polaroid fotoğraf makinemle Wade'in ve gözlüğün üç poz siyah-beyaz fotoğrafını çekmiştim. Pozlardan biri dergideki haberimi resimleyecek kadar iyi çıkmıştı. Gözlük gerçekten de olağanüstü bir el zanaatı ürünüydü. Wade'e, eserini reklam amacıyla bir gözlükçüye satmasını önerdiğimde öfkelenmişti.

"Olur mu hiç?" diye diretti. "Ben onu Başkan Truman'ın

Mount Rushmore'a dikilecek heykeli için yaptım!"

Telefon çaldı.

"Nerelerdesin?" Gloria'nın tiz sesiydi bu. "Öğlenden beri seni arıyorum. Berenice seyahate çıktığını, belki de hiç dönmeyeceğini söyledi."

"Berenice'le ne zaman konuştun?"

"Bu sabah, on buçuğa doğru."

Ağır bir darbe yemiş gibi oldum. Yirmi dört saat, hatta kırk sekiz saat, altmış saat sonra da dönseydim demek Berenice'i evde bulacaktım. Zamanlamam kusursuzdu gerçi, ama yine de sarsıldım.

"İş için Miami'deydim," dedim. "Ama Berenice gitti, bir daha da gelmeyecek."

"Birbirinize naz mı yapıyorsunuz? Anlat bakayım, ne oldu?"

"Bu konuda konuşmak istemiyorum. Gloria."

Güldü. "Açılışa geliyorsun, değil mi?"

"Geleceğimi söylemiştim ya. Hiçbir özgün yanı olmayan Haiti resimleri, bütün gün bana telefon etmeni gerektirecek kadar önemli mi?"

"Westcott iyi bir ressam, James. Bunu sen de biliyorsun. Birinci sınıf çizgisi var."

"Öyle."

"Sesin garip çıkıyor. İyi misin?"

"İyiyim. Açılışa da geleceğim."

"Ben de asıl bunu konuşmak istiyordum zaten. Joseph Cassidy de gelecek, üstelik sadece seninle tanışmak istediği için gelecekmiş. Öyle dedi. Cassidy'nin kim olduğunu biliyorsun, değil mi?"

"Bilmeyen var mı?"

"Tabii vardır canım. Herkesin ona ihtiyacı yok ki!" Gloria güldü. "Bizi -yani seni, beni ve davetlilerden birkaçını- açılıştan sonra evinde akşam yemeğine çağırdı. Royal Palm Towers'ın çatı katında oturuyor."

"Nerede oturduğunu biliyorum. Neden benimle tanışmak istiyormuş?"

"Söylemedi. Ama adam, bugüne kadar galerimin kapısından içeri giren en büyük koleksiyoncu, hele onu bir de müşteri olarak kazanırsam, artık başkası gerekmez."

"Öyleyse ona Westcott'tan ya da naiflerden bir şey satmaya kalkma."

"Neden?"

"Geleneksel sanatla ilgilenmez. Hiçbir şey satmaya kalkma, benimle konuşuncaya kadar bekle, sonra sana gereken ipucunu veririm."

"Teşekkürler, James."

"Bir şey değil."

"Berenice'i de getiriyor musun?"

"Bu konuda konuşmak istemiyorum dedim, Gloria."

Ben telefonu kaparken, o gülüyordu.

3 Otlakçı sözcüğünden ne kadar nefret edersem edeyim, Gold Coast'ta geçirdiğim sürede tam bir otlakçı olup çıkmıştım. Palm Beach'te, sezona bağlı olarak çeşitli sosyal sınıflar ortaya çıkar, bunlar Miami veya Miami Beach'te, bir yanda WASP'lar (beyaz, anglo-sakson Protestanlar-ç.n), öte yanda Yahudilerin oluşturduğu zoraki gruplandırmadan çok farklıdır. Lauderdale'deki paralı sınıf ise sadece WASP'lardan oluşur.

Bu "grup"lardan hiçbirine ait olmadığım halde, mesleğim gereği, hepsinin sınırında dolaşıyordum. Konuklara genellikle kokteyl ikram edilen sergi açılışlarında yabancılarla tanışıyor, genç, bekâr, saygın meslek sahibi biri olarak sık sık akşam yemeklerine, kokteyl partilerine, polo oyunlarına, tekne gezilerine, gece toplantılarına, mangal partilerine davet ediliyordum. Bu davetler yeni konuklarla tanışmama, yeni davetlere yol açıyordu. Gold Coast'taki sanatçılardan sadece birkaçı -örneğin Larry Levine- New York'tan tanıdığım kişilerdi.

Florida'da iki ay geçirdikten sonra yığınla tanıdığım olmuş, ama hiç dost edinememiştim. Yemek davetlerinden hiçbirine karşılık vermiyor, hesabın üstüme kalacağı bar, gece kulübü ve restoranlardan uzak duruyordum. Ne var ki, hesabı hiç üstlenmeyen biri arkadaş da edinemez.

Yine de davet sahiplerinin çağrılarına uymamın bile yeterli bir

karşılık olduğuna inanıyordum. Davetliler arasındaki en can sıkıcı tiplere bile yakınlık gösteriyordum. Bekâr ve heteroseksüel erkeklerin aranmakla bulunmayacağı bir ortamda yemek davetlerinin vazgeçilmez konuğuydum. Keyifli akşamlarımda güzel hikâyeler anlatıyor, konuşmaların ölü noktasını başarıyla atlatıyordum.

Biri kırmızı ipek brokardan, öteki sıradan beyaz ketenden iki smokinim vardı. Berenice, bir partide kafayı bulduktan sonra dönüşte arabada omzumu ısırmış, beyaz ceketimde ruj izleri bırakmıştı. O günden beri kırmızı brokar ceketimi giymek zorundaydım.

Gloria'nın evimden altı blok ötedeki galerisine doğru yürürken Joseph Cassidy'nin akşam yemeği davetini düşünüyordum. Gerçi sosyete davetleri çok olağandı, ama Gloria, adamın benimle tanışmak istediğini söylemişti, nedenini bir türlü çıkaramamıştım. Cassidy, koleksiyonculuğu kadar, ünlü bir ceza avukatı olmasıyla da isim yapmış biriydi. Sanat koleksiyonunu Chicago'daki bürosunda kazandığı akıl almaz paralarla geliştirmişti.

Çağdaş Amerikan resim sanatının en güzel koleksiyonlarından birine sahip olduğunu düşünürken, tanışma isteğine akla yakın bir neden buldum sonunda. Her halde elindeki tabloların kataloğunu yazmamı isteyecekti. İstemese bile (bildiğim kadarıyla henüz bu koleksiyonun kataloğu yayımlanmamıştı) bunu kendisine önermeye karar verdim. Böyle bir çalışmanın hem bana hem de Cassidy'ye yararı olacaktı. Açıktan biraz para kazanacak, birkaç ay Chicago'da kalıp orta batı resim sanatı ve ressamları konusunda birkaç yazı yazacak, katalogda adımın yayımlanmasıyla mesleğimde ilerleme şansını elde edecektim.

Yol boyunca bunları düşündükçe parlak fikrime büsbütün kendimi kaptırdım; ancak galeriye yaklaştığımda Cassidy'ye böyle bir öneride bulunamayacağımı anlayınca sevincim kursağımda kaldı. Fikir ondan gelirse tamam, ama bir sosyete toplantısında, kendime olan saygımı kaybetmeden adamdan iş isteyemezdim.

Cassidy gibi birine verebilecek başka neyim vardı? Zaman zaman abarttığım, başkalarında yapmacık etkisi bıraktığını bildiğim gururumu (isterseniz "maçoluk" deyin) kalıtım yoluyla elde etmiştim, Porto Rikolu babamın mirasıydı herhalde. Ne olursa

olsun, yaşamımın bir parçasıydı. Bugüne kadar önüme çıkan yükselme olanaklarından birçoğunu, babamın benzeri bir durumda ne yapacağını düşündüğüm için değerlendirememiştim.

Galeriye geldiğimde bu fikri aklımdan çıkarmıştım.

Gloria, ince dudaklarını zorla deve dişlerinin üzerine çekerek gülümsedi, dudaklarını sağ favorime değdirdi, koluma canımı acıtacak kadar sıkı sarılıp beni bara götürdü.

"Bu adamı tanıyor musun, Eddy" diye sordu barmene.

"Hayır," Eddy ciddi bir tavırla başını iki yana salladı, "ama ne içtiğini biliyorum." İki parça buz koyduğu bardağa bir duble Cutty Sark doldurup bana uzattı.

"Sağol, Eddy."

Eddy, gündüzleri Güney Palm Beach'te Hiram's Hidaway adlı lokalde çalışıyordu. Tanınan bir barmen olduğu için sezon boyunca birçok davet sahibi tarafından akşam partilerinde çalışmak üzere çağrılırdı. Haftada bir-iki kere değişik yerlerde karşılaşıyorduk. Herkes yan gelire ihtiyaç duyuyor bugünlerde, diye düşündüm. Düzenli bir işin yanı sıra açıktan üç beş kuruş. Örneğin Gloria, galerisini ara sıra şiir toplantıları ya da psikologların grup tedavisi seansları için kiralamasa, buranın oldukça yüksek sezonluk kirasını çıkaramazdı. Üstelik bu gruplardan nefret ederdi. Şiir dinlemek zorunda olduklarını sananların, tedavi seanslarında azap çekenlerin, sigaranın birini söndürüp birini yaktıklarını, oraya koyduğu tablalardan hiçbirini kullanmadıklarını iddia ediyordu.

Eddy, üzerine beyaz örtü serilmiş portatif bir masada çalışıyordu. Masanın ardına Scotch, Bourbon, Martini hazırlamak üzere cin ve vermut şişelerini dizmiş, plastik bir buz kovası koymuştu. Birkaç adım geri çekilip yerimi arkada bekleyenlerden birine bıraktım, girişteki masada duran teksir edilmiş sergi kataloglarından birini aldım. Gloria kapıda yeni gelenleri karşılıyor, konuk defterini imzalatıp bara kadar eşlik ediyordu.

Gloria'nın galerisindeki açılışların hiçbir özelliği yoktu. Her zamanki konuk listesine ek olarak, Palm Beach'teki otellerin halkla ilişkiler müdürlerine, müşterileri arasından ilgilenenlere dağıtılmak üzere davetiye gönderirdi. Sıradan bir müşteri, özel bir açılış davetiyesi almaktan "gurur" duyar, davette "gerçek" Palm

Beach sosyetesiyle tanışma fırsatını bulacağına sevinir, hatta bazen tablo bile alırdı. Böyle durumlarda Gloria, müşterinin kaldığı otelin halkla ilişkiler müdürüne bir spor ceket ya da Daks marka bir çift ayakkabı gönderirdi. Bu nedenle Gloria'nın konukları çoğunlukla garip bir topluluk oluştururlardı. Şimdi de Palm Beach Koleji'nin iki kız öğrencisi ürkek gözlerle naif tablolara bakıyor, ellerindeki defterlere tükenmez kalemle not alıyorlardı.

Katalogdaki özgeçmişine göre Herbert Westcott yirmi yedi yaşındaydı, Western Reserve'i bitirmiş, New York'taki Art Students League'de öğrenim görmüş, Cleveland'da ve Kanada'nın Toronto kentinde sergi açmıştı. Theodore M. Canavin adlı, Philadelphialı biri Westcott'un birkaç tablosunu satın almıştı. Westcott, son üç ayda Haiti'de yaptığı yeni tablolarıyla ilk kişisel sergisini burada açıyordu. Başımı katalogdan kaldırdım. Kalabalıkta sanatçıyı bulmak zor olmadı. Kısa boylu - bir altmış beş kadar -, güneş yanığı tenli, seyrek kumral sakallı bir tipti. Altı düğmeli, uçuk mavi Palm Beach modasına uygun takım elbisesinin içine pembe bir gömlek, ayağına beyaz ayakkabı giymiş, kravat takmamıştı. Port-au-Prince'deki bir çarşıyı konu alan ve üçte ikisi limon sarısı gökyüzünden oluşan en büyük boyutlu tablosunun önündeki orta yaşlı bir çiftin konuşmalarına kulak kabartmaktaydı.

Gloria'nın da söylediği gibi adamın çizgisi iyiydi, ancak renkleri birbiri üzerinden akıtarak kompozisyonlarına bir tür rastlantı havası vermek istemişti. Jackson Pollock'un kötü mirası olan bu akıtma yönteminin hiç anlamı yoktu. Ressam yetenekli olmasına yetenekliydi tabii, ama yetenek ressamlığın ilk adımı sayılır. Haiti yerlisi erkek ve kadınlara siyah yerine çikolata renginin değişik tonlarını vermişti. Karşı duvarda, Haitili ressamların tablolarındaki siyah figürleri görmesem belki farkına bile varmayacaktım.

Gloria'nın topladığı bir düzine kadar orijinal Haiti tablosu şaşılacak kadar iyiydi. 1900'lerde yapılmış, çağdaş Haitililerin çarpıcı sarı ve kırmızı tonlarına oranla gösterişsizliğiyle dikkati çekecek, bakışları üzerine toplayacak kadar farklı, eski bir Marcel bile bulmuştu. Konusu, Haiti'nin günlük yaşamından alınmıştı: Tablonun orta noktasında gülünç, âdeta canı sıkılmış bir keçinin

çevresinde aşağı yukarı otuz kişilik bir grubun geleneksel Voodoo törenini gösteriyordu, ancak temel renklerin hiçbiri kullanılmadan sadece gri, siyah ve beyaz tonlarında yapılmıştı. Aklımda kaldığı kadarıyla Marcel ilk naif ressamlardandı, fırça alacak parası olmadığı için tuvallerini tavuk tüyüyle boyamıştı. Tablodaki fiyat etiketinde sadece bin beş yüz dolar yazıyordu, bu Marcel'i alan kârlı bir alışveriş yapmış olacaktı.

"James!" Gloria dirseğimi yakaladı. "Sana Herb Westcott'u tanıştırayım. Herb, Bay Figueras."

"Memnun oldum," dedim. "Gloria, Marcel'i nereden buldun?"

"Sonra anlatırım," dedi. "Herb'le konuş biraz." Arkasını dönüp çilli, uzun kolunu kırmızı yanaklı, yaşlı bir adama uzattı.

Westcott parmaklarını seyrek sakalından geçirerek, "Özür dilerim, Bay Figueras, sizi daha önce göremedim," dedi. "Gloria geleceğinizi söylemişti; ama sakallı olduğunuzu sanıyordum..."

"Dergideki sütunuma sakallı resmimi koymuşlar. Aslında değiştirmem gerekirdi; ama resim fena değil, daha iyisini de çektiremedim. Bir yıl kadar sakal bıraktıktan sonra vazgeçtim. Siz de sakalınızı çekiştirmeseniz, Bay Westcott..."

Hemen elini indirip, durduğu yerde ayak değiştirdi.

"İnce bir hesap yaptım, Bay Westcott, sakalın hayatımı aşağı yukarı altı hafta uzattığını ortaya çıkardım; başka bir deyişle tıraş olmamakla altı hafta kazanıyorum, elektrikli tıraş makinesiyle de yedi hafta. Yine de değmez, çünkü ben de tıpkı sizin gibi ellerimi bir türlü o kahrolasıca sakaldan ayıramıyordum, boynum durmadan kaşınıyordu. Duyduğuma göre bu işin sırrı, sakala hiç el sürmemekmiş, ancak oynamayı alışkanlık haline getirdiyseniz, sakalınız yok olmaya mahkûmdur."

"Anlıyorum," dedi sıkılgan bir tavırla. "Önerinize teşekkür ederim."

"Üzülmeyin," diye ekledim. "Bence sakalsız daha yakışıklı olacaksınız."

"Gloria da aynı şeyi söyledi." Elimdeki boş bardağa uzandı. "İçkinizi tazeleyeyim. Ne istersiniz?"

"Eddy biliyor."

Marcel'e bir daha bakabilmek için arkamı döndüm. Bir an önce çıkıp gitmek istiyordum. Yüksek tavanlı, küçük galeri ka-

labalıklaştıkça gözüme büsbütün küçük görünmeye başlamış, çevremi bağırarak konuşan bir sürü insan sarmıştı, üstelik Westcott'la tabloları hakkında konuşmak istemiyordum. Sakal konusunu açmamın nedeni de buydu. Westcott, her tablosunda birtakım örneklerden esinlenmiş olduğunu ben söylemeden de biliyordu zaten. Kataloğu katlayıp pantalonumun arka cebine yerleştirirken, iki bin kelimelik yazım için satır dolduracak başka malzeme bulamazsam, Marcel de dahil olmak üzere bu açılışın, dergideki sütunumda beş satırdan fazla yer tutmayacağını düşünüyordum.

Gloria, on-on iki kişilik bir davetli grubuyla bar masasının önündeydi. Bana içki ikram etmeye kalkan zavallı Westcott ise kenardan, Eddy'nin dikkatini çekmeye çalışıyordu. Bu fırsattan yararlanarak önce fuayeye çıktım, ardından kapıdan dışarıya süzüldüm. Worth Avenue'den geçerek eve dönerken hava kararıyordu. Cassidy benimle görüşmek istiyorsa Gloria'dan telefon numaramı alıp arayarak randevu verebilirdi.

Florida'da güneşin batışı uzun sürmez. Dışı kirli sarı, kaba sıvalı, 1920'lerden kalma, borsa buhranından önce villa olarak yapılmış, ardından küçük kiralık dairelere bölünmüş apartmanıma geldiğimde kendi buhranım başağrısına dönüşmüştü. Ceketimi çıkardım; avluda, ılgın ağacının altındaki beton sıraya oturup bir sigara içtim. Denizden ılık ve yumuşak bir rüzgâr esiyordu. Geceyi geçirecek bir yer bulmakta geç kalan birkaç kuş, öfkeli cıvıltılarla tepemdeki ağaca yerleşmiş hemcinslerinin arasına daldılar. Gözlerime kadar yükselen bir boşluk kaplamıştı içimi, ama henüz taşma noktasına gelmemişti. 2 numarada oturan yaşlı Bayan Weissenberg taş kaplı avluda topallayarak bana doğru yaklaşıyordu. Onunla konuşmak zorunda kalmamak için hemen kalkıp merdivenlere yöneldim, daireme çıktım, fırına Meksika usulü bir hazır yemek koyup yarım saat ısıttıktan sonra yarısını yedim ve yattım. Yatar yatmaz deliksiz ve rüyasız bir uykuya daldım.

4 Gloria, omzumu sarsarak uyandırıp, yatağımın yanındaki gece lambasını yaktı. Terastaki sardunya saksısında bulundurduğum yedek anahtarla içeri girmişti. Ya Berenice'in bu anahtarı kullandığını görmüş ya da yerini ondan öğrenmiş olmalıydı. Ani ışıktan kamaşan gözlerimi kırpıştırarak yüzüne baktım, bir yandan da kendimi toparlamaya çalışıyordum. Yüreğim hâlâ gümbür gümbür atıyordu, ama karanlıkta uyandırılmanın yarattığı ani korku geçmek üzereydi.

"Kusura bakma, James," dedi Gloria, "kapıyı vurdum, ama duyuramadım. Artık kapına bir zil alsan iyi olur diyorum."

"Bir dahaki sefere telefon etmeyi dene. Telefonun hemen her çalışında yerimden fırlar, açarım, ne olur ne olmaz, belki gerçekten önemsiz biridir diye!" Sesimdeki öfkeyi gizlemeye gerek görmemiştim.

Sigara paketim pantolonumun cebinde, pantolonum da sehpanın yanındaki koltuğun arkalığındaydı. Geceleri çıplak yatar, üzerime sadece bir çarşaf örterdim. Öfkemle sigara özlemim ağır bastı, çarşafı kenara savurup kalktım, pantolonumun ceplerini karıştırıp paketi buldum. Bir sigara yaktım, kibrit çöpünü sehpanın üzerindeki seramik tablaya attım.

"Benim için çok önemli, James. Bay Cassidy geldiğinde ortalıkta yoktun. Seni sordu, başının ağrıdığını, erken gittiğini söyledim .."

"Doğru."

Gloria çıplaklığımdan rahatsız olmamıştı, ama ben odanın orta yerinde anadan doğma halde sigara içerek saçma sapan bir konuşmaya katıldığımın farkına varıp büsbütün sıkıldım. Gloria ellisine merdiven dayamıştı, bir zamanlar Atlantalı bir beyaz eşya tüccarıyla evlenip altı ay sonra boşandığına göre ömründe ilk kez çıplak bir erkek görmüyordu. Yine de dolaptan bornozumu çıkarıp sırtıma geçirdim.

"Seni akşam yemeğine çağırdı, James. Ben de almaya geldim."

"Saat kaç?"

Platin kol saatinin minik kadranına baktı. "On bire yirmi var. Neredeyse çeyrek var."

Sadece iki saat uyuduğum halde kendimi dinç ve zinde hissediyordum. Böyle beklenmedik bir şekilde uyandırılmak, da-

marlarımdaki adrenalini artırmıştı.

"Olayı biraz abartıyorsun galiba, Gloria," dedim. "Cassidy ne dedi de, bu geceki küçük toplantıya -özellikle- beni davet ettiğinden bu kadar emin olabildin?"

Sıska işaret parmağıyla kavisli burnunu ovup alnını kırıştırdı. 'Umarım Bay Figueras'ın başağrısı, bu akşam bir içki içmek üzere uğramasını engellemez,' dedi. Ben de, 'Yok, zaten biraz sonra uğrayıp evinden almamı rica etti, sizinle tanışacağına çok seviniyor,' diye karşılık verdim."

"Anlıyorum. Ayak üzeri, nezaket gereği söylenen birkaç kelimeyi şişirip kendince davet anlamı çıkarmışsın. Şimdi de başını dertten kurtarmak için benim de gelmemi istiyorsun."

"Yanılıyorsun. Üstelik bir de tablo satın aldı, James. Naiflerden biri; hani şu çeşitli meyvelerden oluşan kocaman tepe tablosu. Zenci aşçısına almış, mutfağa asacakmış."

"Westcott almadı mı?"

"Herb'in resimlerini pek beğenmedi. Gerçi beğenip beğenmediğini söylemedi, ama ben öyle anladım."

"Söylemiş sayılır. Aşçısına Haiti naiflerinden birini almış ya, daha ne? Tekrar tıraş olmam gerekiyor mu?"

Parmaklarının ucuyla çeneme dokundu. "Bence gerek yok, ama dişlerini fırçala. Nefesin pek kötü kokuyor."

"Akşamki hazır Meksika yemeğindendir."

Gri pantolonumun üzerine beyaz gömlek geçirip kahverengi deri kravatımı taktım. Ayağıma koyu kahverengi mokasen, üzerime gri beyaz çizgili krep ceketimi giydim. Yakası lekeli beyaz smokin ceketimi ertesi sabah temizleyiciye götürmeye karar vermiştim. İki saatlik uykudan sonra ne kadar rahat hareket ettiğimi, kafamın nasıl pırıl pırıl çalıştığını gayet iyi hatırlıyorum. Bütün kaslarım yumuşak ve esnekti. Ayakkabılarımın tabanlarına yastık konmuş gibi hafifçe yaylanarak yürüyordum. Öyle keyifliydim ki kapıya doğru yürürken Gloria'nın jartiyerinin üzerinden kıçına çimdik attım.

"Aman Tanrım, James!"

Gloria'nın beyaz Pontiac'ıyla, Royal Palm Towers adlı, yetmiş katlı, korkunç beton yığınına doğru yola çıktığımızda, Cassidy'yle tanışıp tablolarını göreceğime sevindiğimi fark ettim. Ünlü ko-

leksiyonu Chicago'daydı, ama buradaki dairesinde de birkaç önemli tablosu vardı herhalde. Cassidy'nin neden Atlantik okyanusu manzaralı bir daire yerine Worth gölüne bakan Royal Palm Towers'da oturduğunu düşündüm. Çatıdaki terasından denizi görebilirdi belki, ama manzara uzakta kalırdı, kıyıda oturmaya benzemezdi.

Towers, satılık ve kiralık katlarla otel odaları ve dairelerinden oluşan garip bir karışımdı. Binanın sahibi olan şirket, gelir getirecek her köşeyi değerlendirmişti. Alt katlar büro olarak tutulmuş (Cassidy'nin de burada bir bürosu vardı), giriş katına aralarında bir de sanat galerisinin bulunduğu çeşitli dükkânlar açılmıştı. Çay salonu, bar ve restoran kirayla işletiliyordu. Şirket, servise hiç para harcamadan bol bol kira topluyordu. Cassidy en üst katta oturuyor olmalıydı; Royal Palm Towers, Palm Beach'te bütün yıl açık olan birkaç apart otelden biriydi.

New Yorkluların çoğu Florida'nın ikliminden hoşlanmaz, ama bu eyalette gelir vergisi alınmamasına bayılırlar. Yılın yarısından bir gün fazlasını Florida'da geçirerek, New York eyaletine gelir vergisi ödemekten kurtulurlar. Hem evlerini hem de işlerini Florida'ya taşımak için -pek asil sayılmasa bile- yeterli bir nedendir bu.

"Haiti naiflerini nereden buldun" diye sordum Gloria'ya.

"Lauderdaleli bir duldan satın aldım," diye kikirdedi. "Bedavaya sayılır. Kocası kısa süre önce ölmüş; evi, eşyaları, tabloları, her şeyi satıp Indiana'ya, kızıyla torunlarının yanına yerleşmeye gidiyordu."

"Marcel'in fiyatını pek düşük tutmuşsun, canım. Bin beş yüzden fazla eder."

"Sanmam, üstelik kaybedeceğim bir şey de yok; zaten yirmi beş dolara almıştım."

"Sen hem hırsızsın hem de orospu!"

Gloria yine kikirdedi. "Sen de üçkâğıtçısın. Berenice'i ne yaptın?"

"Minnesota'ya döndü. Ondan söz etmek istemiyorum, Gloria."

"Pek cici bir kız ama, James."

"Ondan söz etmek istemiyorum dedim ya, Gloria!"

Asansörle en üst kata çıktık. Asansör durunca kapı otomatik

olarak açılmadı. Çelik kapıda, iç yüzü ayna olan küçük bir pencere vardı. Filipinli uşak kimin geldiğine baktıktan sonra düğmeye basıp asansör kapısını açtı. Aynı kapı otomatiği asansörün içinde bir yerde de vardı herhalde. Mutlaka olmalıydı. Cassidy, evde, her gelişinde kendisine kapıyı açacak birini tutmuyordu ya! Kim bilir, belki de tutuyordur, parası bol olanların sağı solu belli olmaz, diye düşündüm.

İçerisi kalabalık değildi. Cassidy'yle birlikte yedi kişi. Gloria'yla benim gelmemle sayı dokuza yükselmişti. Herkesin birbirini tanıdığı düşünülerek kimsenin tanıştırılmadığı partilerdendi bu. Böyle toplantılar Palm Beach'te sık sık yapılır. Amaç, önce yemek yemek, ardından bar kapanmadan ya da içki bitmeden içebildiğince içmektir. Biriyle ahbaplık etmek isterseniz kendinizi tanıştırdıktan sonra ya da tanıştırmadan, söze girersiniz, hiç fark etmez. Cassidy Filipinli uşağa kime kapıyı açması konusunda talimat verdiğine göre konukların hepsini -uzaktan da olsa- tanıyor olmalıydı.

Barmen Sloan (beyaz ceketindeki yaka kartında adı yazıyordu) bize birer buzlu Cutty Sark hazırladı. Gloria'nın peşi sıra terasa çıktım. Cassidy, silahlı kuvvetlerin herhangi bir bölümünde yüksek rütbeli subay olduğu anlaşılan, kır saçlı biriyle konuşuyordu; konuk, pantolonundaki ütü çizgileri cetvelle çizilmişe benzeyen, fare grisi takım elbise giymişti. Elbise yeniydi, pek seyrek kullanılmıştı. Anlaşılan çoğunlukla üniforma giyiyordu. Subayların elbiseleri sekiz-dokuz yıl dayanır. Pantolon çizgileri çoktan demode oldu, fare grisi de yüksek rütbeli subayların karanlık, gri yaşamlarında en sevdikleri renktir.

Cassidy, "Teşekkür ederim, Tom," diyerek elini uzatıp kır saçlıyı azat etti.

Adamın arkasından asansöre gidişini izledim. Gerçekten ordu mensubu olup olmadığını kolayca anlayabilmek için, "General Smith değil miydi" gibi bir soru sorabilirdim, ama doğru tahmin ettiğimden kesinlikle emindim, kimseden onay almaya gerek duymadım.

Joseph Cassidy kısa boyluydu, şişkin omuzlarına, fıçı biçimli göğsüne bakılırsa tıknaz bile denebilirdi. Üzerine bir numara ufak gelen yeleği, kırmızı kadifeden smokin ceketine uymuyordu. Ye-

leği, köstekli saati ve Phi-Beta-Kappa kardeşliği anahtarının altın zincirini ceplerine takabilmek için giymişti. Sert çizgili bir İrlandalı yüzü, gözbebeklerinin altında incecik beyaz akları görünen ufak mavi gözleri, dört köşe beyaz dişleri vardı. Üst çenesindeki ön dişleri, kalın alt dudağına değiyordu. Geniş alnı güneş yanığından soyulmaktaydı. Siyah bıyığı kırpılmış, şakakları kırlaşmış, siyah saçları ıslatılıp dümdüz arkaya taranmıştı. Elli yaşlarında, etkileyici bir tipti. Otoriter görünüşlüydü, kendine olan güvenini kalın, gür sesiyle iyice vurguluyordu. Robert McNamara'nın savunma bakanıyken taktığına benzeyen altın çerçeveli gözlüğü yüzüne çok yakışmıştı.

Gloria bizi tanıştırdıktan sonra salonun fıskıyeli havuzundaki sazanlara bakmaya gitti. Havuz bu koca balıklarla doluydu; dört beş metre ötede durduğum yerden altın sarısıyla kırmızı benekli sırtlarını görebiliyordum. Havuzun ortasındaki kaideye yerleştirilmiş çimentodan yarısı aslan yarısı kartal yaratığın heykelinin gagasından su akıyordu. Heykel bir şeye benzemiyordu. Anlaşılan heykeltıraşın anatomi bilgisi fazla gelmiş, aslanla kartal arası bir yaratık fikrini bir türlü kabullenememişti. Oysa anatomiden haberi bile olmayan ortaçağ heykeltıraşları Anka kuşu gibi efsane yaratıklarının heykellerini ne de güzel yapmışlardı.

Cassidy, sol dirseğimi baş ve işaret parmağıyla tuttu.

"Gelin, Jim," dedi, "size birkaç tablo göstereyim. Adınız Jim'di, değil mi?"

"Hayır," dedim şaşkınlığımı gizlemeye çalışarak. "James'i tercih ederim. Babam Jaime adını vermiş, ancak kimsenin dili dönmediğinden James'e çevirdim. Resmen değiştirmedim ama," diye ekledim.

"Hepsi aynı." Kalın omuzlarını silkti. "Resmi değişiklik gerekmez, James."

Gülümsedim. "Bu konudaki yasal görüşünüzü ben sormadım, Bay Cassidy, sakın avukatlık ücretinizi fatura etmeye kalkmayın."

"Niyetim yok. Sadece, adı Jaime Figueras olan biri gibi görünmediğinizi söylemek istiyordum."

"Tipik bir Porto Rikolu gibi mi demek istiyorsunuz? İşin garibi, sarı saçlarımla mavi gözlerimi babamdan almışım, annemden

değil. Annem İskoç-İrlanda karışımıydı, saçları siyah, gözleri kahverengiydi."

"Diliniz de İspanyolcaya çalmıyor. Ne zamandan beri Amerika'da yaşıyorsunuz?"

"On iki yaşındayken geldim. Babam öldükten sonra annem New York'a döndü. Zaten Porto Riko'ya hiç ısınamamıştı. Mesleği şapkacılıktı, kadın şapkası modelleri çizerdi. Porto Riko'da kadınlara şapka satamazsınız, ya Mantilla kullanırlar ya da - kiliseye giderken - saçlarına pembe bir kâğıt mendil tuttururlar."

"Şimdiye kadar hiç şapkacı tanımadım."

"Nesli tükenmek üzere olan bir meslek. Bu arada annem de öldü, günümüzde kadınlar şapka alsalar bile orijinal modellere önem vermiyorlar."

Pembe dilinin ucuyla üst dudağını ıslatarak, "Şapka koleksiyonu yapmaya değer mi" diye sordu birden. "Orijinal şapkalardan söz ediyorum."

O anda, Cassidy'nin gerçek bir koleksiyoncu olduğunu anladım, birdenbire onun hakkında, tahmin ettiğinden çok daha fazla bilgim olmuştu. Koleksiyoncular genellikle üç kategoriye ayrılır.

İlk grupta ne istediklerini bilerek sanatçılara gereken siparişleri veren, sayıları çok az patron koleksiyoncular vardır. Bu grup, geçmişte değişik sanat stillerinin yerleşmesine yardım etmiştir. Örneğin on altıncı ve on yedince yüzyıllarda portrelere aşırı bir talep olmasaydı, portre ressamlığının büyük ekolleri de gelişemezdi.

İkinci grupta orta sınıf koleksiyoncular bulunur. Bunlar modaya uygun olanı satın alırlar. Modern sanat eserlerini de, ya nedenini bilmeden (yaşadıkları çağı yansıtmalarıdır nedeni) ya da zamanla hoşlanmayı öğrendiklerinden toplarlar.

Üçüncü grup, ekonomik nedenlerle koleksiyonculuk yapanlardan oluşur. Alır, satar, kâr ederler; yani totoloji yaparsak, koleksiyoncu oldukları için koleksiyoncudurlar. Ellerindeki sanat eserlerini, o andaki ve gelecekteki değerleri yüzünden severler.

Her üç gruptaki koleksiyoncuların bir ortak özelliği vardır: cimrilik. El yazıları ufacıktır, "i" lerin noktasını koymaz, "t"lerin çizgisini çekmezler. Fazlasıyla tutumludurlar. Ellerindekini -ne olursa olsun- başkalarına vermek istemezler.

Koleksiyoncuların dünya kültür tarihindeki rolü neredeyse eleştirmenlerinki kadar önemlidir. Koleksiyoncular olmasaydı, dünyada gerçekten çok az sanat eseri üretilirdi; eleştirmenler olmasaydı koleksiyoncular ne alacaklarını bilemezlerdi. Sanattan anlayan koleksiyoncular bile, eleştirmenlere danışmadan fazla açılmazlar. Koleksiyoncularla eleştirmenler zor bir sembiyoz ilişkisi içinde yaşarlar. Araya sıkışıp kalmış sanatçılar da -zavallı garipler- bizler olmasak açlıktan ölürler.

"Hayır," diyerek başımı iki yana salladım. Salondan geçip çalışma odasına giderken nedenini açıkladım. "Şapka kolayca kopya edilebilir. 1920'lerin, 1930'ların orijinal şapkaları, özel olarak bir kişi için, belli bir amaçla kullanılmak üzere yapıldıklarından pahalıydılar. Ama Norma Shearer'in başında yeni bir şapka görüldü mü, hemen kopya edilip piyasaya sürülürdü. Kullanılan malzemeyi bir yana bırakırsak, kopyaların orijinalden farkı yoktu. Altın çağ dediğimiz, balıkçıl tüylerinin moda olduğu yıllarda kullanılmış şapkalardan bazıları belki alınabilir, ama tamir, depolama ve bakım ücretine değer mi, bilmem."

"Anlıyorum. Daha önce bu konuyla ilgilendiniz herhalde?"

"Derinlemesine değil. Bildiğiniz gibi, moda ilgi alanımın dışında kalıyor."

Siyah deri mobilyalar, cam ve krom eşyayla döşenmiş çalışma odasına girdik. Ben, elma yeşili duvardaki üç tabloya bakarken Cassidy, yumuşaklığı çıkan sesten anlaşılan koltuklardan birine yerleşti. Tablolar, ilk Lichtensteinlarından biri, (büyütülmüş bir Dick Tracy panosu), Warhol serisinden uçuk mavi bir Marilyn Monroe ve Matisse'in karakalem bir kız çocuğu portresiydi. Sonuncusu, abanoz ağacından yazı masasının ardındaki duvara tek olarak asılmıştı. O kadar kötüydü ki Matisse bunu ancak silah zoruyla imzalamış olabilirdi. Cassidy'nin karşısına oturup boş bardağımı gül ağacından sehpaya bıraktım. Filipinli uşak tepsi içinde içki getirdi, boş bardağımı alıp dolusuyla birlikte bir kokteyl peçetesi uzattı.

"Bir şey yemek ister misiniz, efendim?"

"Fena olmaz. Beyaz tost ekmeği arasına konmuş, yalnız göğüs etinden bir hindili sandviç getirin. Yanında mayonez ve yaban mersini sosu olsun, ekmeğin kenarlarını da kesin lütfen."

Başını sallayıp dışarıya çıktı.

"Matisse'i beğenmediniz, değil mi?"

Omuz silkip içkimden bir yudum aldım. "Çoğu Amerikalının Fransızlara özgü bir özellik olarak bellediği cimri bir yönü vardır Matisse'in. Meşhur olduğu yıllarda, kahveye gider, resim blokuna ya da peçeteye bir şeyler çiziktirir, hesabını ödemeden kâğıdı masaya bırakır, çıkarmış. Kahve sahibi, resmin Matisse'in yiyip içtiklerinden çok daha değerli olduğunu bildiğinden sesini çıkarmaz, aksine, memnun olurmuş. Doyurucu bir yemek yiyip birkaç şişe şarap içmiş biri iyi resim yapamaz, Bay Cassidy."

Cassidy başıyla onayladı; hikâyem hoşuna gitmişti, keyifle Matisse'ine baktı. Kötü bir resim, kim yapmış olursa olsun, kötüdür. Ama anlattıklarım üstelik gerçekti de Cassidy'nin gözünde Matisse'in değerini büsbütün artırmıştı. Sıradan biri olsa, kötü bir Matisse aldığı için kazık yediğine inanırdı, ancak Cassidy sıradan biri değildi. Koleksiyoncuydu, hem sıradan bir koleksiyoncu da değil.

"İlginç doğrusu," dedi. "Burada fazla bir şey yok, Chicago'dan ne getireceğime de henüz karar vermedim."

Yumuşak bir girişle konuyu açmıştı. Fırsattan yararlanıp, "Koleksiyonunuzun kataloğunu görmek isterdim, Bay Cassidy," dedim.

"Henüz ortada yok, ama Chicago Üniversitesi'nden iyi birini buldum, çalışmalara başlattım. Dr. G. B. Lang. Tanır mısınız?"

"Tanışmadık, ama adını duydum. Son derece iyi bir Rothko monografisi yazmıştı."

"Evet, o Dr. Lang. Üstelik yayın giderlerinin dışında beş para masraf etmeyeceğim. Dr. Lang üniversitede öğretim görevlisidir; müvekkillerimden biri de yönetim kurulu üyesiymiş. Onun sayesinde Dr. Lang'ın ders saatlerini azalttım. Sadece iki seminer yapıyor, kalan zamanını araştırmaya ayırıyor, araştırma konusu benim kataloğum. Dr. Lang'ın da işine geldi, hem önemli bir yayına daha adını vermiş olacak hem de başarılı bir çalışma yaparsa, Chicago Üniversitesi Yayınevi eserini basacak."

Cassidy dişlerini göstererek gülümserken, köpek dişleri alt dudağında iz bırakıyordu. Dikkatle yüzüme baktı. Altın çerçeveli gözlüğünün ardındaki gözleri irileşmişti. Hafifçe öne doğru eği-

lerek, "İyi niyetli insanlar bir araya gelince, alışverişten hem alan memnun kalır hem de satan. Öyle değil mi, James?" dedi.

"Gerçekten 'iyi niyetli' iseler evet, ama bugüne kadar yaşayıp gördüklerime dayanarak bu tür insanların neslinin tükenmekte olduğuna inanıyorum."

Eğlenceli bir şey söylemişim gibi güldü Cassidy. Sandviçim gelmişti. Ucundan ısırıp, kapıya yönelen uşağın arkasından seslendim. "Bir dakika! Bu mayonez değil, salata sosu."

"Evet, efendim."

"Mayoneziniz yok mu?"

"Hayır, efendim. Başka bir şey arzu eder misiniz?"

"Ziyanı yok."

Joseph Cassidy de tıpkı Lee Bailey gibi ünlüydü. Mahkemede aynı derecede iyi bir avukat olduğu biliniyordu, ama mahkeme dışında Bailey kadar basının ilgisini çekmiyor, Bailey'in aksine yalnız adını duyurmaya yarayacak davaları üstlenmiyordu. Parasını peşin alıp görevini iyi yapan bir avukattı. Gerçi şimdiye kadar biyografisi yazılmamıştı, ama Bailey'den çok daha fazla para kazanmış olduğu kesindi. Uygun zamanda uygun ressamların tablolarını düşük fiyatlara alarak servetine servet katmıştı; koleksiyonunu günün birinde satmaya karar verirse tabii.

Uşak ortalarda dolaşıp duruyordu. Gitmek istermiş de gidemiyormuş gibi bir hali vardı. Sandviçini yemediğim için kızmıştı.

"Barı kapat, Rizal," dedi Cassidy sakin bir sesle. "Bayan Bentham'a da haber ver, Bay Figueras'ı ben yolcu ederim." Dişlerini göstererek gülümsedi. "Sizce sakıncası yoksa biraz daha kalırsınız, değil mi, James?"

"Tabii, Bay Cassidy."

Ne de olsa eski terbiye görmüş biri olduğumdan, - insan ilişkilerinde nezaket kurallarına dikkat ederim - Cassidy'nin benden izin almadan ön adımı kullanması sinirime dokunmuştu, ama üstünlük taslamak için yapmıyordu. Amacı beni rahatlatmaktı. Ne olursa olsun, aklıma geleni uygulamayacak, onun seviyesine inip kendisine Joe diye hitap etmeyecektim. Amerika'da insanlar zaten çabucak içli dışlı oluverirler, Palm Beach'te ise sezon boyunca bu durum gülünç denecek boyutlara varır.

Rizal, barı kapamak üzere odadan çıktı, parti sona ermiş demekti. Konuklar, saygısızlıktan değil, rahatsız etme korkusundan, ev sahibiyle vedalaşmadan çıkıp gideceklerdi. Cassidy onları yolcu etmek üzere dışarıya çıksa, aynı konuklar, sanki başka türlü ayrılmak mümkün değilmiş gibi kendisiyle uzun uzadıya vedalaşırlardı.

Rizal kapıyı kapadıktan sonra Cassidy masasındaki özel kutudan bir puro alıp yaktı, tekrar yerine oturdu. Bana ikram etmemişti.

"James," dedi ciddi bir tavırla. "Hakkınızda tahmin edebileceğinizden çok daha fazla bilgi sahibiyim. Bugüne kadar eleştirilerinizin hemen hiçbirini kaçırmadan okudum. Sanat yazılarınız hem geniş bilginizi hem de üstün algılama yeteneğinizi yansıtıyor."

"Teşekkür ederim."

"İçtenlikle söylüyorum, kimseye kompliman yapmam. İkinci sınıf eleştirmen övgüyü hak etmez, birinci sınıf eleştirmen de gerek duymaz. Bence, genç Amerikan eleştirmenlerinin en iyilerinden biri olmak yolundasınız. Araştırmalarımın sonucuna bakılırsa, en iyisi olacak kadar da hırslısınız."

"Araştırmadan kastınız Gloria'dan hakkımda bilgi almaksa, hemen söyleyeyim, güvenilir bir kaynak sayılmaz. Gloria'yla uzun yıllardır tanışıyoruz, her zaman benim tarafımı tutar."

"Hayır, sadece Gloria'yla değil, James. Onunla da konuştum tabii, ama onun dışında başka galeri sahipleriyle, koleksiyoncu dostlarımla, hatta Dr. Lang'la da görüştüm. Belki ilginizi çeker, Dr. Lang çalışmalarınızı çok beğendiğini söyledi. Sanat tarihi ve sanat eleştirisi konusunda, benim belki de ömrümün sonuna kadar öğrenemeyeceğim kadar bilgili biridir."

"Bundan pek emin değilim, Bay Cassidy."

"Öyle olması gerekir. Adamın mesleği bu; sizin de mesleğiniz. Ben avukatım, sanat tarihi uzmanı değil. Lang istediği halde, kataloğuma önsöz yazmayı bile düşünmüyorum."

"Koleksiyoncuların çoğu yapar."

Başıyla onaylayıp, sağ elini -purosunun külünü düşürmemek için- hafifçe salladı. "Sanat dünyasında namuslu bir eleştirmen olmanızla ün yapmışsınız. Parayla satın alınamayacağınızı söylüyorlar."

"Eleştirmenlikten zengin olmadım."

"Biliyorum. Araştırma yapmasını da bilirim, bu da benim mesleğim. Avukatlığın yüzde doksan beşi ön çalışma sayılır, ev ödevinizi yaparsanız mahkemede kolaylıkla başarı kazanırsınız. Parayla satın alınamayacağınız konusuna dönelim yine: Bu özelliğinize saygı duyduğumu bilmenizi isterim."

"Para kabul etmediğim için önüme çıkan köşeyi dönme şansını geri çevirmişim gibi söylüyorsunuz bunları. Bugüne kadar elimden bir fırsat kaçtıysa, inanın haberim bile olmadı."

"Anlamazlıktan geliyorsanız konuyu biraz daha açayım. Madde bir: Bedava tablolar. Örneğin bu akşamki ressam, neydi adı, Westcott. Gloria'ya, birkaç hediye tablo karşılığında Westcott'u öven bir eleştiri yazacağınızı söyleseydiniz ne olurdu?"

"Herhalde Westcott'un bütün resimlerini armağan ederdi." Sırıttım. "Ama namustan değil, mesleğimden söz ediyorsunuz, Bay Cassidy. Bugüne kadar bir tek hediye tablo kabul etmedim. Village'deki evimin duvarlarında, dökülen badananın oluşturduğu rastgele desenlerden başka bir şey yok. Bir kere bile, iki-üç yüz dolara satabileceğim bir tabloyu kabul etsem, rüşvet aldığım haberi yayılır, meslek hayatım sona ererdi. Paris'te bugün bile para karşılığı yazılan olumlu eleştiriler, Fransa'daki sanat eleştirisi ciddiyetini neredeyse yok etmiştir.

"Tabii bu konuda da birkaç istisna var, bizler işin içindeyiz, bunların kim olduklarını biliriz. Ben yine de karşılığında herhangi bir şart koşmadıklarından emin olduğum dostlarımdan bile sanat değeri olan armağanlar alamam. Aksi halde ister istemez şartları önceden belirlemiş olurum. Günün birinde o kişinin sergisi hakkında yazı yazmam gerekirse, aldığım armağan düşüncelerimi etkileyebilir. Parayla da tablo satın almam. Oysa bugüne kadar benim keseme bile uygun birçok tablo gördüm, ama biri benim olsa, değerini artırmak için belki -kesinlikle emin değilim, belki- ressama hak ettiğinden daha çok önem verip meşhur etmeye çalışırdım. Yüzde yüz tarafsız olduğumu da iddia etmiyorum, kimse olamaz. Çoğunlukla tarafsız olmaya gayret ettiğim için, arada bir gerçekten hayranlık duyacağım bir eser gördüğüm zaman tarafsızlık sınırını aşıp kendi duygularımı ortaya koyabiliyorum."

İçkimi bitirip bardağı amaçladığımdan biraz daha sert bir ha-

reketle masaya bıraktım. Başımı kaldırınca Cassidy'nin İrlandalı yüzünün güldüğünü gördüm. Belki beni faka bastırmaya çalışmıştı, ama bu tür tuzaklara alışıktım. Amerikalıların -hele sanattan anlamayanların- sanatçıyı göklere çıkaran her eleştirmenin rüşvet aldığını düşündüklerini biliyordum. Oysa Cassidy sanattan anlıyordu.

"Bütün bunları biliyorsunuz zaten, Bay Cassidy," dedim. "İyisi mi, mesleğime bağlılığımı gereksiz yere övmeyin. Ben de herkes gibi parayı severim. Sanat tarihi doçentiyken bugünkünden daha fazla para kazanıyordum. Evet, hırslıyım ama para değil, şöhret için. Sanat eleştirmenliğinde yeterince ün kazanırsam, kazancım da artacak, ama yine de zengin olamayacağım. Bu oyunun kuralı başka. Asıl ustalık, insanın sanat eleştirmeni ya da sanat uzmanı olarak hayatını kazanması, gerçekten zor iş bu. Tablolarınızdan birine ekspertiz yapmamı isterseniz, ücretini alırım. Seve seve. Koleksiyonunuza bundan sonra hangi eseri alacağınız konusunda fikrimi soracak olursanız birkaç öneride bulunurum, para da istemem." Boş bardağımı kaldırdım. "Belki bir içki isterim. Yoksa bar bana da mı servis yapmayacak?"

"Şişeyi getireyim," diyerek odadan çıktı. Kaşla göz arasında, açık bir şişe Cutty Sark ve plastik buz kovasıyla döndü. İki parça buz üzerine duble viski doldurduktan sonra bir sigara yaktım. Cassidy, yazı masasından sarı bir bloknot aldı, yerine geçip dolmakaleminin kapağını açtı.

"Size ekspertizini yaptıracak tablom yok, James," dedi. "Koleksiyonuma neler eklemem gerektiği hakkında fikrinizi almak da istemiyordum, ama fikir sizden geldiğine göre sorayım: Ne önerirsiniz?"

En değerli projemden söz etmeye karar verdim.

"*Entartete Kunst.* Dejenere sanat."

"Nasıl yazılıyor?"

Kodladığım gibi not etti.

"Hitler'in partisi tarafından, modern sanatı lanetlemek için kullanılan bir terim. O yıllarda Hitler ırkçılık derdindeydi, resmi görüş ise halk sanatı denen yönü tutmuştu. Modern sanat, kişisel ve kendine özgü bakış açısıyla siyasal ve sosyal bir anarşi olarak nitelendiriliyor, Hitler'in emriyle acımasızca baskı altında tu-

tuluyordu. O zamanlar da tıpkı şimdi olduğu gibi kimse modern sanatın aslında ne olduğunu bilmediği için, Almanya'nın her köşesindeki parti üyelerine, neyi yok edeceklerini öğretmek üzere "dejenere sanat"ı sergilemek gerekiyordu. 1937 temmuzunda Münih'te bir modern sanat sergisi açıldı. Çocukların kötü yönde etkilenmemeleri için sergiyi sadece yetişkinlerin gezmesine izin verildi, adına da 'Dejenere Sanat' dendi. Hem sanatçıları hem de bu tür sanattan hoşlananları uyarmak amacıyla düzenlenen örnek sergi, Münih'ten sonra bütün Almanya'yı dolaştı."

Öne eğildim. "Bakın kimlerin eserleri var: Otto Dix, Emil Nolde, Franz Marc, Paul Klee, Kandinsky, Max Beckmann ve daha birçokları. Orijinal kataloğu New York'ta, büromdaki masanın alt çekmecesinde kilitli."

"Tabloların her biri bugün birer servet eder."

"Ressamların hepsi artık sanat tarihinin bir parçası oldu, tablolar da, örneğin bir Marc, pahalı tabii. Ama bu özel sergideki bütün eserlere sahip olduğunuzu düşünebiliyor musunuz? Bütün Alman müzeleri 'arınmıştı' 'Arınmak' sözünü kullanıyorlardı o yıllarda. 'Dejenere Sanat' sergisindeki ressamların diğer tabloları kaldırıldı, kimi yok edildi, kimi saklandı, kimi de ülke dışına kaçırıldı. Bu gezici sergideki tabloları satın almak mümkün; onlara sahip olmak..."

Cassidy bloknotundaki iki kelimenin üzerini çizip başını iki yana salladı. "Hayır, böyle bir projeye tek başıma girişemem. Sermaye bulmak için bir grup oluşturmam gerekir, üstelik; hayır, bence değmez. Başka fikriniz var mı?"

"Var tabii, ama beni buraya koleksiyon önerilerimi sormak için çağırmadınız herhalde."

"Doğru. Bakın, James, ikimiz de dürüstüz, ikimiz de kendi alanımızda aynı ölçüde hırslıyız. İnsan bir kere, sadece bir tek kere dürüstlük dışı bir iş yapmakla hemen namussuz olmaz. Üstünde durmak bile gereksiz. Düşünün bir kere, James, size bir röportaj olanağı verilse" -durakladı, diliyle dudaklarını ıslattı- "Jacques Debierue'yle görüşmeniz istense, ne derdiniz?"

"Ayrıcalıkların en büyüğü derdim! Ancak Debierue Fransa'da yaşıyor, son kırk yılda sadece üç röportajı yapılmış- hayır, dört, bir yıl kadar önce evi yandığından beri kimseyle görüşmemiş."

"Başka bir deyimle," dedi gülerek, "yeni eserlerini görmek ve bunlar hakkındaki kişisel fikirlerini öğrenmek çok hoşunuza giderdi, değil mi?"

"Hoşa gitmek deyimi yanlış, *kendinden geçmek* sözü bile yetersiz kalır. Duchamp'ın ölümünden bu yana Debierue, modern sanatın en büyük ustası sayılıyor."

"Tamam, biliyorum. Dinleyin, James. Ya Debierue'yle konuşmanızı sağlayabileceğimi söylesem ne derdiniz?"

"İnanmazdım."

"Eğer doğruysa -ki gerçekten doğru- karşılığında benim için ne yapardınız?"

Ağzım, gırtlağım kupkuru kesilmişti. Plastik buz kovasını eğerek boş bardağıma biraz su koydum. Bir yudum aldım, sıcak gibi geldi. "Dürüst olmayan bir iş planlıyorsunuz, zaten biraz önce de bunu demek istememiş miydiniz?"

"Hayır. Size göre namussuzluk sayılmaz, benim için öyle. Debierue bana borçlu diyebilirim, olayı böyle tanımlayabiliriz, ben de böyle görüyorum. Borcuna karşılık para değil, tablolarından birini istiyorum."

Güldüm. "Kim istemez ki? Bugüne kadar onun tablolarından birine sahip olan ne bir müze var ne de özel koleksiyoncu. Başarabilirseniz dünyada Debierue sahibi tek koleksiyoncu olursunuz! Bildiğim kadarıyla, ancak dört eleştirmen, eserlerinden bazılarını görme şansına sahip olmuş. Evinde çalışan hizmetçilerden bir-ikisi de görmüş olabilir, bilmiyorum. Bir de belki sevgililerinden bazıları; yıllar önce, sevgilisi olabilecek yaşlardayken demek istiyorum. Ama bunların dışında hiç kimse.."

"Biliyorum. Tablolarından birini istiyorum. Yapacağınız görüşmeye karşılık olarak bana bir tablosunu çalacaksınız."

Güldüm. "Çaldıktan sonra da Fransa'dan buraya kolayca kaçırıveririm, değil mi?"

"Hayır. Sizden kesin söz alana kadar daha fazlasını söylemek istemiyorum. Ya evet, ya hayır. Röportaj karşılığında Debierue'den bir tablo çalıp bana getireceksiniz. Tablo yoksa, röportaj da yok. Düşünün bakalım."

"Varsayım olarak mı?"

"Varsayımı bir yana bırakın, işin gerçekleşebilirliğini düşünün."

"Yaparım. Yapacağım. Yani ortada çalınacak eseri varsa çalarım. Haberlerde, evindeki yangında bütün eserlerinin kül olduğu söylendiydi. O zamandan beri resim yapmadıysa.."

"Yaptı, biliyorum."

"Anlaştık o halde. Ama Fransa'ya gidiş dönüş uçak bileti bir yana, şileple gidecek kadar bile param yok."

"El sıkışalım."

Ayağa kalkıp ciddiyetle el sıkıştık. Ellerimiz terliydi, ama ikimiz de olanca gücümüzle birbirimizin elini sıktık. Yazı masasından özel kutusunu aldı, bana puro ikram etti. Başımı iki yana sallayıp yerime geçtim. Bir viski daha içmeyi düşünürken vazgeçtim, artık gerek kalmamıştı. Enikonu çakırkeyif olmuştum. Hafiften başım dönüyor, kalbim bir avuç hap almışım gibi hızla çarpıyordu.

"Debierue burada, Florida'da." Cassidy kahkaha yerine aksırık gibi bir ses çıkardı. "Otuz küsur mil güneyde, yedi numaralı devlet karayolu üzerinde. İşte böylece dürüstlük dışı bir iş yapmış oluyorum, dostum. Müvekkillerimden birinin güvenini kötüye kullandım. Bir avukatın asla böyle bir şey yapmaması gerekir. Neyse, madem ki başladım, bari gerisini de anlatayım.

"Sekiz ay kadar önce Debierue'yü Florida'ya getirmek üzere gereken girişimlerde bulunuldu, ben buradaki aracılık görevini üstlendim. Vatandaşlık işlemlerini Paris'te bir avukatlık bürosu yürütüyordu. Benimle ilişki kurdular, ücretsiz olarak davayı kabul edip hallettim, hem de seve seve. Bir yıllığına ev kiraladım, haftada bir temizlik yapacak zenci bir hizmetçi tuttum; gereken resim malzemesini Rex Art'tan ya da Coral Gables'dan aldım. Debierue'yü havaalanında karşıladım. Beş parası yok, biliyorsunuz."

"Siz mi yardım ediyorsunuz?"

"Hayır, hayır. Para, Debierue'yü Sevenler Derneği'nden geliyor. Bu derneğe.."

"Yılda beş dolar da ben gönderiyorum," diyerek yüzümü buruşturdum. "Günün birinde zengin olursam, derneğin adını hayır işleri listeme koyup bağışı vergimden de düşebileceğim."

"Evet, doğru. Parisli dostlar avukatlık bürosu kanalıyla zaman

zaman biraz para gönderiyorlar. Ben de yaşlı adama gelen fatura varsa ödüyor, cep harçlığını veriyorum. Fazla para gerekmiyor. Evin kirası düşük, yerinin kötülüğünden olsa gerek. Emekliliğinde tavuk çiftliği kurmak isteyen bir adam yaptırmış. Altı ay kadar denemiş, ama tavukçuluktan haberi bile olmadığından vazgeçip Detroit'e dönmüş. İki yıldır evi satmaya uğraşıyormuş. Bir yıllık peşin kiraya güle oynaya verdi." Cassidy gülümsedi. "Üstadın yeni adını bile ben buldum; Eugene V. Debs. Nasıl?"

"Harika!"

"Harikadan da öte. Debierue, Gene Debs'in adını bile duymamış. İşte hepsi bu kadar."

"Bir dakika. Gazetecilerin haberi olmadan Amerika'ya nasıl geldi?"

"Kolay. Paris'ten Madrid'e, Madrid'den Porto Riko'ya gelip San Juan'da gümrükten geçti, oradan öğrenci vizesiyle Miami'ye geldi. J. Debierue. Öğrenci vizesi olan, doksanına gelmiş birinden kim kuşkulanır? Debierue de Fransa'da pek yaygın bir ad. Karayip'lerden Miami Uluslararası Havaalanı'na pazar günleri altmıştan fazla uçak geliyor. Miami, dünyanın en işlek havaalanı."

Başımla onayladım. "Aynı zamanda en çirkini. Demek sekiz aydır burada, Florida'da, öyle mi?"

"Tam değil. İşlemler sekiz ay önce başladı, ama tamamlanması biraz zaman aldı. İşin garibi, yaşlı adam gerçekten okumak istiyor. Chicago Üniversitesi'yle ilişkilerimden söz etmiştim ya; eylülde haftada on iki saatlik mektupla öğrenim kursuna başlayacak."

"Hangi dalda?"

"Muhasebe ve yöneticilik. Yanımda çalışan genç bir çocuk var, bu kursun gözü kapalı üstesinden gelecek biri. Yaşlı adamın en yüksek ortalamayı tutturmasını sağlayacak. Burada öğrenci vizesiyle oturabilmek için bir sömestr boyunca haftada en az on iki saat ders almak gerekiyormuş. İyi not ortalaması tutturanlar istedikleri kadar okuyabiliyorlar."

"Biliyorum. Ama neden beni seçtiniz? Niçin Debierue'nün tablolarından birini *kendiniz* çalmıyorsunuz?"

"Benim çaldığımı anlar. Evine yerleştirdikten sonra, ziyaretine gelmemi istemediğini söyledi. Gizlilik yüzünden. Yine de birkaç

kere girip tablo diye tutturdum. Son gidişimde iyice sinirlendi. Atölyesinin kapısına koca bir kilit asmış. Tablolarından birini istiyorum. Hangisi olursa olsun, önemli değil, kimsenin bilip bilmemesi de vız gelir. Ben bileceğim ya, bu yeter. Şimdilik. Başarılı bir röportaj yapabilirseniz -bu da sizin sorununuz tabii- ve yeni eserleri konusunda yazı yazarsanız -zaten bir ayağı çukurdagünün birinde belki tablomu ortaya çıkarıp gösteririm, değil mi?"

"Anlıyorum. Son on yılın en büyük sanat volisini vurmuş olacaksınız; peki, ya ben?"

"Ne olursa olsun, siz ağzınızı açmayacaksınız. Hakkınızda araştırma yaptığımı söylemiştim ya. Hırslısınız, büyük Jacques Debierue'yle röportaj yapan ilk ve tek Amerikalı eleştirmen siz olacaksınız. Tablolarından biri çalındıktan sonra büsbütün inzivaya çekilecek, kimseyle görüşmeyecek."

"Tarih ve saat kararlaştırdınız mı?"

"Kararlaştırılan bir şey yok, sadece size bağlı." Sarı bloknota bir adres yazıp yedi numaralı devlet karayolundan Boynton Beach'e ayrılan kavşağın krokisini çizdi. "Kavşağı geçerseniz -Debierue'nün evine ulaşan toprak yol girişini atladınız demektir, zaten ev de caddeden görünmüyor- yarım mil uzaklıktaki araba sinemasına varınca manevra yapıp geri dönmeniz gerekir."

"Geleceğimi biliyor mu?"

"Hayır, bu sizin sorununuz."

"Neden Florida'ya gelmeye karar verdi?"

"Kendisine sorun, yazar sizsiniz."

"Yani kapıyı yüzüme kapatabilir, değil mi?"

"Kim bilir? Aramızda bir anlaşma yapıp el sıkıştık, hepsi bu. Ben işimi biliyorum, siz de kendi işinizi bilmelisiniz. Başka sorunuz var mı?"

"Var, ama size değil."

"İyi." Ayağa kalktı. Görüşmenin bittiğini gösteren ani bir işaretti bu. "Ne zaman gideceksiniz?"

"Bu da benim işim," diyerek sırıtıp elimi uzattım.

Tekrar el sıkıştık, Cassidy dostça taksi isteyip istemediğimi sordu. Parasını cebimden ödeterek beni evime taksiyle göndermekti demek "Bay Figueras'ı ben yolcu ederim" sözünün anlamı.

Teşekkür edip istemediğimi söyledim. Asansörle aşağıya indim. Kafamı toparlamak için birkaç blok ötedeki evime yürüyerek gitmeyi yeğlemiştim. Ilık, yumuşak gecenin sessizliğinde eve doğru yürürken, Palm Beach polisinin devriye arabalarından biri bir blok geriden beni izliyordu. Kuşkulandıklarından değil, güvenlik içinde gideceğim yere ulaşmam için. Palm Beach herhalde Hobe Sound'un yanı sıra Amerika'nın en iyi korunan kentiydi.

Yalnız kalınca heyecan başıma vurdu, düşüncelerimi bir türlü toparlayamıyordum. Sanat tarihinde en sevdiğim dönemler önce dadaizm, sonra da sürrealizmdi. Paris'teyken, bu sanat hareketlerine duyduğum ilgi yüzünden, 1920'lerin Paris sanat hayatının bazı yönlerini belki de o yıllarda Paris'te yaşayanların çoğundan daha iyi öğrenmiştim. Debierue; Jacques Debierue! Dadaizmle sürrealizm arasına bir çizgi çekilebilse, bu ayrımın simgesi, temsilcisi Debierue olurdu. Heyecandan uyuyamayacağımı düşündüm. Eve gidince bir çaydanlık dolusu kahve yapıp röportaja hazırlık olmak üzere Debierue hakkında bildiklerimi ezberden not etmeliydim. Yarın, dedim kendi kendime. *Yarın*!

Anahtarı çevirip kapıyı açarken içeride ışık göreceğimi hiç tahmin etmiyordum. Işık banyodan geliyordu. Banyonun kapısında, üzerinde gri-mavi bir Baby Doll'la uzun saçlı öğretmenimin gölgesi belirdi. Kılıç gibi uzun bacakları titriyordu.

"Ben; geri geldim, James," dedi Berenice yaşlı gözlerle.

Şaşırmıştım, sesimi çıkarmadan başımı sallayıp boynuma sarılması için kollarımı açtım. Biraz sakinleşsin de kahveyi ona yaptırırım, dedim kendi kendime. Berenice benden çok daha iyi kahve yapıyordu.

5 "Debierue, yorumlanması zor bir ressamdır," dedim Berenice'e kahve içerken. "*No pido nunca a nadie* prensibine ömür boyu bağlı kalmış. 'Asla kimseden hiçbir şey istemedim', demek."

"Galiba ilk kez İspanyolca konuştuğunu duyuyorum, James."

"Son kez de olabilir. San Juan'dan New York'a gelişimizden kısa bir süre sonra İspanyolca konuşmaktan vazgeçtim. Porto Rikolular hakkında ne düşündüklerini öğrenince İspanyol aksanımı da düzelttim. Ama 'No pido nunca a nadie' İspanyolcada kulağa daha hoş geliyor; çünkü çift olumsuzluk, İngilizcedeki gibi birbirinin etkisini ortadan kaldırmıyor. İşte Debierue'nün hayatının özeti de bu, birbirini izleyen çift olumsuzlukların sonunda, kimseyi etkilememeye çalıştığı halde herkesi birden etkisi altına alması."

"Peki ama, neden İspanyolca konuşmaktan vazgeçtin?"

"Herhalde kendime, Porto Rikoluların sıradan biri kadar değil, herkesten çok daha değerli olduğunu kanıtlamak için. Üstelik babam da benim yerimde olsa aynı şeyi yapardı."

"Ama babanın öldüğünü söylemiştin.."

"Doğru. Öldüğünde on iki yaşındaydım, ama aslında hiç babam olmadı. Annemle babam, doğduğum yıl ayrılmışlar. Katolik olduklarından resmen boşanmamışlar, ama annem kiliseyle yarı resmi bir anlaşma yapıp ayrı yaşamalarını sağlamış. Para sorunu da yoktu. Babam, ölene kadar bize baktı, onun ölümünden sonra annem New York'a gelmeden hem sigortadan para aldı hem de San Juan'daki evin satışından."

"Babanı seyrek de olsa görüyordun, değil mi?"

"Hayır, annemle babam ayrıldıktan sonra hiç görmedim; resimleri saymıyorum tabii. Bu yüzden çok zorluk çektim, Berenice. Hayalimde kendime bir baba tipi yarattım, *un hombre duro* dedikleri, sert bir erkekti bu tip."

"Yani durup dururken kendi isteğinle işi zora soktun, öyle mi?"

"Bu kadar basit değil. Babası olmayan bir erkek çocuk, süperegosunu geliştiremez, doğal bir süperegon yoksa bunu kendin yaratmak zorunda kalırsın.."

"Çok saçma. Süperego, 'vicdan' yerine kullanılan teknik bir sözcük, herkesin vicdanı vardır."

"Nasıl istersen, Berenice; ama Fromm'la Rollo May bu fikrine katılmıyorlar."

"Senin vicdanın var ya!"

"Var tabii, en azından duygusal açıdan değilse bile, düşünsel olarak var; çünkü uyanık davranıp kendime hayali bir baba yarattım."

"Bazen seni anlayamıyorum, James."

"Hemingway'in *Öğleden Sonra Ölüm*'ündeki geçkince küçükhanım gibisin de ondan."

"Okumadım. Boğa güreşleri hakkındaki kitabı mı?"

"Hayır. Hemingway'in kendisi hakkındaki kitabı. Boğa güreşlerini anlatırken kendinden söz ediyor. *Öğleden Sonra Ölüm*'den boğa güreşi hakkında birçok şey öğrenirsin, ama yaşam ve ölüm konusunda öğreneceklerin sadece Hemingway'e özgüdür."

"Ya geçkin küçükhanım...?"

"*Öğleden Sonra Ölüm*'deki geçkin küçükhanım saçma sapan sorular sorar durur, bu yüzden ne boğa güreşini öğrenebilir ne de Hemingway'i. Kitabın sonuna doğru Hemingway onu başından atmak zorunda kalır."

"Ben geçkin teyze değil, genç bir kadınım, üstelik öğrenebilirim de. Seni daha iyi anlayabilmek için, sanat konusunda söylediklerini dinlemeliyim, çünkü sanat senin gözünde ölüm kalım meselesi."

"Öyle de diyebilirsin."

"Diyorum zaten."

"Jacques Debierue hakkında bir şeyler dinlemek ister misin?"

"Hem de nasıl!"

"Öyleyse, genel sanat kavramlarından vazgeçelim şimdilik, sırası geldikçe gereken bilgileri veririm. İlk olarak; demek konuyla ilgili bir sorun yok, oluncaya kadar da ağzını açmamaya kararlısın, öyle mi? Pek güzel. Bugüne kadar Jacques Debierue hakkında yazılan her satırı okuduğumu söylersem, onunla görüşme olanağına neden bu kadar sevindiğimi belki daha iyi anlarsın. Konu geniş, ama bakış açıları sınırlı.

"Debierue'nün eserlerini görüp hakkında ilk ağızdan yazı yazmak, hepsi Avrupalı olan topu topu dört eleştirmene kısmet oldu şimdiye kadar. Resimlerini inceleyecek ilk Amerikalı ben olacağım, üstelik bunlar daha önce kimsenin görmediği, yepyeni tablolar. Eleştirmenlik mesleğimde ilk kez, dünyanın en ünlü res-

samının nihilist-sürrealist stildeki son tablolarını görebileceğim. Sonra görüşlerimi değerlendirip Debierue'nün daha önceki eserlerini incelemiş olan eleştirmenlerin fikirleriyle karşılaştıracağım. Onun gelişmesi -belki de gerilemesi- konusunda enine boyuna fikir sahibi olacağım, görüşlerimi destekleyecek -ya da desteklemeyecek- tarihi bilgiler edineceğim.

"Çağdaş sanat tarihinde Debierue'nün üne kavuşmasını sağlayan olağanüstü rastlantılar vardır. Ezici çoğunluğa karşı başlattığı sessiz savaş, ilk bakışta kolay gibi görünürse de hiç kolay olmamıştır. Bugün bile toplumun büyük kesimi özellikle sanat alanındaki her türlü yeniliğe karşı çıkmaktadır. Bildiğin gibi empresyonistler, ekspresyonistler, süprematistler, kübistler, fütüristler, dadaistler ve sürrealistler konusundaki yorumlar yüzlerce kitap doldurmuştur, yeni akımların ünlüleri ayrıntılarıyla incelenmiştir; ama bunların yanı sıra kabul edilmeyen yüzlerce ressam, başlar başlamaz sona eren, kitaplarda adı geçmeyen birçok sanat akımı vardır. Sayılarını bile kimse bilmez.

"Avrupa'da geçirdiğim yıl boyunca işte bu önemsiz akımlarla ilgilendim. İsim yapacak bir fırsat çıkmıştı karşıma, anlıyor musun? Bunlardan birini yakalayabilsem, hakkında yazılar yazarak sanat tarihinde önemli, ama gözden kaçmış bir akım olduğunu gösterebilsem, New York'ta ruhsuz muhasebecilere sanat dersleri vermek zorunda kalmadan hemen eleştirmenlik mesleğine atılabilirdim.

"Paris, Birinci Dünya Savaşı öncesi, sırası ve sonrası yıllarda resim sanatında yeniliklerle kaynıyordu. Her geçen gün yeni bir grup oluşuyor, yeni bir manifesto kaleme alınıyor, ardından polemik ve kavgalarla dağılıveriyordu.

"Üç ressam bir kahvede buluşup geceyarısına kadar dostça tartıştıktan sonra bir hizip kurmaya karar veriyor, gecenin şarap ve fikir yüklü geç saatlerinde bir sayfa kâğıda manifestolarını çiziktiriyor, gün doğduğunda birbirlerinden nefret ediyorlardı.

"Öfke ve uykusuzluktan bembeyaz yüzlerle, sabahın ilk ışıklarında ayrılarak atölyelerinin yolunu tutuyorlar, yeni akım daha başlamadan sona eriyordu.

"Bu ufak kıpırtılardan bazıları, basının kısa ve güçlü desteğiyle birkaç gün ya da birkaç hafta ayakta kalmayı başarabili-

yor; ama çoğu, tek satırlık bir habere bile konu olmadan, yardım görmediklerinden -ya da belli bir nedeni bile olmadan- silinip gidiyordu. Adlarını kamuoyuna duyurabilecek şansı elde edenler, yeterince taraftar bulup kendilerine sanat tarihinde yer edinene kadar dayanıyorlardı. Örneğin -okur yazar takımının hoşuna giden adıyla- kübizm bunlardan biriydi.

"1920'lerin ilk yarısında Paris bu fırtınanın merkeziydi; ama resim sanatında yeni, coşkulu anlatım biçimleri arayışıyla yapılan ataklar Fransa sınırları dışına da taşıyordu.

"Paris'te geçirdiğim bir yıl boyunca, isim yapmamış sanat akımlarının izlerini belgelemeye boşuna çabaladım, ama Brüksel ve Almanya gezilerim büsbütün verimsiz geçti.

"Brüksel'de, kendilerine 'Grimmistler' adını veren Hal ve Hans Grimm adlı iki kardeş, karanlık maden ocaklarında aylar geçirerek, güzel biçimli kömür parçaları toplamış, bunları beyaz saten yastıklarda 'doğal heykeller' olarak sergilemişlerdi. Ne var ki soğuktan titreyen Belçikalılar kömür parçalarını çalınca sergi de kapandı. Belçikalılar pratik insanlardır, 1919 kışı da pek soğuktu. Grimm'ler, kendi yöntemleriyle 'bulunmuş sanat'ı kurmuş oldular."

"James; madem süperegon ya da vicdanın yok, peki, hiç *kötü* bir şey yapmadın mı? Hani insanın sonradan pişman olduğu türden bir şey."

"Evet, bir kere yaptım. Columbia Üniversitesi'nde bir asistan profesör tanımıştım, antropologdu. Karısı ölünce cesedini krematoryumda yaktırmış, küllerini beş yüz dolarlık bir vazoya doldurmuştu. Vazoyu eve getirip hatıra olarak yazı masasının üzerine koymuştu. Bildiğin gibi antropologlar, gelenekler, cenaze törenleri, çömlekçilik gibi şeylere pek meraklıdırlar. Adamın karısı veremden ölmüştü.

İlk karısını görmemiştim, ama ikincisini tanıyordum, onun son sınıf öğrencilerinden biriydi. Kadınlar gibi erkekler de ikinci evliliklerinde ilkine çok benzeyen bir eş seçerler..

"Doğru değil bu! Ben şimdiye kadar senin gibisini tanımadım."

"Ama daha önce evli değildin ki, Berenice. Ben ikinci evliliğini yapan bir duldan söz ediyorum. Aslında seni ilgilendirmez, ama adı Dr. Hank Goldhagen'di. Neyse, ikinci karısı

Claire de durmadan solunum yolu hastalıklarına yakalanıyordu. Arada bir kavga ettikleri zaman Hank, masasındaki vazoyu gösterip, 'İlk karım, bu haliyle bile senin şimdi olduğundan çok daha iyi bir eş,' derdi."

"Ne korkunç!"

"Değil mi? Acaba Hank'e bu sözleri söyletecek kadar kızdırmak için ne yaptı diye düşünürdüm bazen. Ama evlilikleri uzun sürmedi. New Hampshire'de geçirdikleri bir kayak tatilinden sonra Claire akciğer iltihabına yakalanıp öldü. Hank'e, ikinci karısının küllerini de ilkine aldığı pahalı vazoya koyup yeniden masrafa girmemesini önerdim."

"Ama neden...?"

"Neden olmasın? Yarısı boştu. Bir o kadar daha para verip ikinci bir vazo almasına gerek var mıydı? Daha ucuzunu alsa, eşi dostu, Claire'e ilk karısına verdiği kadar değer vermediğini sanacaklardı. Ne var ki bu pratik önerim geri tepti. Hank, çok geçmeden vazodaki karışık küllerden başka bir şey düşünemez oldu, sonunda kafayı üşüttü. Bütün bunlar benim başımın altından çıktığı için haftalarca kendimi suçlu hissettim."

"Bunun aslı yok, değil mi? Değil mi, James?"

"Tabii yok. Hoşuna gider diye uydurdum, çünkü sen hikâye dinlemesini seven geçkin bir küçükhanımsın."

"Hayır, değilim. Üstelik hiç de hoşlanmam böyle hikâyelerden!"

"Debierue konumuza döneyim, söz veriyorum, Dr. Goldhagen'in iki karısından çok daha ilginç bu."

"Sözünü kestiğim için özür dilerim, James. Bir kahve daha ister misin?"

"Lütfen. İlk olarak, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki Alman siyasal sanatı yıllarında Willy Büttner'in Berlin'de kurduğu Skatoloji Ekolü'nden söz edeyim. Bu ekol, Avrupa'da en kısa ömürlü sanat akımı rekorunu kırmış, kurulduktan tam sekiz dakika sonra dağılmış. Büttner'le birlikte sergi açan üç inatçı meslektaşı -bütün resimlerde göründüğü halde poz verdiğini inkâr eden geri zekâlı modelleriyle birlikte- hapse atılmışlar. Tablolara el konmuş, bir daha da gören olmamış. Dedikodulara bakılırsa, pornografik oldukları sanılan bu eserler Mareşal Göring'in özel koleksiyonuna

katılmış. Bugün Rusya'da oldukları tahmin ediliyor, ama kesin bir bilgi yok. Sergiyi birçok kişi gezmiş olduğu halde, tabloları gözleriyle görmüş bir tek tanık bile bulamadım. Avrupa'daki sonuçsuz çabalarımdan biri de buydu işte.

"1960'lı yıllarda, bu konuda işe yarar belgeler bulup iz sürmek mümkün olmadı. Geç kalmıştım. Avrupa'daki ekonomik kriz ve İkinci Dünya Savaşı bütün kanıtları ortadan kaldırmıştı. Günün birinde, eleştirmenlerin önemsiz dediğimiz sanat hareketlerine ilgi göstermemelerinin, sanat tarihi açısından sınırsız bir kayıp olarak kabul edileceğine inanıyorum. Eleştirmenler, şimdi olduğu gibi o yıllarda da ancak pek az sayıda ressamı çağın temsilcileri olarak seçmişler. İpi ilk göğüsleyenler kimlerse, onların adları akılda kalmış yalnızca. Bütün spor muhabirleri, 1936 Olimpiyatları'nda Jesse Owens'in şampiyon olduğunu hatırlar; ama saniyenin bilmem kaçta biri kadar bir süreyle Owens'in ardından ikinci ve üçüncü olarak varış çizgisini geçenlerin adlarını kimse bilmez.

"Bu yüzden, Jacques Debierue'nün farkına varılması bile mucize sayılır. 1920'leri etkileyen umutla hayal kırıklığından oluşmuş garip karışımı düşünürsek, o çağın ressamları arasında meşhur olacağı hiç akla gelmeyen biriydi Debierue. Üstelik basını da umursamıyordu.

"Bir ressamın tek başına, arketipik bir örnek olarak herhangi bir sanat akımını oluşturmasından söz edilemez; ama Debierue, havaya kaldırılmış bir orta parmak gibi Paris sanat dünyasında yükseliverdi. Parisli eleştirmenler, sanatçının ilk kişisel sergisini ne zaman açtığını bilmediklerini utanarak itiraf etmek zorunda kaldılar. August Hauptmann, '*Debierue*' adlı monografisinde, Debierue'nün keşfi ve çağdaş ressamlara etkisi konusunu ayrıntılarıyla inceledi. Bu kitap, bir Alman akademisyeninden beklendiği kadar kapsamlı olmamakla birlikte, Debierue'nün başarısını belgeleyen iyi bir araştırma olarak bilinir.

Debierue, hakkında, Pablo Picasso gibi yığınla kitap yazılmadı; ama diğer ünlü ressamların biyografi ve otobiyografilerinde -çoğunlukla garip bağlamlarda- adına sık sık rastlanır. Buna şaşmamak gerek; çünkü Debierue, sanat dünyasında isim yapmadan önce de bu çevrede çalışıyordu. Sanatçıların tablolarını çerçevelediği için, savaş ve savaş sonrası yılları res-

samlarının çoğunu tanımıştı."

"Çerçeveci miydi?"

"Başlangıçta evet. Miro, de Chirico, Man Ray, Pierre Roy gibi birçok ressam, Debierue'yü ufacık atölyesinde ziyaret ederler, çerçeve yaptırırlardı. Debierue onlara kredi açardı. Tabloları satılıp ellerine para geçene kadar en önemli sorunları, bir yerden borç bulabilmekti. Savaş sonrası yılların önemli gelişmelerini inceleyen her yayında Debierue'nün adı geçer, çünkü o hem gelişmelere katılmış hem de ünlü sanatçıları tanımıştır. Ancak, yeni akımların öncüleriyle tek ortak yönü, Debierue'nün nihilist sürrealizmin kurucusu olarak hakkıyla kabul edilmesidir; üstelik çalışmalarına bu adı veren de kendisi değildir.

"Önce İsviçreli yazar ve eleştirmen Franz Moricand, Debierue'nün tablolarını konu alan yazısında nihilist sürrealizmden söz etti, bu isim sanat dünyasına yerleşti. Moricand'ın *Mercure de France*'da yayımlanan "Stellt er nur?" adlı makalesinde ilk kez bu terime rastlıyoruz. Gerçi yazı pek iyi sayılmazdı, ama diğer eleştirmenler 'nihilist sürrealizm' kavramını hemen benimsediler. Dadayla sürrealizm arasındaki sınırı kesinlikle belirleyecek uygun bir köprü aranıyordu, anlıyor musun? Her iki akım da zaman zaman Debierue'yü kendisine mal etmeye çalıştı; ama o, hiçbir gruba girmedi. Dada gibi sürrealizmin de güçlü felsefi temelleri vardır, ancak Debierue'nün fikirlerinin neye dayandığını kimse bilmez.

"Her sanatçının tanınıp isim yapmasında şansın da biraz rolü bulunur, ama günümüzün eleştirmenlerinin kabul edemedikleri bir konu varsa, o da Debierue'ye olan borçlarına karşılık onun kişisel sergisine müşteri yollamalarıdır. Montmartre'daki ufacık çerçeve atölyesinde, genç ressamların birkaç ay sonra yüksek fiyatlara satılacak tablolarının kimini maliyetine, kimini bedavaya çerçevelediğini unutmamalıyız. Ekonominin hızla geliştiği yıllarda, Fransa'ya akın eden, Fitzgerald'ın deyimiyle 'gemiler dolusu deli' Amerikalıların hepsinin ceplerinde elli dolardan fazla para bulunuyordu. Yığınla tablo satın aldılar, resimlerini satan ressamlar da Debierue'ye ne borçlu olduklarını unutmadılar.

"Hauptmann'ın kitabı bile, Debierue'nün ilk ve tek eserli kişisel sergisinin üstündeki sır bulutunu kaldıramadı. Ne sergi da-

vetiyesi gönderilmiş ne afiş asılmış ne de gazete ilanı yayımlanmıştı. Sanatçı, dostlarına bile sergiden söz etmemişti. Günün birinde -kesin tarihi hâlâ bilinmiyor- çerçeve atölyesinin vitrinine ufak bir kart kondu. Üzerinde el yazısıyla, 'Jacques Debierue. No. One. Yalnız randevuyla görülebilir' yazılıydı. Büyük harf N, o, nokta; büyük harf O, n, e, nokta."

"Neden Fransızca *Nombre une* yazmamış?"

"Güzel bir soru, Berenice, ne yazık ki kimse nedenini bilmiyor. *Nombre Une* yerine İngilizce *No. One* sözünü kullanması, edebiyat eleştirmeni Leon Mindlin'e göre belki Samuel Beckett'in İngilizce yerine Fransızca yazma kararını vermesine bile yol açmış olabilir. Ancak, konuyla ilgilenen herkes, Fransızcası kıt Amerikalı turistlerin Paris'e akın etmeye başladığı sırada Debierue'nün uyanık davrandığında hemfikirler. Debierue'nün, tablosuna isim yerine numara veren ilk sanatçı olduğu da tartışma götürmez. Tablolarını isimlendirmeyip sadece numaralayan Rothko, yazılı olmasa da özel bir görüşme sırasında bu fikri Debierue'den aldığını anlatmıştır. Bu nokta çok önemli çünkü sanat tarihçilerinin çoğu, tablolarını numaralayan ilk sanatçının Rothko olduğunu sanırlar. Debierue bu konuda hiçbir açıklama yapmadı. Tablosu hakkında da görüşlerini belirtmedi.

"Kesin olan bir şey var: *No. One*, dadadan sonra, sürrealizmden önce gelir, dolayısıyla yüzyılımızın iki büyük sanat akımı arasında âdeta tek kişilik bir köprü oluşturur. Debierue'nün nihilist sürrealizmi belki de zamanla bu üç akımın en önemlisi olarak kabul edilecektir. Geçmişe baktığımızda, dada stilinden birer birer kopmaya başlayan, güçlükle kazandıkları şöhretleri yeni filizlenen sürrealizmin gölgesinde kalan son dadaistlerin Debierue'ye gerek akıl gerekse duygu yönünden neden çabucak bağlandıklarını kolayca anlayabiliyoruz. Sürrealistlerin de neden Debierue'ye sahip çıkmak istedikleri anlaşılıyor. Ne var ki Debierue yalnızdı. Bu akımlardan herhangi birine katıldığını ne kabul etti ne de yalanladı. Görüşleri eserinde açıklanıyordu, her sanat eserinin amacı da budur zaten.

"*No. One*, Debierue'nün atölyesinin bir kat üstünde, eskiden hizmetçi odası olan boş ve küçük bir odada sergileniyordu. Özellikle tabloya uygun bir çevre yaratılmıştı. Eseri görmek isteyen zi-

yaretçi -giriş ücreti ödemeden- sanatçıyla birlikte birkaç basamak merdivenden yukarıya çıkıyor, tabloyla baş başa bırakılıyordu.

"Ziyaretçinin gözü, tepedeki tek, kirli camdan süzülen kasvetli gün ışığına alışınca, karşı duvarda asılı, içi boş, süslü bir resim çerçevesi görüyordu. Bir kibrit ya da çakmak yakıp dikkatle bakınca, barok süslü, altın yaldızlı çerçevenin ortasında, duvarın gri sıvasındaki çatlak ya da yarık dikkat çekiyordu. Çerçevenin arka yüzüne yanlardan bağlanmış telle resmin asıldığı çivi de görünüyordu. Birkaç adım uzaktan bakınca, tepe noktasında -yani çivide- aşağı yukarı yirmi derecelik bir açı oluşturan tel, çerçevenin içinde uzaktaki bir sıradağı andırıyordu."

Berenice içini çekti. "Anlamadım. Bence hiçbir anlamı yok."

"Tamam! Anlamı yok, ama saçma değil. Rasyonel bir çevreye oturtulmu irrasyonel bir eser. Dada ve sürrealizm gibi Debierue'nün nihilist sürrealizmi de irrasyoneldir. Dadanın ve savaş sonrası sanat akımlarının çoğunun anafikri budur. Çarpıtma, irrasyonellik, beklenmedik nesnelerin bir araya getirilmesi."

"Eleştirmenler ne demişler?"

"Eleştirmenlerin gazetelerde ne yazdıkları önemli değil, Berenice. Eleştirmenle sanat kritiği arasında fark var, bunu bilmen gerek. Eleştirmenin gözünde sanat eseri mal gibidir. Haftada üç, dört sergi konusunda yazı yazması gerekir, yazdıkları yüzeyselliğin dışına çıkamaz. Oysa sanat kritiği estetikçidir, gördüğü eseri bir bütünün parçası olarak ele alıp yerine koyar, hatta bir davranış biçimi olarak değerlendirir."

"İyi öyleyse. Sanat kritikleri *No. One* hakkında ne demişler?"

"Çok şey. Ancak değerlendirmeler -her eserin ototelik olduğuna inanan sanat kritiklerinin çoğu için- yapıda başlar, genellikle orada da biter. Ototelik. Bunun anlamı.."

"Ne demek olduğunu biliyorum. Üniversitede edebiyat eleştirisi okudum, İngiliz edebiyatı mezunuyum."

"Tamam. Neymiş, söyle bakayım."

"Sanat eseri kendi içinde bir bütündür demek."

"Doğru! Peki, bunun dışında başka neyi içerir?"

"O kadar. Sadece okuduğun şiir mi neyse, onu başka konularla ilgisine bakmadan tek başına değerlendirmen demektir."

"Doğru, ama gerisi var. Eseri incelerken sanatçıyı işin içine

katmamak demek. Ancak ben yapısalcı olduğum halde ister şiir olsun, ister resim ya da roman, herhangi bir eserin ototelik olduğuna inanmıyorum. Sanatçının kişiliği her eserinde kendini gösterir, sanat kritiğine düşen görev, hem bu kişiliği ortaya çıkarmak hem de eserin yapısıyla biçimini açıklamaktır. Profesyonel futbolu ele alalım.."

"İyi olur. Resim sanatından çok daha ilginç."

"Evet, sence öyle; ama sadece bir örnek vermek istiyorum. İyi bir sanat kritiği, televizyonda iyi bir maç spikeri gibidir. İkimiz de aynı oyunu izleriz; ama o bize oyunu açıklar, yapısını, şemasını anlatır. Neyin yanlış, neyin doğru olduğunu söyler. Bundan sonra ne olabileceğini belirtir. Ayrıca bazı sahneleri ağır çekimle baştan göstererek oyunun bazı bölümlerini tekrar görmemizi sağlar. Biz de sanat kritiğinde aynı şeyleri yapar, tablonun ayrıntılarını büyütüp diyapozitifle gösteririz."

"Bu örnek, futbolda 'kişilik'in ne olabileceğini açıklamıyor."

"Açıklıyor tabii. Oyunu bazen libero kurar, bazen de her oyuncu değişikliğiyle yenilik deneyen antrenör. Maç spikeri antrenörün ya da liberonun kim olduğunu, daha önce ne yaptığını bilmiyorsa, oyunun planı konusunda dişe dokunur bir bilgi veremez, tahminleri de doğru çıkmaz. Anlatabildim mi?"

"Anlıyorum."

"İyi. O halde, *No. One*'ın başarısını da anlamakta güçlük çekmezsin artık. Tabloyu görmek isteyenler teker teker içeriye alınıyormuş. Sanatçı zaman sınırlaması koymamış. Ziyaretçilerin kimi hemen aşağıya iniyor, kimi kaç kişinin beklediğine bakmadan, bir saatten fazla kalıyormuş. Sıradan izleyiciler, tabloya bir kere üstünkörü bakmakla yetiniyormuş ancak Hauptmann, birçoklarının tekrar geldiğini yazıyor.

"Sevillalı yaşlı bir İspanyol soylusu, *No. One*'ı tekrar görebilmek için beş-altı kere Paris'e gelmiş. Gerçi ziyaretçi defteri tutulmamış, ama bilenlerin anlattıklarından, tabloyu görmek için Debierue'nün atölyesine çok sayıda ziyaretçi geldiği anlaşılıyor. Zamanın Parisli ressamlarının hepsi atölyenin yolunu tutmuşlar, çoğunlukla arkadaşlarını da götürmüşler. *No. One* herkesin dilindeymiş.

"Gazetelerde ara sıra yayımlanan haberler, Avrupa sanat der-

gilerinin Debierue'ye dikkat çekmeleri ve tablo konusunda kulaktan kulağa yayılan yorumlar sayesinde atölyeye gelen ziyaretçi akını 25 Mayıs 1925'e kadar sürmüş. Debierue bu tarihte, bütün zamanını resme verebilmek için atölyesini satmış.

"*No. One*, karşıt görüşlere ve tartışmalara yol açan bir tablo. Önce, duvardaki çatlak, Debierue çerçeveyi asmadan da var mıydı, yoksa sanatçı bunu özellikle mi yaptı sorusuna her eleştirmenin kendince karar vermesi gerekiyor. Varılan sonuca göre ortaya birbirine tam ters iki ayrı yorum biçimi çıkıyor. 'Çatlak önceden vardı' diyenlerle 'yoktu' tezini savunanlar, Fransız basınında birbirlerine girmişler. Yorumlardan birine katılmadan önce tabloyu görmek gerekiyormuş tabii. Bu nedenle küçük galeri, yurtdışından gelen gazetecilerle sanat öğrencilerinin uğrağı haline gelmiş.

"Eleştirmenlerin çoğu, yorumlarında çerçevenin içindeki çatlak üzerinde durmuşlar. Sadece birkaçı, çerçeve yerinden çıkarılsa da çatlağın yer değiştirmeyeceğini ileri sürüp bunu önemsemeyerek yanılgıya düşmüşler. Oysa eleştirmen, gördüklerini yorumlamak zorundadır, olabilecekleri değil. Ayrıca Debierue, atölyesini sattıktan sonra bu tabloyu bir daha sergilememiş. Sonuçta, -Debierue'den nefret edenler de dahil- herkes, çatlağın geleneksel resim sanatıyla yirminci yüzyıl resim anlayışı arasında kesin ve kaçınılmaz bir sınır oluşturduğu fikrinde birleşmiş. Başka bir deyişle, *No. One*, Harold Rosenberg'in sonraları 'yenilik geleneği' dediği şeyi başlatmış.

"Bilinen cinsellik çağrışımlarını içeren Freudcu yorumlar moda olmuş; ama asıl ikilik, tablonun irrasyonel öğeleri yüzünden dadaistlerle sürrealistler arasında çıkmış. Sürrealistlerin çoğu -Buñuel hariç- Debierue'nün çok ileri gittiğini, dönüşü olmayan noktaya vardığını ileri sürmüşler. Çoğu altın yaldızlı barok çerçeve kullanılmasına öfkelenen dadaistler ise Debierue'nün irrasyonelliğinin, anlatmak istediği şeyi geri dönülmeyecek bir anlamsızlığa ulaştıracak kadar ileri gitmediğini savunmuşlar. Ancak, her iki grup da *No. One*'ın çağdaş resim sanatını büyük ölçüde etkilediğini kabul etmiş.

"Sürrealizm, -gerçi 1930'larda yeniden canlanıyor, 50'li yıllarda tekrar gençleştiriliyor ama- 1925'te artık güçlü bir sanat

akımı sayılmıyor. André Breton'a katılmayan son dadaistler de bir grup oluşturamıyorlar. Ancak Debierue'nün tablosu, serginin son gününe kadar büyük ilgi topluyor. Ünü Amerika'ya kadar yayılıyor, Paris'e tur düzenleyen iki seyahat acentesi sergiyi programlarına alıyorlar.

"Nihilist sürrealizm, bağımsız bir sanat akımı olarak kabul edildikten sonra Debierue'den bu konuda konferanslar vermesi istenmiş, ama kabul etmemiş tabii.."

"Neden tabii? Konferansçılar para almaz mı?"

"Alır, büyük paralar önermişler; ama sanatçılar tezlerini savunmak zorunda kalmak istemezler, oysa konuşmacıdan beklenen budur. Eleştirmen konferans vermelidir, soruları seve seve cevaplandırır; çünkü mesleği, sanatçının ne yaptığını anlatmaktır. Sanatçı bu konuda eğitim görmemiştir, ne yaparsa yapsın, pozisyonunu tehlikeye düşürür. Günümüzde, çantalar dolusu tablo diyapozitifleriyle ülkeyi dolaşarak konferans veren ressamlar sıkılgan, ağzı lâf yapmayan insanlardır. Paranın yüzü sıcak galiba, ama sonunda bozguna uğruyorlar, eserleri değer kaybediyor. Yaratıcı bir sanatçının konuşmacı kürsüsünde yeri yoktur, ister ozan olsun, ister romancı, isterse ressam."

"Sadece *New York Review of Books* dergisine okuyucu mektubu mu gönderir?"

"Evet, ozan ya da romancıysa gönderir. Bilimsel eser yazarı da konferans verebilir. Kitabında tartışmaya yol açacak bir konu işlediğini önceden bilmektedir, kendi fikrini savunmak da hakkıdır. Ressamın tablosu ise zaten gerekeni söylemektedir, eleştirmenler bunu anlamayanlar için yorumlarlar."

"Öyleyse sen hem sanatçıya hem de topluma karşı sorumlusun."

"Biliyorum. Anlatmak istediğim de bu zaten. Sorumluluğun yanı sıra aynı zamanda büyük bir yarış, işte bu yüzden Debierue'yle röportaj yapmak beni bu kadar heyecanlandırıyor. Debierue, sergisini kapayıp atölyesini sattıktan sonra Paris'ten ayrılmaya hazırlanırken *Paris Soir*'ın muhabiriyle görüşmüş. Yeni tabloları, ileride yapmayı düşündükleri konusunda bilgi vermemiş, sadece resimlerindeki anlamın hem yakın dostlarına hem de kamuoyuna açıklanamayacak kadar özel olduğunu söylemiş.

Bundan sonra yapacağı tabloları sergilemeyeceğini, eserleri konusunda yazı yazacak kalitede olmayan eleştirmenlere de göstermeyeceğini belirtmiş.

"Başka bir deyişle, kapısını halka değilse bile, 'kaliteli' eleştirmenlere açık bırakmış.

"Riviera'da kimliği bilinmeyen biri tarafından hediye edilen villayı - karşılığında herhangi bir şart koşulmadığı için - kabul etmiş. Varlıklı olmadığı halde, Montmartre'daki atölyenin satışından eline geçen parayla birkaç ay geçinebilecek durumdaymış. *Paris Soir*'ın muhabiri akla yakın bir soru sormuş o sırada. 'Eserlerinizi sergilemeden ya da satmadan nasıl yaşayacaksınız?' demiş.

" 'Bu benim sorunum değil,' diye karşılık vermiş Debierue. 'Sanatçı, böyle şeylere kafa yoramayacak kadar çok işi olan insandır.' Sevgilisinin koluna girip beklemekte olan taksiye binerek istasyona gitmiş.

"Gazeteciye verdiği cevap, içerdiği saflıktan olsa gerek, Debierue'nün dostlarıyla tanıdıklarını sanatçının geleceği konusunda tasaya düşürmüş. Paris'ten ayrılmasından bir ay sonra hemen *Debierue'yü Sevenler Derneği*'ni kurmuşlar. Dernek bugün bile var."

"Buna benzer bir dernek de T. S. Eliot için kurulmuştu, ama sonra dağıldı. Amacı, Eliot'u banka memurluğundan kurtarmaktı."

"Biliyorum. Eliot, bir yayınevinde çalışmaya başlamıştı, oysa bildiğimiz kadarıyla Debierue, kendi tabloları dışında artık tek bir çerçeve bile yapmadı. Dostluk derneği, sanatçının yararına ilk olarak Paris'te balo düzenlemiş, çalışmalarını sürdürerek Debierue'ye ufak bir yıllık gelir sağlayacak kadar bağış toplamış. Sanatseverler arasında hâlâ her yıl para toplanır. Üniversiteyi bitirdim bitireli ben de *Debierue'yü Sevenler Derneği*'ne her yıl beş dolar bağışlıyorum.

"İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanlar Debierue'ye dokunmamışlar. Sanatçıyı eleştiren iki makalede adı Nietzsche'yle birlikte anıldığından olsa gerek, onu 'dejenere' Fransız ressamları arasına katmamışlar, ayrıca kulp takabilecek yeni bir tablosunu da bulamamışlar anlaşılan.

"Riviera işgalden kurtarılır kurtarılmaz Amerikan birliklerinin dinlenme ve eğlence bölgesi haline getirilmiş. Üniversite yıl-

larında Debierue'yü derste okumuş olup savaşta orduya katılmış sanat tarihi öğrencileri de buraya gelmişler. Ailelerine yazdıkları mektuplarda sanatçıdan söz etmişler. Amerikan sanat dernekleri, Debierue'nün Riviera'da herkesten uzak yaşadığı evine yeniden giyecek, yiyecek, resim malzemesi ve para yollamaya başlamışlar.

"Debierue, iki dünya savaşıyla bir düzine kadar ideolojik çarpışmayı böyle atlatmış.

"Riviera'da yaptığı -sembolizme saygı gösterisi sayılabilecek- tabloların ilk üç eleştirisine eklenecek bir şey yok. 'Fantazi', 'Eğik Düzlem' ve 'Yağmur', eserleri görmelerine izin verilen ilk üç eleştirmenin, Debierue'nün ilk üç dönemine verdikleri adlar. 'Kironesk' adlı dördüncü dönem öylesine kapalı ki biraz olsun açıklamak gerekir."

Berenice başıyla onayladı.

"Bu dört dönemin bilimsel açıdan incelenmesine fazla çaba gösterilmedi. İster kitap olsun, ister monografi, yayımlanan araştırmaların, örneğin Picasso'nun pembe ya da mavi dönemine oranla sayıca pek az olduğunu görüyoruz. Nedeni de basit, kamuoyu bu tablolardan hiçbirini görmediğinden.

"Güvenilir eleştirmenler, herhangi bir sanat eseri konusunda karara varmadan önce, bu eserin aslını ya da en azından renkli bir diyapozitifini görmek isterler. Eseri görmüş eleştirmenin fikrine uyan -ya da karşı çıkan- bir tez sağlam temellere dayanmıyor demektir. Gerçi her makale, yayımlanır yayımlanmaz büyük ilgi topladı ama yazarlar kulaktan dolma bilgilerle kesin bir karar vermekten kaçınıyorlardı."

"Evet, anlıyorum."

"Louis Galt, 1958 yazında *The Nonobjectivist*'te yayımlanan 'Debierue: Kironesk Dönemi' başlıklı yazısında, az önce sözünü ettiğimiz eğilimin dışına çıktı. Makale birçok yabancı dile çevrilip çeşitli sanat dergilerinde yayımlandı.

"Galt, nesnel olmayan sanata yaklaşımında katı bir pürist olarak bilinir, bu nedenle yazısını, ücretin on kat fazlasını ödemeye hazır olan *Art News*'a değil, *The Nonobjectivist*'e vermişti. Eleştirilerinden birinde, Mondrian'ın siyah-beyaz çalışmaktan vazgeçip çizgilerinde renk denemeye başlaması üzerine, Hollandalıya 'hain' diyecek kadar ileri gitmişti. Gerçi bu konuda

onunla aynı fikirde değilim, ama görüşlerinin çoğu yerindedir. Debierue'nün, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaptığı resimleri görmeye can atan bunca otorite dururken, içlerinden, eserleri önyargıyla eleştirecek dar görüşlü birini seçmesi hiç de hoş karşılanmadı.

"Kironesk sözcüğü, edebiyatta küçümseme belirten bir terim olarak kullanılır. Susan Sontag, *The Partisan Review*'da buna sert bir dille karşı çıktı. Konuyu tarafsız görmeye çalışırsak, Galt'ın makalesi saygıda kusur etmiyordu ama açıkça Debierue'nün sanatında gerilediğini ileri sürmekteydi. Debierue'nün gösterdiği bir düzine kadar tabloda Kentaurus'a benzeyen iki başlı yaratıklar görüldüğünü söyleyerek, 'usta'nın 'öğretmen'e dönüştüğü sonucunu çıkarmıştı, oysa çağdaş sanatta didaktizme yer olmadığını iddia ediyordu. Katı bir görüş tabii."

"Tabii," dedi Berenice başını sallayarak.

"Mitolojide Chiron adlı Kentaurus'un, Herkül'ün ve benzeri bazı Yunan kahramanlarının öğretmeni olduğundan yola çıkan Galt, oldukça zayıf bir benzetmeyle bu döneme 'kironesk' adını vermişti. Üstü kapalı olarak klasisizme taş atıyordu böylelikle. Galt, klasisizmden nefret ettiği için modern ressamların hangisi bu akımın öğelerini kullanacak olursa olsun, bunu gerileme olarak görüyordu.

"Debierue buna karşılık herhangi bir yorumda bulunmadı."

Berenice yine baş sallayıp gözlerini kapadı.

"Galt'ın karşı görüşünü yansıtan makalesi tam zamanında yayımlanmıştı. Debierue yeniden ilgi uyandırmaya başladı, Galt'ın "Kentaurus'a benzeyen, iki başlı" olarak tanımladığı şekiller yeni tablolara -yüzeysel de olsa- soyut ekspresyonizm havası vermişti. 1958, resim sanatı açısından oldukça kısır bir yıldı. Ajanlarının adıyla bilinen 'Sydney-Janis' grubunun birkaç New Yorklu ressamı dışındaki New York ekolü değişiklik döneminden geçmekteydi. Debierue de önceki yıllarda fazla tanınmadığı için ilginç bir yenilikti tabii."

Berenice'in başı göğsüne düştü. "Hmm."

"New Yorklu galeri sahiplerinden biri Debierue'ye telgraf çekerek kironesk tablolarından herhangi birini, görmeden, elli bin dolara almaya hazır olduğunu bildirdi. Debierue'nün cevap telg-

rafında sadece imzası bulunuyordu. Galeri sahibi, teklifle cevabın büyütülmüş fotokopilerini Elli Yedinci Sokak'taki galerisinin vitrinine asıp sanatçının adından yararlanarak kendi reklamını yaptı. Bundan sonra teklifi daha yüksek fiyatlarla yenileyen birkaç galerici daha çıktıysa da telgraflarına cevap alamadılar.

"Nasıl yapacağımı bilmiyorum, Berenice; ama Debierue'nün Amerika'da yaptığı tabloları görecek ilk Amerikalı eleştirmen olmaya kesin karar verdim, bunlara vereceğim adı bile buldum; 'Amerikan Dönemi' diyeceğim!"

Kendi kendime konuştuğumun farkına varınca hafiften canım sıkıldı, Berenice çoktan uyuyakalmıştı.

6

Berenice, iri yapılı bir kadın olduğu halde, böyle tostoparlak olmuş uyurken dokunur dokunmaz kırılacakmış kadar narin görünüyordu. Aşırı uzunluktaki sarı kirpikleri elma yanaklarına değiyor, makyajsız, çocuksu yüzünün gevşek hatları onu olduğundan birkaç yaş genç gösteriyordu. Dolgun göğüsleri ve ince geceliğinin yukarıya kaymasıyla ortaya çıkan iri, yuvarlak kalçaları, masum yüzüyle Harikalar Diyarındaki Alice'i andıran dağınık saçlarına ters düşecek kadar olgundu. Ne istediğimi tam kestiremeden, kısık gözlerle uyuyuşunu izlerken hafifçe aralanmış etli dudaklarının orta yerinde tükürükten minik bir balon oluştuğunu gördüm.

Jacques Debierue hakkındaki uzun konferansımla uyutmuştum onu. İster istemez esnerken uykuya dalmadan önce Debierue konusunda anlattıklarımın ne kadarını anladığını düşündüm. Gerçi her zamanki gibi sözlerimi dikkatle dinlemiş, ama ciddiye alınacak bir soru bile sormamıştı. Sorsa da ne fark ederdi ki? Berenice, soyut düşünceye yaklaşan her şeye olduğu gibi sanata da ancak sınırlı bir ilgi gösterebiliyordu. Bir ara, zaman zaman gösterdiği bu sınırlı ilginin bile zorlama olduğundan kuşkulanmıştım. Beni mutlu etmek için yapıyordu belki.

Bana kene gibi yapışacak kadar düşkünlüğü ve yatakta uyuşmamız dışında başka bir konuya kafa yorup yormadığını dü-

şündüm. İngiliz edebiyatını bitirmiş ve -lise düzeyinde de olsa- öğretmenliğini yapan bir kadın için edebiyatın özünü şaşılacak kadar az kavramıştı.

Fazla okumuş olduğu da söylenemezdi. Ara sıra sorduğum sorulara ya yetersiz karşılıklar veriyor ya da üniversitedeki seminerlerden aklında kalan genel bilgileri papağan gibi tekrarlıyordu. Kitap özetleriyle karakter isimlerini gayet iyi ezberlemişti, ama bunun dışında pek bir şey bilmiyordu.

Herhalde kötü bir öğretmendir, diye düşündüm. Tembel denecek kadar iyi niyetli olduğundan sınıfta disiplin kurabildiğini sanmıyordum. Zaten Duluth gibi gençlerin terbiyeli Cumhuriyetçi adayları olarak yetiştiği bir yerde önemli bir disiplin sorunu da yoktu herhalde. New Yorklu lise öğrencileri, Berenice gibi yumuşak başlı bir öğretmeni on dakikada hüngür hüngür ağlatırlardı.

Acaba tahminlerim doğru muydu? Bilemiyordum. Üstünlüğünü göstermesini gerektiren durumlarda, çocukları korku ve dehşetten titretiyordu belki. İşinden hiç söz etmezdi, ama toparladığım bilgilere göre iyi bir gramer ustası, gerçek bir uzman da olabilirdi.

Seven bir kadının kişiliği insanı kolayca yanıltabilir.

Yoksa duygusallığı da yapmacık mıydı? Bir gece, Timmy Fraser Red Pirate Lounge'da "My Funny Valentine"ı söylerken -şarkıyı ağıt gibi uzattıkça uzatmış, on dakikaya çıkarmıştı- Berenice'in gerçekten ağladığını görmüştüm. Lorenz Hart'ın 1930'da yazdığı dizelerdeki gizli kötülüğün farkına varamayan her kadının kafasında beyin yerine mısır lapası var demektir. Bir seferinde, Madam Bovary'nin intiharına iki gün süreyle ağladığını söylemişti. Fena sayılmaz. Flaubert bu gözyaşlarını hak etmişti gerçekten; ama Berenice ne romanın stili konusunda fikir yürütebilir ne de Flaubert'in onun duygularını nasıl etkileyip bu zavallı, hasta kadının intiharına ağlayacak hale getirdiğini analiz edebilirdi.

Bildiklerimi gözden geçirip biraz düşündükten sonra, Berenice'i doğru dürüst tanımadığıma, Jacques Debierue'yle içtenlikle ilgilenmesini beklememem gerektiğine karar verdim. Berenice benim "Funny Valentine"ımdı, tıpkı şarkıdaki gibi onun da çenesi kolayca titrerdi. Ona hem soyut denebilecek belirsiz bir sevgi duyuyor hem de ne yapacağımı bilemiyordum. İçimdeki tit-

reşimlerden bazılarını yansıtıp beni rahatlatan bir mikrofon gibiydi Berenice; ama saat gecenin ikisi olmuştu, yoğun bir gün başlıyordu. Pek yoğun bir gün. Onu uygun bir şekilde kullanabilirsem, işime yarayabileceğini düşündüm. Debierue'yü ziyarete giderken yanımda güzel bir kadın götürmek iyi olmaz mıydı? Böylesine çekici bir dişinin yüzüne kapıyı kapayamazdı Debierue. Hayır, bir Fransız asla böyle davranmazdı...

Berenice soluk verirken dudaklarının arasındaki minik tükürük balonu büyüyüp sessizce patladı. Uykusunda inleyerek iskemlede daha rahat bir uyku pozisyonuna geçmeye çabaladı, ama başaramadı. Yelken bezinden açılıp kapanır iskemlede, bu halde, uzun bacaklarını altına toplayıp uyuyabilmesine hayret etmiştim.

Ne düşündüğümün farkına varınca kafamdakileri bir yana atarak işaret parmağımı Berenice'in yumuşak, ama dümdüz karnına batırdım.

"Uyan, ey ahali!" dedim sevimli bir ses tonuyla.

"Uyumuyordum," diye uydurdu. "Gözlerim dinlensin diye bir an için kapamıştım."

"Biliyorum. Sormayı unuttum, son iki gün neredeydin?"

"Burada." Gözleri iyice açıldı. "Buracıkta."

"Bugün değildin ama."

"Ah, bugün mü?"

"Evet. Bugün."

"Gloria'daydım. Açıkçası, bütün gün burada oturup seni beklemekten sıkıldım, Gloria'ya telefon ettim. Gelip beni aldı."

"Tahmin etmiştim. Döndükten sonra telefonlaştık. Ağzımdan laf almaya çalıştı. Sahte gülüşünde bir gariplik sezdim, ama ne olduğunu çıkaramadım. Madem ki Duluth'a dönmeyecektin, ne diye valizlerini alıp bana o acayip mektubu bıraktın?"

"Denedim, gerçekten denedim, ama yapamadım!" Gözleri doldu. "Seninle kalmak istiyorum, James. Beni istemiyor musun?"

Ağlamaya başlamadan davranmalıydım. Acaba kadınlar neden erkekler gibi "Hoşçakal" demesini bir türlü öğrenemezler?

"Bakalım yavrum," dedim. "Bakalım. Şimdi yatalım, yarın sabah konuşuruz, daha doğrusu bu sabah."

Berenice söz dinledi, yerinden kalkıp kollarını çaprazlayarak zarif bir hareketle kısa geceliğini çıkardı. Uyku sersemliğinden

eser kalmamıştı. Hain bir gülümsemeyle kendini dağınık yatağa atıp koca kıçını sallayarak emeklemeye başladı. Gülümsedim. Kocaman bedeniyle koketliğe özenince pek komik oluyordu. Ağır hareketlerle soyunup yanına uzandım. Bütün evi soğutmaya gücü yetmeyen klima cihazı iyice zorlanıyordu; uh, uh, uh, uh, uh... Genellikle bu sesi duymazlıktan gelirdim, ama şimdi rahatsız oluyordum.

Dört fincan sütsüz kahve içmekten sinirlerim gerilmiş, Debierue hakkındaki bütün ayrıntıları kolayca hatırlayınca fazlasıyla heyecanlanmıştım. Aradan üç, hayır dört gün geçtiği halde nedense canım seks istemiyordu. Şimdi onunla sevişirsem, altına "Son" yazdığım bir bölüme yeniden başlamış olacaktım, belki de nedeni buydu. Hem bu düşünceler hem de Berenice hakkındaki kararsızlığım -her şey yolunda giderse- adımımı attığım yeni gelecekte bana ilgi gösteren kadınlara yer bırakmayacaktı. Bir kadınla bir erkek arasında, sadece bedene ve kişiliğe dayanan ilişki felaketle sonuçlanmaya mahkûmdur.

Önsezi miydi, yoksa kendimi koruma içgüdüsü mü, neyse, içimden gelen sesi dinlemeliydim. Ama sabahın ikisinde, kafam hâlâ entelektüel sorunlarla doluyken Berenice'i valizleriyle birlikte merdivenlerden aşağıya atacak bedensel gücü bulamadım kendimde. Öylesine sevecendi ki...

Belirleyemediğim bu felaket önsezisi hem zihnimi hem de bedenimi felce uğratmıştı âdeta. Berenice'in şaşırdığını fark ettim. Alışılmış numaralarından hiçbiri para etmeyince, üzerimden aşarak yataktan kalkıp ışığı söndürdü. Elektrikli kahve makinesindeki minik kırmızı lamba dışında -kötülük habercisi kırmızı bir göz değil de ben hazır olmasam bile hiç değilse kahvenin hazır olduğunu hatırlatan uyarıcı bir ışıktı bu- hem oda hem de düşüncelerim zifiri karanlığa büründü. Daha önce karanlıkta sevişmemiştik hiç. Berenice'i bilmem, ama böylesine garip bir fikir şimdiye kadar hiç aklıma gelmemişti. Karanlıkta sevişmek kişiliksiz bir şey bence, eşinizin kim olduğu önemsizdir, herhangi bir kadın olabilir.

Nereden bildiğini anlayamadığım halde bu numara işe yaramıştı. Berenice, başını önden arkaya atıp uzun saçlarıyla önce göğsümü, ardından midemi kırbaçlamaya başlayınca kuşkularım

dağıldı. Görünmeyen kadın, Berenice Hollis adında bir sorun olmaktan çıkıp herhangi bir dişiye dönüştüğünde dayanılmaz bir istekle doğrulup vahşi bir atakla üzerine çıktım. Benim ölçülerime göre vahşi sayılır; çünkü cinsel ilişkilerimi metodik bir biçimde yürütür, ne isteyip ne istemediğimi iyi bilirim. Uzun saçlarla kırbaçlanmak benim için yeni bir deneyimdi, Berenice'e o güne kadar yaşadığı en iyi geceyi yaşattım. Birleştiğimiz anda ilk orgazmına ulaştı, ikincisine az sonra birlikte vardık. İnlememek için -böyle hayvani sesler çıkarmasına ne kadar kızdığımı biliyordu- omzumu öyle bir ısırdı ki cildimde dişlerinin izi kaldı.

Gerginliğim geçip de rahatlayınca bu eşsiz, muhteşem kadını Minnesota'ya göndermekten vazgeçmiştim. Berenice, ışığı yaktı, valizinde duş malzemelerini aramaya başladı.

"Sarı keten takımını askıya as, kırışıkları düzelsin, yavrum," dedim.

"Neden" diye sordu dediğimi yaparken. "Buruşmamış ki."

"Yarın bunu giymeni istiyorum da ondan," dedim. "Seni de götüreceğim."

"Nereye gidiyoruz? Eğlenecek miyiz?"

"Monsieur Debierue'yü ziyaret edeceğiz." İçimi çektim. "Yarın tekrar anlatmaya çalışırım, kısa cümlelerle." Oda aydınlanınca Berenice Hollis de yeniden sorun olmuştu.

"Eğleneceğiz, değil mi?"

"Tabii," dedim bıkkınlıkla. "Hem de nasıl."

Berenice banyoya girerken gözlerimi kapadım. Sıcak bir sabun beziyle yıkandığımı hayal meyal hatırlıyorum, ama Berenice'in işi bitmeden derin bir uykuya daldım.

İKİNCİ BÖLÜM

Bir şey olsaydı da bilemezdik

1 Evin içi, birkaç dakika süren ufak çapta bir kasırga atlatmış gibiydi, ama Berenice kısacık etekli limon sarısı keten takımıyla pek güzel görünüyordu. İsteğim üzerine, güneş tenli bacaklarının rengini vurgulayan tonda çorap da giymişti. Eteği o kadar kısaydı ki oturduğu ya da eğildiği zaman jartiyerinin minik madeni uçları, bir Varga karakalemi kadar baştan çıkarıcı görünüyordu.

Ceketinin içine bluz giymemiş, boynuna mavili kırmızılı, incecik bir eşarp sarmış, uçlarını çaprazlayıp, düz kesimli kruvaze ceketinin yakasının altına sıkıştırmıştı. Böylesine sert hatlı bir tayyör giymek her kadının harcı değildi; ama ceketin dik köşeli, düz çizgileri Berenice'in iri yapılı bedeninin bütün yuvar-

laklıklarını ortaya çıkarıyordu. El çabukluğuyla topuz yaptığı, güneşten meçlenmiş, buğday sarısı gür saçları ve çocuksu yüz ifadesiyle tıpkı bir meleğe benziyordu.

Rujunun rengi bence biraz fazla turuncuya kaçıyordu, ama bu minicik kusur, güzelliğini tamamlayan son bir fırça darbesi gibiydi.

Berenice banyoyu bir saat süreyle işgal etmeden, çabuk davranıp tıraş olmuş, duş yapmış, İspanyol favorilerimi makasla kırpmıştım. Yine de kısa kollu blucin tulumumla -hele Berenice bir çift beyaz eldiven giydikten sonra- onun şıklığına hiç uymayacak kadar sakil duruyordum. Hava, ceket giyilmeyecek kadar sıcaktı, yanıma almam gerekenleri tulumun ceplerine koyacaktım.

Üç kalem, bir bloknot, cüzdanımla anahtarlarım, mendil, iki paket Kool sigarası, üstü tırtıllı Dunhill çakmağım (öğretim üyesi olarak düzenli para kazanmaya başladığımda alıştığım lükslerden biriydi), sağ pantolon cebimde ufak bir Kodak-Bantam fotoğraf makinesi, biraz bozuk para, deri kılıflı büyülteç, tırnak makası ve üzerinde parmak yerleri olan, beş santim uzunluğunda, nemli bir yeşim taşı. Renkli film koyup gizli cebime yerleştirdiğim fotoğraf makinesi dışında geri kalan ıvır zıvır gereksizdi ama alışmıştım, bunlar olmadan rahat edemiyordum.

Sabah geç kalkmış, keyifle kahvaltı etmiştik. Giyinmeden önce bloknotuma birkaç soru not etmiştim. Tekrar bakmam gerekmeyecekti, soruları yazarken belleğime de işlemiştim. Bilinen bir gazeteci numarasıydı bu, her zaman iyi sonuç verirdi. İçinde siyah beyaz film olan Polaroid fotoğraf makinemi de yedek bir filmle birlikte yanıma aldım. Profesyoneller, Dr. Edwin H. Land'ın Polaroid fotoğraf makinesine burun kıvırırlar, ama ben artık bu makinenin uzmanı olmuştum, istediğim fotoğrafı elde etmek için genellikle iki pozdan fazla resim çekmem gerekmiyordu. Ayrıca, bugüne kadar edindiğim deneyime dayanarak, insanın gördüğü hemen her resmin basılmasına tartışmadan izin verdiğini, buna karşılık, filmin tümünü görmeden hiçbir pozu bastırmadığını biliyordum.

Saat bir buçuğa doğru yola çıkmaya hazırdık. Berenice'in önünden merdivenlerden inip Florida'nın nefes kesen, yakıcı güneşine çıktım. Hava sıcaklığı otuz dereceyi henüz bulmadığı

halde nem oranı yüzde doksana yaklaşmıştı. Güney ufkunda yağmur bulutları görünüyordu, ama Palm Beach'te gökyüzü açık ve maviydi. Güney Florida'da nem oranı yüzde yüzü bulsa bile her zaman yağmur yağmaz, oysa teknik olarak yağması gerekir. Yine de ufuktaki kara bulutlar yönüne, Boynton Beach'e gideceğimiz için arabanın tentesini açmaktan vazgeçtim. Âdeta alev alev yanan plastik kaplı koltuklara oturur oturmaz terlemeye başladık.

West Palm köprüsünü henüz geçmiştik ki Berenice eliyle portakal rengi bir çatıyı göstererek, "Howard Johnson'da mola verelim," dedi.

"Neden? Kahvaltı edeli daha bir saat oluyor."

"Tuvalete gitmem lazım."

"Yola çıkmadan evde gitmeni söylemiştim."

"Gittim, ama yine çişim geldi."

Sıcağın da etkisiyle öfke tepeme sıçradı, arabayı ani bir manevrayla park yerine sokarken henüz çok geç olmadığını, bir taksi çağırıp Berenice'i eve yollayabileceğimi düşündüm.

Ama buz gibi restorana girip oturunca birer çikolatalı dondurma söyledim, Berenice'i ve dondurmaları beklerken bir Kool sigarası yaktım. Servis mevsime uygundu, siparişler gelmeden çok önce Berenice tuvaletten döndü. Tabladan sigaramı alıp derin bir nefes çekti, sigarayı tıpkı bulduğu gibi tablaya bıraktı, su altında kalma rekoru deneyen bir dalgıç gibi dumanı uzun bir süre ciğerlerinde tuttuktan sonra kalanını havaya üfledi. Miami'de Berenicesiz geçirdiğim üç gün süresince, onun sigarayı bırakma denemelerinin bana günde iki yerine üç paket sigaraya mal olduğunu fark etmiştim. Berenice sadece sigara almayı bırakmıştı; ya benim paketimden otlanıyor ya da içmekte olduğum sigaradan uzun nefesler çekiyordu. Mentollü sigaralardan nefret ederdi; en azından nefret ettiğini söylüyordu, ama anlaşılan bu nefret, hiç içmemesine yol açacak kadar güçlü değildi.

"Sigara istiyorsan kendin yak," dedim paketi uzatarak. "Bir nefeste benimkinin bir santimini götürürsen, sigaramı bitirdiğimde alıştığım miktarı içemediğim için tatmin olmuyorum. Bir santim eksik geldiğinden bir öncekini söndürür söndürmez bir tane daha yakıyorum, bu defa da fazla geliyor. Söndürüp tekrar pakete koyuyorum. Sonra bu izmariti tekrar yakınca hem sigaranın ilk ta-

dını alamıyorum hem de yine bir bölümü eksik kalacak diye atıp yenisini ateşliyorum. Boşuna israf oluyor, üstelik ..."

Berenice buz gibi elini elimin üzerine koydu. Korkusuz bakışlı, çini mavisi gözlerinin kenarlarında belli belirsiz kırışıklar vardı. Kavisli dudakları inceldi, belli belirsiz bir gülümsemeyle,

"Neyin var, James" diye sordu.

Omuz silktim. "Bilmiyorum. Üçüncü kahvemle hap aldım. Benzedrin'le bol kahve bir araya gelince çenem düşüyor. Dün gece de söylediğim gibi bu benim için bulunmaz bir fırsat, Bérenice. Heyecanlıyım, hepsi bu."

Başını iki yana salladı. Gülüşünün görünmesiyle kaybolması bir olmuştu, neredeyse farkına bile varmayacaktım. "Hayır, James, dün gece bana bu ressamla ilgili o kadar çok şey anlattın ki kafam karıştı, ayrıntılara boğuldum. Ya ben önemli bir şeyi kaçırdım ya da sen hepsini söylemedin."

"Uyuyakaldın da ondan!"

"Hayır, uyumuyordum. Belki sonuna doğru dalmış olabilirim. Ama anlamadığım bir nokta var: Bu ressam, Debierue, resimlerini bugüne kadar kimse görmediği halde nasıl bu kadar meşhur olabilir? Saçma, değil mi?"

"Resimlerini kimse görmemiş de ne demek? Binlerce insan, tek tabloluk sergisini gezmiş, daha sonraki eserleri konusunda Mazzeo, Charonne, Reinsberg ve Galt uzun uzadıya incelemeler yapıp yazılar yazmışlar. Bu saydıklarım yüzyılımızın en ünlü eleştirmenleri, daha ne istiyorsun?"

Yine başını sallayıp dudaklarını büzdü. "Onlardan söz etmiyorum, hatta senden bile; yani Florida'ya yerleştikten sonra yaptığı tabloları görebilirsen tabii. Halktan söz ediyorum, gezici Van Gogh sergisi açıldığında akın akın müzelere koşan, röprodüksiyon satın alan sıradan insanlardan. Orijinal bir Van Gogh tablosu görmeden önce kitaplarda, dergilerde sürüyle resimlerini görmüştüm. Bence meşhur olmak budur. Debierue'nün bir tablosunu bile görmeden, iyi olup olmadığı konusunda kendi fikrim olmadan ününden nasıl etkilenebilirim?"

Dondurmalarımız geldi. Berenice'i kırmak istemiyordum, ama bilgisizliği yüzünden buna mecbur olmuştum.

"Bak yavrum, sen bu konuda fikir yürütemezsin. Şimdi sesini

kesip dondurmanı ye bakayım -aferin, uslu çocuk- , ben de açıklamaya çalışayım. Hiç zetolojiyle ilgilendin mi?"

"Bilmiyorum. Ne demek?"

"Balinaları konu alan bilim dalı. Balinalarla uğraşan bilim adamına da zetolog denir. Ömür boyu balinalarla uğraşır, tıpkı benim şimdiye kadar ömrümü sanata adadığım gibi, Debierue konusunda yazan eleştirmenler gibi. Diyelim ki *Scientific American* dergisinin bir sayısını açıp balinalar konusunda bir makale okuyorsun, yazarı da ünlü bir zetolog.."

"Ünlü zetologlar var mı?"

"Mutlaka vardır, konumun dışında olduğu için şu anda sana adlarını sıralayamam. Dur, daha bitmedi. *Scientific American*'da ünlü bir zetoloğun yazısını okuyorsun, adam ispermeçet balinasının yavrusunun bir kuyruk doğumu olduğunu söylüyor."

"Bu ne demek?"

"Öteki memelilerin aksine, yavrunun ana karnından önce kuyruğuyla çıkması demek."

"Nereden biliyorsun?"

"Çok okurum. Ama zetolog; yavrunun baştan doğduğunu da söylese fark etmez. Demek istediğim şu: Yazan önemli bir zetologsa, yazı da *Scientific American* dergisinde yayımlanmışsa, uzmanın sözlerine inanırsın. Yavrunun önce neresiyle doğduğunu görebilmek için tekne tutup yedi denizi dolaşarak gebe bir balina bulmak aklına bile gelmez, değil mi?"

Berenice kikirdedi. "Sert öğretmen rolü sana pek yakışıyor. Hayır, herhalde aklıma gelmez; ama bence sanat sadece sözünü ettiğin eleştirmenleri değil, herkesi ilgilendirir ..."

Kaşığımı bırakıp peçeteyle ağzımı sildim. "*Balinalar* da herkesi ilgilendirir, sevgilim, ama herkes ömrünü balina araştırmalarıyla geçirmez. İşte bir türlü kavrayamadığın önemli fark burada."

"Tamam, tamam." Berenice omuz silkti. "Yine de benden bir şeyler gizlediğini sanıyorum."

Sırıttım. "Gizliyorum tabii. Debierue'nün adresi karşılığında Cassidy'ye bir iyilik yapmaya söz verdim.."

"Sana Debierue'den söz eden avukata mı?"

"Evet." Başımı salladım. Şimdi söyleyeceklerim, Cassidy'nin

deyimiyle 'gizli bilgiler' kapsamına giriyor. Sadece seninle Cassidy ve bu dondurmalar arasında kalmalı."

"Bana güvenebilirsin, James," dedi. Yüzünün hatları yumuşamıştı. "Bana canını bile emanet edebilirsin."

"Biliyorum. Zaten bir anlamda ediyorum sayılır. Neyse, Cassidy bana gizli bir bilgi verdi -Debierue'nün nerede oturduğunu söyledi- karşılığında onun için bir tablo çalacağım."

"Tablo mu çalacaksın? Neden satın almıyor? Yeterince parası var."

"Debierue tablolarını satmıyor. Bunu sana daha önce de anlatmıştım. Cassidy resimlerden birini ele geçirirse -çalıntı da olsa- dünyada Debierue sahibi tek koleksiyoncu olacak, anlıyor musun?"

"Ne çıkar? Resim çalınmışsa Debierue polise haber verip geri alır."

"Debierue hayatta olduğu sürece ne onun ne de başkasının bundan haberi olacak. Ölümünden sonra tablonun değeri daha da artacak."

"Debierue senin çaldığını anlamadan bu işi nasıl becereceksin?"

"Henüz bilmiyorum. Ezbere konuşuyoruz şu anda. Belki tablo olmaz da başka şey olur. Seramik çalışması yapıyorsa, sen onu lafa tutarken ben parçalardan birini cebe indiririm. Belki ortalıkta eskizler vardır. Cassidy eskize de razı, razı da ne demek, sevincinden uçar. Ancak Debierue'nün neler yaptığını bilmediğim sürece ben de ne yapacağımı bilemiyorum."

"Sana yardım mı edeceğim?"

"İstersen evet. İkimizle aynı anda ilgilenemez, üstelik yaşlı da. Elimize fırsat geçerse -geçecek tabii- sana işaret verip bir şey yürüteceğim."

"Sözlerine bakılırsa son derece rizikolu bir iş bu, James. Üstelik biz oradan ayrılır ayrılmaz, Debierue hırsızın sen olduğunu anlayacak; ne çalınırsa çalınsın."

"Hayır," dedim başımı iki yana sallayarak. "Anlamayacak. Benim çaldığımdan *kuşkulanacak*, ama kanıtlayamayacak. Suçlanırsam her şeyi inkâr edeceğim, ama iş o raddeye varmayacak zaten. Bu arada Cassidy de tablo mu, heykel mi, eskiz mi, neyse

neyi, Hazreti İsa'nın bile bulamayacağı bir yerde saklayacak. Anladın mı?"

"Birinden tablo çaldığın ortaya çıkarsa meslek hayatının sona ereceğini hiç düşündün mü, James?" dedi sert bir öğretmen tavrıyla.

"Hayır. Hele Debierue konusunda hiç. Az önce Van Gogh'tan söz ederken eserlerinin herkesin malı olduğunu söylemiştin. Olacak şey değil ya, hırsızlıktan hakkımda dava bile açılsa, sanatseverlerle sanat dergileri birleşip beni sonuna kadar savunurlar. İşte, planım bu, tabii ayrıca röportajı da yapacağım."

"Ortada plana benzer bir şey görünmüyor."

"Doğru. Artık ne yapmam gerektiğini bildiğine göre oraya gidince belki senin aklına da parlak bir fikir gelir. Önemli bir nokta daha var: Sakın kendi başına bir şey almaya kalkma, sırası gelince bunu ben halledeceğim. Zaten önce röportajı yapmam gerekiyor."

"Anlıyorum."

Worth gölüne varmadan yağmura yakalandık.

Bardaktan boşanırcasına yağan yağmurdan burnumun ucunu göremiyordum. Berenice, tayyörü ıslanmasın diye camını kapadı, ben sıcaktan benimkini açık bıraktım. Sol omuzumla kolum sırılsıklam olmuştu, ama bu rutubette kapalı camla bile arabanın içinde bu kadar ıslanırdım herhalde. Yağmur kısa sürede öyle şiddetlendi ki arabayı kenara çekip yavaşlamasını beklemek zorunda kaldım.

Berenice alnını kırıştırdı. "Yeni doğan balina yavrusu kaç kilo gelir" diye sordu.

"Bir ton. Boyu da dört metrenin üzerinde." Bir sigara yakıp Berenice'e uzattım, istemedi. Derin bir nefes çektim. "Bir ton," dedim pek ciddi bir tavırla. "Tam bin kilo."

"Bir tonun kaç kilo olduğunu biliyorum," diye terslendi. "Seni gidi; kahrolası entelektüel, seni!"

Dayanamayıp gülmeye başlayınca numara yaptığım anlaşıldı.

2 Yedi numaralı devlet karayoluna Batı Palm Beach'i geçer geçmez sapabilirdim; ancak bu iki şeritli eski yolda Miami'nin arka kapısı sayılan Hialeah yönünde yüklü kamyon trafiği olduğunu düşünerek Boynton Beach'e kadar U.S. 1 sayılı yola devam edip uygun bir bağlantı aramaya başladım. Bir ara yolumu şaşırıp, "Çamlıtepe Sahili" adlı (okyanustan kilometrelerce uzak, ne çamı ne de tepesi olan) mahallenin ara sokaklarında birkaç tur attıktan sonra yeni asfaltlanmış devlet yoluna çıktım. Kamyon trafiği korktuğum kadar yoğun değildi.

Yağmur dinmişti neyse.

Kabataslak krokim gereken ayrıntıları gösterdiği halde göz açıp kapayana kadar Dixie araba sinemasına varınca, Debierue'nün sapağını kaçırdığımı anladım. Oysa Debierue'nün eviyle atölyesine giden, sinema girişinden üç yüz metre kadar gerideki toprak yol caddeden görünüyordu, ama fark edememiştim. Sinemanın bomboş girişinde güçlükle manevra yaptım, dönüşte sapağı kolayca buldum.

Toprak yoldaki derin tekerlek izlerini sık otlar bürümüştü, arabayı birinci vitese alıp ağır ağır ilerlemeye başladım. Üzerinden fazla araç geçmediği anlaşılan, engebeli toprak yol, sekiz yüz metre boyunca yeni dikilmiş çam fidanlarının arasından geçerek S biçimli bir dönemeçle siyahımsı iki bataklık gölünün çevresini dolaşıyordu. Yolun sağındaki terk edilmiş tavuk kümesleri yeşillikler arasında kaybolmuştu. Kümes tellerini yüksek otlar bürümüş, ahşap kümeslerin boyasız yüzeyleri biçimsiz bir griye dönüşmüş, çoğunun tavanları çökmüştü. Daracık yol, çam ağacından bir bahçe kapısının önünde sona erdi. Arabayı çitle çevrili, her yanını otlar bürümüş, dev boyutlu kahverengi bir banyo paspasını andıran bakımsız bahçeye sokup sinek teliyle çevrili verandanın önünde park ettim.

İşin garibi, yaşlı ressamı görür görmez kendimden beklemediğim bir hürmet duygusuna kapılmıştım. Kontağı kapadım, sıcak motordan gelen çıtırtıya kulak vererek oturduğum yerde çevreme bakındım. "Kendimden beklemediğim" diyorum, çünkü Debierue'nün görünüşü hiç de hürmet uyandırıcı değildi.

Florida'da yaşayan binlerce -hayır on binlerce- bronz tenli emekliden birine benziyordu, hani şu köprülerde oturup balık

tutan, golf sahalarında ayaklarını sürüyerek yürüyen, ellerinde shuffleboard* levhalarıyla huzurevlerinin bahçelerinde ya da parklarda bir araya gelip oyun oynayan emeklilerden birine. Tıpkı onlar gibi giyinmişti. Yeşil siperlikli, haki rengi beyzbol kepi, beyaz keten Bermuda şort, açık mavi keten pabuçlar ve kısa kollu, yakası açık, beyaz bir "polo" gömleği. Gömleğin sol göğüs cebine o vazgeçilmez, yeşil timsah arması işlenmişti. Florida'da o kadar sık görülen bir armaydı ki bu, Miami Beachli her komedyen, "Geçenlerde Everglades bataklığında bir timsah yakalamışlar, üstünde göğüs cebine küçük bir insan arması işlenmiş bir gömlek varmış..." esprisiyle bol alkış toplardı.

Florida'da hayatlarının son yıllarını sıcak bir ölüm özlemiyle geçirmek üzere, ayakkabı dükkânı yöneticiliğinden, Amarillo'da ampul fabrikası şefliğinden, Newark'ta prezervatif fabrikası işçiliğinden ülkenin on batı eyaletinin altını üstüne getiren satış temsilciliğinden nasılsa emekli olmuş binlerce yaşlı erkeğin aksine Debierue, patronların en acımasızına -sanatçının öz disiplinine- hizmet etmiş, hâlâ da etmekteydi.

Debierue, bahçesinde birdenbire beliren eski spor otomobili görünce şaşırmadı; teras kapısının yanında, yeşil bir bahçe iskemlesine dimdik oturmuş, akşamüstü güneşinin tadını çıkarıyordu. Beyaz sakalını yine uzatmaya başladığını görünce pek sevindim (yıllardır her gün tıraş olmuştu), ancak yaşlı ustanın 1920'lerde çekilmiş resimlerinden bildiğim, Melville'inkine benzeyen sakalı kadar uzamamıştı henüz.

Debierue, uzun bacaklı, uzun gövdeli, dirsekleriyle dizleri kemikli, zayıf bir tipti. İnce omuzları ileri yaşının gereği öne düşmüş, hafifçe göbek bağlamıştı. Bronz rengi teni bütün kırışıklığına rağmen ihtiyar adama sağlıklı, hatta gürbüz bir hava veriyordu. Duru mavi gözlerindeki bakışlar uyanık ve aydınlıktı; hafif kemerli, iri Fransız burnunun üzerinde Florida'daki yaşlı emekliler deyince hemen akla gelen ince, kırmızı damarlar yoktu. Etli, biçimli dudakları beyaz sakal bıyığının ortasındaki tombul bir kara üzüm tanesine benziyordu. Meraksız ama mesafeli, saygılı mavi gözleriyle doğrudan gözlerime baktı. Sessiz bakışmamız

* Tahta diskleri iterek belirli bir boşluğa düşürmek suretiyle oynanan bir oyun. (ç.n.)

uzadıkça gözlerinde belli belirsiz bir kuşku sezdim.

Sanat eleştirmeni olarak, ilk izlenime fazla önem vermenin büyük bir hata olduğunu öteden beri bilirim; ama o milim oynamayan sabit bakışlardan bir devle karşı karşıya olduğumu anlıyor -hayır, biliyor- kendimi âdeta suçlu hissediyordum. Eğer o anda "Çıkın!" bile demeden eliyle bahçe kapısını gösterse, gık demeden dönüp gidecektim.

Ama öyle olmadı.

Berenice haritayı katlayıp kucağındaki deri torbanın üzerine koymuş, sessizce oturuyordu, ben inip otomobilin çevresini dolaşarak kapısını açana kadar da oturacaktı.

Davetli değildim, tepeden inme bir ziyaretçiydim, dolayısıyla aramızdaki buzları çözmek için ilk adımı benim atmam gerekiyordu. Kuşkuyla, fotoğraf makinemin sapını iki parmağım arasında hafifçe sallayarak arabadan inip başımla hafif bir selam verdim.

"İyi günler, Bay Debierue," dedim Fransızca, Jean Gabin'in kalın sesini taklit etmeye çalışarak. "Sonunda tanışmak kısmet oldu!"

Anlaşılan uzun süredir Fransızca duymamıştı (benimki hiç fena sayılmazdı oysa). Gülümsedi; ne sıcak, ne dostça bir gülümsemeydi o! Öylesine tatlı, candan, anlamlıydı ki yüreğime bıçak saplanmış gibi oldum birden. Bu gülümsemesiyle dünyayı yerinden oynatabilirdi. Yaşının izlerini taşıyan ağzı, mor dudakların gülümsemesiyle güzelleşmişti sanki. Hem alt hem de üst çenesinde birkaç diş eksikti, kalanlar da koca ağzını kabaktan oyulmuş, insan suratlı bir fenere benzetiyordu. Tasalı çekimserlikten çocuksu, doludizgin bir mutluluğa geçince dış görünüşü birdenbire değişivermişti. Yüzündeki derin çizgiler artık aşağı inmiyor, arabesk süslemeler gibi yukarılara çıkıyordu. Yaklaştığımı görünce yerinden kalktı, işaret parmağını şakadan tehditle bana doğru uzattı.

"Ah, Bay Figueras, sakalınızı kesmişsiniz. Bir an önce yeniden uzatın!"

Bana adımla hitap etmesi bir anda gözlerimi yaşartıvermişti. Elimi sıktı, tipik bir Avrupalı tokalaşmasıydı bu, elimi bir kere kaldırıp indirdi. İnce uzun parmakları sıcak ve kuruydu.

"Siz, beni tanıyor musunuz?" dedim şaşkınlığımı gizlemeden.

Fransızlara özgü, doğal bir tavırla omuz silkti, sonra sık sık tekrarlayacağı tipik bir hareketti bu. "Ha siz, ha başkası..." dedi anlaşılmaz bir gizlilikle, "ama sizin gelmenize sevindim. Çalışmalarınızı biliyorum tabii, Bay Figueras."

Dili tutulmuş bir lise öğrencisi gibi yutkundum, kızardım, ne diyeceğimi düşünürken Debierue'nün omzumun üzerinden Berenice'e doğru baktığını gördüm.

"Ah!" dedim, arabanın çevresini dolaşıp Berenice'in inmesine yardım ederken. "Arkadaşım Bayan Hollis, Bay Debierue."

Berenice'in bakışlarından soyadını Fransızca "Holee" gibi telaffuz etmeme öfkelendiği anlaşılıyordu. "Hollis, Bay Debierue," dedi İngilizce, "Berenice Hollis. Tanıştığımıza sevindim."

Debierue, Berenice'in elini öptü. Gereğinden fazla mı duyarlıydım bilmem, ama bir an için Berenice'in varlığından hoşlanmadığını, biraz huzursuz olduğunu sezdim. Berenice'in benim sadece arkadaşım mı, yoksa sevgilim, sekreterim ya da zengin bir sanat meraklısı mı olduğunu anlayamamıştı; o an için bayağılığa kaçmayan bir açıklama yapmam da mümkün değildi. Üzerinde durmamaya karar verdim. Berenice'in bana bakışından, arada bir koluma dokunmasından aramızdaki yakınlığı kendisi fark edecekti. En iyisi bu, diye düşündüm.

Yaşlı adamın İngilizcesi fena değildi, ama ağır bir Fransız aksanıyla konuşuyordu. Nisan ayının bu nefis öğleden sonrasında birbirimizle Fransızca konuşmaya başladık. Sözlerimizi arada ya ben ya o, Berenice'e İngilizceye çeviriyorduk.

"Sanatı eleştirebildiğini sanan, tanınmamış gazetecilerden biriyim," dedim tevazuyla ve sinirli bir gülümsemeyle. Elini kaldırıp sözümü kesti.

"Non, hayır hayır.." diyerek başını iki yana salladı. "Tanınmamış değil, Bay Figueras, çalışmalarınızı yakından izliyorum. Şu Californialı ressam konusundaki yazınız, neydi adı ...?" Alnını kırıştırdı.

"Vint mi? Ray Vint'ten mi söz ediyorsunuz?"

"Evet, şimdi hatırladım. Küçük sinek. Pek hoştu doğrusu." Düşünceli bir tavırla güldü. "Vicdanınız rahat olsun, Bay Figueras," dedi omuz silkerek. "Gerçek sanatçı sonsuza dek gizlenemez. Siz

gelmeseniz başkası gelirdi. Haydi buyurun. İçeriye gelin! Size buz gibi portakal suyu ikram edeyim. Taze dondurulmuş, Minute Maid marka."

Hem adımı hem de yazılarımı -en azından birini- bilmesi gururumu okşamıştı, üstelik bu eleştirimin Fransızcaya çevrildiğini sanmıyordum. Acaba neden Vint'i eleştiren yazımdan söz etmişti? Ray Vint soyut ressamlardan biriydi, tabloları -burada açıklamak istemediğim en az bir düzine nedenden- pek satmıyordu. Oysa adam sanatının ustasıydı, istediği kadar -hatta yapabileceğinden çok portre siparişi alabilirdi. Yeğlediği soyut tabloları yapabilmesi için portrelerle para kazanması gerekiyordu, ama portre ressamlığından nefret ettiği için, gönül okşayıcı benzerliklere avuç dolusu para veren modellerinden de nefret ediyor, kendince öç alabilmek için tablonun bir yerine ufak bir sinek resmi yapıyordu.

Ortaçağ resim sanatında, hatta Rönesans döneminin ilk yıllarında, dini tablolarda çarmıha gerilmiş Hazreti İsa'nın bedenine genellikle bir sinek kondurulurdu. Bu bağlamda sinek, kurtuluş demekti, çünkü sinek günahın sembolüydü, Hazreti İsa ise günahsızdı. Oysa sıradan birinin bedenindeki sinek, kurtuluş olmadan sadece günahı temsil ediyordu; bir anlamda, "Bu insanın yolu cehennemdir" demekti. Ray Vint her portreye, göz aldatıcı olduğu kadar gerçeğe de uyan, yağlıboya bir sinek konduruyordu.

Tablo sipariş edenler bazen haftalarca sineğin farkına varmıyorlar, varsalar bile ne anlama geldiğini bilmiyorlar, sineği görünce genellikle pek keyifleniyorlardı. Portrelerini dostlarına gösterirken sinekle söze giriyorlardı: "Resmimde gözünüze çarpan olağanüstü bir şey var mı?"

Sineği gören ressamlar için için gülüyor, ancak Vint'in bu özelliğinin anlamını tablonun sahibine açıklamıyorlardı. Vint hakkındaki makalemi yazarken sembolik öç konusuna değinip değinmemeyi uzun uzun düşünmüştüm, adamın ekmek parasıyla oynamak istemiyordum ne de olsa. Ancak sonunda, bu özelliğin Vint'in kişiliğinin bir parçası olduğuna, dolayısıyla soyut tablolarının duygusuzluğuna da açıklama getirdiğine karar vererek belirtmeye karar vermiştim.

Berenice'in sol dirseğini tutarak Debierue'nün ardı sıra kapıdan

içeriye sokarken yaşlı ressamın sözlerine, kuru, kısa gülüşüne anlam vermeye çalışıyordum. Keyfim kaçmıştı. Ani bir gülücüğün ya da içten bir kahkahanın tersine böyle kısa, neredeyse sessiz gülüşlere anlam vermek zordur. İster dostça olsun ister düşmanca, sinirli bir tavırla konmuş noktalama işaretine benzerler. Yazdığım binlerce paragraf arasından durup dururken sinek sembolünü seçmesi, korkudan mideme oturan yumruyu küt küt attırmaya başlamıştı. Vint hakkındaki yazımı okumuş olması (sipariş yazı değildi bu, zira istek üzerine yazı yazmam ama yine de en güçlü makalelerimden biri sayılamazdı; Vint'in eserleri ciddi, derinlemesine bir incelemeye konu olacak kadar iyi değildi) başıma dert çıkarabilirdi.

Debierue herhangi bir açıklamada bulunmadığı için kimse, Galt'ın "kironesk" yorumları konusunda ne düşündüğünü bilmiyordu; ama o zamandan beri benden çok daha ünlü yazarların röportaj isteklerini bile kabul etmemişti. Galt'ın yazısından sonra eleştirmenlere güvenmemekte haklıydı.

Kahrolasıca Galt, dedim kendi kendime öfkeyle. O sırada duvardaki altın yaldızlı barok çerçeveye gözüm ilişti.

"Yoksa meşhur *No. One* bu mu" diye sordum çerçeveyi göstererek.

Debierue dudaklarını büzüp omuz silkti. Mutfağa girerken, "Buydu," diye karşılık verdi kısaca.

Tabloya yakından bakınca ne demek istediğini anladım tabii. Çerçevenin arkasındaki duvarda çatlak yoktu. Orijinal ortamında sergilenmeyen, çatlaksız çerçeve artık dillere destan *No. One* değildi. Ne olursa olsun, çok sevinmiştim; çünkü ömrümün sonuna kadar bu tabloyu görme fırsatını ele geçirebileceğimi hiç tahmin etmiyordum. Berenice boş çerçeveye şöyle bir göz atıp Danimarka tipi mutfak iskemlelerinden birine yerleşirken benden sigara istedi.

Sabırsızlıkla başımı iki yana salladım, "İzin almadan içemeyiz," dedim.

Mutfakla salon, duvara bitişik dar bir bar bölmesiyle ayrılmıştı. Yemek odası yoktu, salon sadece birkaç parça mobilyayla döşenmişti. Tavuk çiftliğinin sahibi bu evi yaptırırken, Floridalıların çoğu gibi verandayı yemek odası olarak kullanmayı

düşünmüştü herhalde. Mutfakla veranda arasındaki dört köşe, geniş servis penceresi bu fikrimi destekliyordu.

Duvarlarda başka tablo yoktu, salona sıradan bir mobilyacıdan alınmış, ucuz ve işlevsel eşyalar konmuştu. Cassidy, ünlü konuğunun evini döşerken oldukça eli sıkı davranmıştı besbelli. Ne müzik seti vardı ne radyo ne de televizyon. Pencerelerde, jaluzilerin tekdüze çizgilerini örtecek perde bile yoktu. Ufak bir dörtgen oluşturacak biçimde dizilmiş Danimarka tipi iki iskemle, üzeri plastik kaplı bir sehpa, siyah suni deriden, iki kişilik bir kanapeyle ayaklı bir lamba dışında döşemesi seramik yer karosu kaplı, halısız koca salon neredeyse boştu. Sehpanın üzerinde bir *Miami Herald*'la *Réalités*'nin kuşe baskısı duruyordu. Barın önüne iki uzun siyah, ferforje bar iskemlesi yerleştirilmişti. Debierue yemeklerini ya bara oturup yiyor ya da tabağını alıp terastaki Samsonite tipi oyun masasının başına geçiyordur, diye düşündüm.

Cassidy, Debierue'ye ziyaretimi haber vermiş olamazdı. Yaşlı ressam onu nasıl bulduğumu sorarsa, ne diyecektim? Birdenbire karşısına çıkmama görünüşe göre hiç şaşırmamıştı. Soracak olursa, yazı işleri müdürümün söylediğini, beni buraya görevle gönderdiğini söyleyecektim. Debierue, donmuş portakal suyuyla uğraşırken aklımdan bunlar geçiyordu. Masanın üzerine bir madeni sürahi koydu, portakal suyu kutusunu elektrikli konserve açacağıyla açıp sürahiye boşalttı, boş kutuyu suyla doldurmak için üç kere musluğa gidip geldi.

Büyük bir dikkatle, planlı çalışıyor, deney hazırlayan bir kimyager gibi her ölçek suyu dikkatle sürahiye boşaltıyordu. Uzun saplı bir kaşıkla portakal suyunu karıştırıp gülümseyerek bara geçmemizi işaret etti. Berenice'le bar iskemlelerine tünedik, Debierue üç plastik bardağı ağzına kadar doldurdu.

Bardağına el sürmeden bakışlarını arkamdaki duvarda asılı *No. One*'a çevirdi. "Burası yeni dünya, Bay Figueras, yeni dünyaların duvarlarında çatlak yoktur. Buradaki bütün beton, tuğla, taş duvarlar kasırgaya bile dayanıklıdır. Sigorta poliçemde yazılı."

Bunun yazıma uygun bir giriş ya da kapanış cümlesi olabileceğini düşündüm. Hafifçe öne eğilip, "yeni dünya" hakkındaki düşüncelerinin ayrıntılarını öğrenmeye hazırlandım, ama Debierue başını sallayarak susmamı işaret etti.

"Evimi sadece Bay Cassidy'nin tarif etmiş olabileceğini ileri sürmeyeceğim, Bay Figueras. Bir kere kalkıp buralara gelmişsiniz, adresi kimden aldığınız önemli değil; üstelik ikimiz de Bay Cassidy'nin bütün koleksiyoncular gibi oldukça garip bir insan olduğunu biliyoruz."

Sözleri içimi rahatlatmıştı, sigara içmek için izin istedim. Debierue, dolaptan bir fincan tabağı çıkarıp ikimizin arasına koydu, sözüne devam etmeden Berenice'inkiyle kendi sigaramı yakmamı bekledi. İkram ettiğim sigarayı elini sallayarak geri çevirdi.

"Derginizde hakkımda yazı yazmanızdan vazgeçmeniz için size ne söyleyebilirim, Bay Figueras?"

"Korkarım hiçbir şey" dedim. "Kendimi aşağılık herifin biri gibi hissediyorum zaten."

"Böyle düşünmenize üzüldüm. Hiç değilse bir iyilik yapın da yazınızda adresimden söz etmeyin. Bütün sanatçılar gibi benim de çalışmam için huzur gerekli. Her gün en az dört saat çalışmak zorundayım, bu süre ikide birde bölünürse.."

"Merak etmeyin, efendim. 'Florida'da bir yer' derim sadece. Duygularınızı anlıyorum tabii. Galt'ın makalesinde size çok fena haksızlık ettiğini de biliyorum -"

"Nereden biliyorsunuz" diye sordu, yine o hüzünlü, tatlı gülümsemesiyle.

"Galt'ın sanata yaklaşımını biliyorum, bu da yeter zaten. Tek yönlü düşünen biridir, her gördüğünü son derece sübjektif bir kalıba oturtur; ister uysun, ister uymasın."

"Zaten sanat sübjektif değil midir?"

"Evet," diye sırıttım. "Ama süjenin obje olmadığını söyleyen Braque değil miydi?"

"Belki. Braque mı söylemiş, yoksa sizin gibi akıllı bir genç adam onun söylediğini mi söylemiş, bilmiyorum, Bay Figueras."

"Ben; hatırlamıyorum," dedim güçlükle. "Nerede okuduğum şu anda aklıma gelmedi, ama galiba Braque'ın kendisi söylemiş. Öyle olmasa bile yani bu kelime oyununun günümüzün sanatı hakkında ince bir geçerlilik taşıdığı da kesin, öyle değil mi?"

" 'Geçerlilik' sözcüğü, herhangi bir dönemin sanatı için geçerli olamaz."

Duraladım. Beni sınıyordu. Teorik tartışmaya girerek kolayca

karşılık verebilirdim, ama onunla tartışmak istemiyordum; omuz silkip gülümsedim.

"Geçerlilikten söz ederken, etkinin çıkış noktası gözdür mü demek istiyorsunuz" diye sordu göz kenarlarını kırıştıran gülümsemesiyle.

"Tam değil, efendim. Estetiğe yaklaşımda kartezyen düalizmin temel değeri kalmadı artık; Galt'ın hatası da bu. Başlangıçta öğrendiklerinin etkisinden sıyrılmayı bir türlü başaramadı. Günümüz eleştirmenlerinin karşısına çıkan en büyük engel budur. Geçmişle geleceği bir yana bırakıp sadece şimdiki zamanı görmek optik meditasyon gerektirir." Üzerimden ayrılmayan masmavi bakışları yüzümü kızartmaya başlamıştı. "Galt'ı kötülemek ya da sizde ondan daha iyi bir eleştirmen olduğum izlenimini yaratmak istemiyorum efendim. Ne var ki ben Galt'tan yirmi beş yaş daha gencim, üstelik ondan çok daha fazla çağdaş sanat eseri gördüm.."

"Bu kadar heyecanlanmayın, Bay Figueras. *¿Debemos dar preferencia al hablar del español*?"

"Hayır, İspanyolca konuşurken İspanyolca düşünüyorum, İngilizce düşünüp Fransızca konuşmayı yeğlerim.."

"Neden söz ediyorsunuz" diye sordu Berenice, bardağından bir yudum alıp.

"İspanyolca, İngilizce ve Fransızca arasındaki farktan," dedim.

Berenice bana göz kırpıp, "İspanyolcadan nefret ediyorum," dedi. "Yiğitlikle ilgili öyle çok sözcük var ki, insan ister istemez İspanyol karakterinin gerçekte ne kadar yiğit olduğunu bilmek istiyor."

"Bana kalırsa, Fransızcada da aşkla ilgili sözcük çoktur," dedi Debierue İngilizce. Elini uzatıp saçlarıma dokundu. "Pek güzel, sarı bukleleriniz var, Berenice'in sizinle dalga geçmemesi gerekir. Haydi, portakal suyunuzu için şimdi."

Elinin babacan temasıyla içimdeki düğüm çözülüvermiş, adamcağızın işimi kolaylaştırmaya çalıştığını anlamıştım. Gerek beni gerekse profesyonelliğimi rahatça kabullenmekle suçluluk duygumu yok etmişti. Yaşlı ressama duyduğum sınırsız saygı da normale dönmekteydi. Kişiliğinin etkisi altındaydım, ama görüşmemizin iyi gideceğine inanıyordum artık.

Büyük -ya da neredeyse büyük- bir sanatçının karşısında saygıdan donakalan bir yazar eleştiri yapamaz. Debierue'ye saygı duymakla birlikte, onun zeki biri olmadığını biliyordum. Birey olarak yıllar boyunca ayakta kalabilmesini, gazetecilere karşı katı, hatta kendini beğenmişlik ölçüsüne varacak kadar katı sessizliğine ve maksatlı ilgisizliğine borçluydu. Sanırım Debierue, onun tarafını tuttuğumu, vurdumduymaz izleyicilerin görüşünü dinlemeden önce mutlaka sanatçının fikrini aldığımı anlamıştı. Yazılarımı okumuş, adımı hatırlamıştı. Bir sanat eleştirmeninin olabileceği kadar önyargısız olduğumu da biliyor demekti. Tablolarını görebilmek için -ziyaretimin asıl amacı da buydu- kesin güvenini kazanmalıydım. Tartışma isteğime gem vurmalı, elimdeki yemleri sadece "haber" konusu olacak birkaç sansasyonel görüşe harcamamalıydım.

"Neden Florida'ya geldiğinizi merak ediyorum, Bay Debierue."

"Neredeyse gelmeyecektim. Yaşlı kemiklerime güneş gerekli, diye düşündüm. Elli yılı aşkın sürede yaptıklarım yangında yok olunca; yangından haberiniz var, değil mi?"

"Evet, efendim."

"Pek hayırlı bir kazaydı. Böylelikle yeniden başlama şansını elde ettim. Benim yaşımda yeniden başlayabilen bir sanatçı çok şanslıdır. Yeni yaşamıma yeni dünyada başlamaya karar verdim. En iyisi Tahiti'ye yerleşmek diye düşünmüştüm önce, ama o zaman adım Gauguin'le birlikte anılacaktı." Üzüntüyle başını salladı. "Kaçınılması mümkün olmayan bir karşılaştırma. Ne kadar haksız olsa da mutlaka yapılacaktı. O küçücük adada, her gün Amerikan turistleriyle dolu bir otobüs atölyemin önünden geçecek, herkes bana bakacaktı. Tahiti'den vazgeçtim. Ardından, acaba Güney Amerika'ya mı gitsem dedim kendi kendime. Orada da her gün yeni bir olay çıkıyor. Sonunda Florida'da istediğimi bulacağıma karar verdim, ama hemen gelmedim. Florida'daki savaşı duymuştum, ömrüm boyunca gereğinden fazla savaş görmüş biriyim ben."

"Savaş mı?" dedim şaşkınlıkla. "Vietnam savaşı mı?"

"Hayır, hayır, Seminol savaşı. Seminol Kızılderililerinin Amerika Birleşik Devletleri'yle savaş halinde bulunduğu Avrupa'da da

pekâlâ biliniyor. Öyle değil mi?"

"Evet, herhalde doğrudur, ama sadece teorik anlamda. Seminoller aslında ufak bir Kızılderili kavmidir. Bu da gerçek bir savaş sayılmaz. ABD'yle barış imzalamamakla hata ettiler, hepsi bu. Arada bir, örneğin Florida'daki ilçelerden biri, okula gitmek istemeyen bir Kızılderili çocuğu zorla okula göndermeye çalışınca yasal yönden anlaşmazlık çıkıyor; oysa bunların çoğu zaten kendi istekleriyle okula gidiyorlar artık. Ama yıllardır silahlı çatışmaya yol açacak bir tatsızlık çıkmadı. Seminoller, anlaşma imzalamadıkları sürece yasal açıdan öteki Kızılderili kavimlerinden daha iyi durumda olduklarını anladılar."

"Evet," diyerek başıyla onayladı. "Bunları Bay Cassidy'den de duydum, ama emin olabilmek için önce birkaç mektup yazdım." Dudaklarını büzüp bakışlarını bar tezgâhına dikti. "Florida'da ölmeyi aklıma koydum artık. Bir Fransız için, bir daha geri dönmeyeceğini bile bile ülkesini terk etmek hiç de kolay değildir. Bana kucak açan başka ülkeler de vardı, Bay Figueras, İtalya, Yunanistan. Bütün dünya beni seviyor. Ömrümde hiç karşılaşmadığım bir sürü iyi dostum oldu. Dünyanın her köşesinden bana güzel mektuplar yazıyorlar."

Anlayışla başımı salladım. Benim aklıma gelmese bile, dünyanın her köşesinden yabancı insanların Debierue'ye mektup yazmaları çok doğaldı. Schopenhauer de ileri yaşlarda yabancılardan birçok mektup aldığında Debierue gibi sevinmişti. Orijinal fikirleri olan, gerçekten radikal her sanatçı, eğer ömrü yeterse, sadece dünyaca kabul edilmekle kalmaz, simgelediği her şeyden nefret eden insanlardan bile inadı yüzünden hayranlık, hatta saygı görür.

Ancak, bu Alman düşünürle Fransız ressam arasında önemli bir fark vardı. Schopenhauer yetmişli yaşlarındayken, doğum günlerinde gelen sayısız tebrik ve iyi niyet dileklerini hak ettiği bir övgü ve destek olarak kabul etmişti. Oysa Debierue, mektuplara sevinmekle birlikte biraz da şaşırıyor, hatta utanıyordu.

"Ama Florida'ya geldiğime pişman olmadım, Bay Figueras. Güneşiniz bana iyi geliyor."

"Ya çalışmanız? O da iyi gidiyor mu?"

"Sanatçı" -gözlerimin içine baktı- "her yerde çalışabilir. Öyle değil mi?"

Bir süredir planladığım atağa kalkabilmek için hafifçe boğazımı temizledim. "Bay Debierue, sanat ve mahremiyet konusundaki görüşlerinize saygı duyuyorum. Sadece burada oturup sizinle konuşmak ve taze portakal suyunuzu içmek bile.."

"Taze dondurulmuş," diye düzeltti.

"..benim için şeref sayılır. Büyük bir şeref. Eserlerinizi kamuoyuna ve eleştirmenlere göstermek istemediğinizi de biliyor ve anlayışla karşılıyorum. Yine de, ender de olsa, bazı ünlü eleştirmenlerin eserlerinizi inceleyip hakkınızda yazı yazmalarına izin verdiniz. Anladığım kadarıyla, Florida'ya yerleşmenizin üzerinden henüz birkaç ay geçmiş; bu süre içinde bir Amerikan eleştirmenine göstermek isteyeceğiniz herhangi bir tablo yapıp yapmadığınızı bilmiyorum, ama eğer yaptıysanız, bence en büyük şeref bunu görebilmektir.."

"Ressam mısınız, Bay Figueras?"

"Hayır, efendim. Üniversitede sayısız atölye çalışmasına katıldıktan sonra başarılı bir ressam olamayacağımı anladım. Yeteneğim -eğer varsa- yazı alanında, ne yazık ki sanatçıdan çok zanaatçıyım. Ama eleştirmen olarak çok daha iyi bir zanaatçıyım. Açıkça söylemek gerekirse, Amerika'da yaptığınız tabloları görebilirsem, tadacağım kişisel zevkin yanı sıra dergimde yayımlanacak derinlemesine, özel bir röportajınızla mesleğimde ünüme ün katmış olacağım. Derginin tirajı bir anda artacak, diğer sanat dergilerinden dolgun ücretli birçok yan iş teklifi alacağım. Tablolarınızdan herhangi birinin bir tek fotoğrafının bile, uluslararası sanat dünyasının ilgisini her ikimizin üzerine çekmeye yeterli bir sanat haberi olduğunu biliyorsunuz.."

"O halde heykeltıraş mısınız? Yoksa kolaj mı yapıyorsunuz? Ya da seramik?"

"Hayır, efendim." Öfkemi sesime yansıtmamaya çalışıyordum. "Bunların hiçbiri değilim. Elle yapılan hiçbir işe yatkın değilim."

"Nasıl olur, Bay Figueras? Eleştirilerinizde büyük bir duyarlılık var. Anlaşılır gibi değil, neden resim ya da.."

"Eskiden en hassas noktam buydu, ama zamanla üstesinden geldim. Çok denedim, ama ne yazık ki çizgim yeterince iyi olamadı; fazla kabaydı sanıyorum. Eğer yeterince gelişmiş yazı yeteneğim de olmasaydı, hayatımı nasıl kazanırdım bilmiyorum."

"Tuvalete gidebilir miyim, Bay Debierue?" dedi Berenice utanarak.

"Tabii." Debierue, barın çevresini dolaşıp koridoru gösterdi. "Sondaki kapı."

Berenice'le birlikte ben de tabureden inip, Debierue'nün omzunun üzerinden koridora baktım. Berenice mutlaka sıkılıyordu, ama gerçekten tuvalete gitmesi gerektiğinden de kuşkum yoktu. Kısa koridorun ucundaki banyo kapısından önce karşılıklı iki kapı daha vardı. Kapılardan sadece birinde asma kilit takılıydı. Asma kilitli, ağır sürgülü kapı, evin eski sahibinin yatak odası, Debierue'nün de atölye olarak kullandığı oda olmalıydı.

Polaroid fotoğraf makinemi deri kılıfından çıkardım, flaşta kullanılmamış bir ampul olup olmadığını kontrol ettim.

"Bu makineyi kullanmak öyle kolay ki," dedim, "sekiz yaşındaki bir çocuğun bile çektiği hemen hemen her poz iyi çıkıyor. O kadar basit." Güldüm. "Ama ben kullanılışını öğrenene kadar on makara filmi berbat ettim. Biliyorum, gülünç, ama ne yapayım. Daktilo yazmasını öğrenmek zorunda kalınca da aynı beceriksizliği göstermiştim. Daktilo kursuna iki sefer katıldım, ama on parmak sistemine bir türlü alışamadım." Orta ve işaret parmaklarımı gösterdim. "Bütün yazılarımı bu dört parmakla yazıyorum ister istemez. Resim çalışmalarına neden devam etmediğimi şimdi anlıyorsunuz herhalde. Düş kırıklığım giderek artıyordu, duygusal açıdan zarar görmeden bırakmayı uygun buldum."

Sorgulayan bir tavırla yüzüme bakıp uzun işaret parmağıyla kavisli burnunu sıvazladı.

"Saçma sapan konuşuyorum galiba?" dedim özür dilercesine.

"Hayır, hayır. Eleştirmen -her eleştirmen- merakımı uyandırır, Bay Figueras."

"Aslında çok basit, gerçekten. Ben, 'Sanat ve okul öncesi çocuk' konusunda bilirkişi ya da en azından otorite olarak tanınıyorum. Oysa işin özü şu: Hareket eylemlerinin çoğu, beş yaşından önce öğreniliyor. Okul öncesi çocuğun bir işi öğrenebilmesi için yapması gerekir. Eğer anne, ayakkabı bağlamak, diş fırçalamak, çatal bıçakla yemek yemek gibi günlük eylemleri çocuğa bırakmayıp kendisi üstlenirse, çocuk bunları öğrenemez.

Beş-altı yaşına gelip de -örneğin okulda- bunları kendisi yapmak zorunda kalınca, ileride ressam olacak birine gereken maharet ve kontrollü hareketi öğrenmekte geç kalmış sayılır. Fazla meraklı analar, çocuklarının her türlü işine koşmakla onların sanat yeteneğini istemeden yok ederler."

"Bu teori konusunda bugüne kadar yayımlanan eseriniz var mı?"

Başımla onayladım. "Evet. *Sanat ve Okul Öncesi Çocuk* adlı, ufak bir kitabım basıldı. Size de bir tane gönderirim. Psikolojik açıdan ressam olmaya yatkın insanların neden bir sürü kalitesiz eser yarattığını kısmen de olsa açıklıyor. Bence sadece teori değil, gerçek. Çoğunlukla gözden kaçan bir konuyu ele aldım: Bu insanlar sanat dünyası için kaybolmuş sayılmazlar. Sorunlarını anlayıp onları fazla el maharet gerekmeyen sanat dallarına yöneltmek mümkün olabilir."

"Örneğin ne gibi?" Debierue konuyla gerçekten ilgilenmişe benziyordu.

"Düzyazı, şiir, elektronik müzik besteciliği. Hatta belki mimarlık. Ucu sivri bir çomakla kuma düz çizgi bile çizemeyen Addison Mizner, Güney Florida'da zamanının ünlü bir mimarı olmuş. Palm Beach'te yaptığı evlerden günümüze kalanlar hâlâ çok beğeniliyor. Florida mimarisini, özellikle burada, doğu yakasındaki yapı biçimini büyük ölçüde etkilemiş."

İpin ucunu iyice kaçırmadan sustum. Debierue bana -hem de *bana*!- hiçbir kitapta yazmayan, dünyanın en eski numaralarından birini yapıyor, ben de en tecrübesiz gazeteciden daha büyük bir tecrübesizlikle tuzağa düşüyordum. Röportajının yapılmasına alışık olan biri, röportaja gelen gazetecinin ilgi alanını kolayca öğrenebilir. Bundan sonra yapacağı tek şey, gazeteciye bu konuda ardı ardına soru sormaktır. İşin sonunda gazeteci, kendi röportajını yapmış olur! Uzun ve keyifli görüşmeyi tamamlayarak, sözde röportajını yaptığı kişiyi mutlu ettiği inancıyla ayrılıp daktilosunun başına oturduğunda, yazacak hiçbir şeyi olmadığını fark eder.

Tuvaletten sifon sesi geldi. Debierue nezaketle sözüme devam etmemi bekliyordu; bardağımı hafifçe çevirip portakal suyunu karıştırdım, Berenice gelinceye kadar acele etmeden içtim, ardından

benim de tuvalete gitmem gerektiğini bahane ederek yerimden kalktım.

Fotoğraf makinem yanımdaydı tabii. Koridorun solunda, asma kilitli kapının karşısındaki kapıyı açıp, ses çıkarmamaya çalışarak ardımdan yavaşça kapadım. Aceleyle çevreme baktım. Duvarlarda Debierue'nün tablolarından birini görürsem fotoğrafını çekmeyi düşünüyordum. Ne var ki, basit siyah bir çerçeve içinde *Trail's End*'in ucuz bir baskısı -yorgun atının üzerindeki yaşlı Kızılderili- asılıydı sadece. 1930'larda, orta sınıfın alt kategorisindeki her Amerikan evinde mutlaka *Trail's End*'in bir kopyası bulunurdu, ama Debierue'nün yatak odasında görebileceğimi hiç ummamıştım. Ya Cassidy kötülük olsun diye asmıştı, ya da ev sahibi bırakmış olabilirdi. Yine de Debierue'nün bu adi tabloyu neden yerinde bıraktığını anlayamadım. Alaycı konusunu beğenmişti olsa olsa. Tabii- herhalde nedeni buydu.

Yatak odası aşırı yalın döşenmişti. Elma yeşili çarşaflı, tek kişilik, örtüsüz bir yatak, cilasız çamdan bir şifoniyer, üzeri beyaz mermerli, ferforje bir komodin, yatağın yanında kırmızı plastik kaplı bir Charles-Eames iskemle, bütün mobilya bu kadardı. Tavandaki lambadan başka gece lambası da yoktu. Debierue, sanatında olduğu gibi günlük hayatında da azla yetinen bir nihilistti, yine de sıcak bir sempati dalgası kapladı içimi. Bu büyük insanın bu yaşta böylesine konforsuz yaşamasına üzülmüştüm. Gömme dolabın sürgü kapısını ya da şifoniyerin çekmecelerini açıp giyeceklerine bakmaya gerek duymadım.

Banyoya girdim, telaşla çişimi yaptıktan sonra muslukta ellerimi yıkadım. Aynalı banyo dolabında ne gibi ilaçlar bulundurduğuna baktım. Herhangi bir hastalığı varsa, dolaptaki ilaçlardan sağlam bir ipucu elde edebilir, yazımda buna da değinebilirdim. Ama Elixophyllin-K1 (astım, amfizem ve bronşit hastalarının rahat soluk almalarını sağlayan bir balgam söktürücü) ve üç kalıp Emulave dışında -cildi çok kuru olanların kullandığı bir tür "sabunsuz" sabun, ressamın ellerinden cildinin kuruluğunu anlamıştım zaten- dikkati çekecek bir şey bulamadım. Sedef saplı bir tıraş makinesi, tıraş tasının içinde sabunla fırça, maviyle yeşil arası bir şişe Scope gargara, yarım tüp Stripe diş macunu, Dr. West marka yeşil plastik bir diş fırçası, üzerindeki pamuk tıpası

çıkarılmış yüzlük bir şişe Bayer Aspirin. Tarağı bile yok, diye düşündüm; ama Debierue'nün başı yumurta gibi pırıl pırıl olduğuna göre tarağa da ihtiyacı yoktu. Debierue'nün dolabı, Amerikan banyo dolaplarıyla karşılaştırıldığında -kiralık motel odalarındakiler hariç- bugüne kadar gördüğüm en boş olanıydı kuşkusuz.

Salona dönerken Berenice'in, "Burada tek başınıza oturmaktan sıkılmıyor musunuz Bay Debierue" diye sorduğunu duydum.

Debierue gülümsedi, Berenice'in elini okşayıp başını iki yana salladı.

"Yalnızlık sanatçının yaradılışında vardır," dedim onun yerine. "Ama yapılacak işleri vardır, yalnızlığını da çalışarak dengeler."

"Biliyorum," dedi Berenice. "Ama bu ev her yerden bir milyon kilometre uzakta. Bari bir otomobil alsanız, hiç değilse akşamları Dania'ya falan gider, biraz eğlenirsiniz."

"Yok, yok," diye karşı koydu Debierue, bir yandan da Berenice'in elini okşamaya devam ediyordu. "Otomobil kullanmayı öğrenecek yaşım çoktan geçti."

"Yanınıza birkaç öğrenci alabilirsiniz," diye atıldı Berenice. "Atölyenizde çalışmaya can atan kimbilir ne çok öğrenci vardır! Arabalarıyla ülkenin dört bir yanından kalkıp gelirler" -bana döndü- "değil mi, James?"

Debierue güldü, ben de ona katıldım; ama ben daha çok Berenice'in yüzündeki ifadeye gülüyordum. Onunla eğlendiğimiz için hem kızmış hem de şaşırmış bir hali vardı. Debierue çapındaki herhangi bir ressam -örneğin Picasso- atölyesinde öğrenci çalıştırmayı pekâlâ düşünebilirdi, ama eserlerini kimseye göstermeyen Debierue için son derece saçma bir öneriydi bu. Debierue beni ustalıkla geri planda bırakmıştı. Artık işe dönme zamanı geldi, dedim kendi kendime.

Kolumu Berenice'in beline dolayıp sıkıca sarılarak susmasını işaret ettim. "Az önceki soruma karşılık vermediniz, Bay Debierue," dedim ciddi bir tavırla. "Habersiz gelip sizi rahatsız ettiğimiz halde bize çok iyi davrandınız, ama ben sizin son eserlerinizi görmek istiyordum.."

İçini çekti. "Üzgünüm, Bay Figueras. Boşuna zahmet etmişsiniz. Çünkü," yine omuz silkti, "size gösterebileceğim tablom yok."

"Hiç mi yok? Ya bir karakalem?.."

Yüzü asılıverdi. "Çalışmalarım var, evet; ama Florida'da yaptıklarım size gösterilmeye layık değil."

"İzninizle buna ben karar versem, olur mu?"

Zorla gülümsedi, ama yüz hatları sert bir saygınlık maskesine dönüşüvermişti. Pürüzlü, fısıltıya benzer bir sesle, "Eserinin son yargıcı sadece sanatçının kendisidir, Bay Figueras," dedi.

Kıpkırmızı kesildim. "Lütfen beni yanlış anlamayın," diye atıldım. "Öyle demek istemedim. Amacım, eserlerinizi yargılamak ya da eleştirmek değil. Sadece görmek isteyip istemediğime kendim karar vermek istemiştim, o kadar. Gerçekten görmek istiyorum. Bunu şeref sayarım."

"Hayır. Üzgünüm, ama isteğinizi geri çevirmek zorundayım. Siz eleştirmensiniz, bir esere baktığınızda ister istemez yargılarsınız, elinizde değil. Yargınızı duymak istemiyorum. Artık sadece Debierue'ye resim yapıyorum, ister beğenirim ister beğenmem. Sizin gibi genç birinin gelip de 'Ah, Bay Debierue, şu köşeye biraz daha toprak rengi koyarak görsel ağırlığı artırsanız,' ya da 'doku yapısını beğendim, ama genel kompozisyonda bir boşluk seziyorum' demesi..." Kuru bir kahkaha attı. "Hayır demek zorundayım, Bay Figueras."

"Beni bu kadar hor görmeyin, efendim," dedim. "Sözünü ettiğiniz türden eleştirmenler olduğunu biliyorum, ama ben onlardan değilim." Yanaklarımdan alevler çıkıyordu, ama sesime hâkim olabilmiştim.

"Debierue'nün sanatı karşısında bir kişi bile kalabalıktır. Ben. Debierue. İki kişi gürültücü bir izleyici grubudur, ama eli kalemli bir izleyici, yani eleştirmen binlerce izleyiciye bedeldir. Sürrealizm sizin akılcı açıklamalarınıza gerek duymuyor, Bay Figueras. Debierue de sadece 'iki başlı Kentaurus'lar yapmaz."

"Resimlerini göstermeyecek, değil mi?" dedi Berenice yüzüme bakarak.

Başımı iki yana salladım.

Dönüp utangaç bir tavırla Debierue'ye baktı. "Onun yerine benim görmeme izin verir misiniz acaba, Bay Debierue" diye sordu.

Ressam iki adım gerileyip takdir dolu bakışlarla Berenice'i

baştan aşağıya inceledi. "Kalçanız geniş, canım," dedi, "bir çok tatlı, güzel bebek sahibi olabilirsiniz kolayca."

"Benim görmeme de izin vermediğini söylüyor, değil mi?"

"Ne sandın?" Omuz silkip bir sigara yaktım.

Tahmin ettiğim gibi Debierue, Galt'ın eleştirisine öfkelenmişti. Yalvarmaya başlayabilirdim, ama bunu düşünmek bile istemiyordum. Bir kere hayır demişti, artık üstelemenin anlamı yoktu. Hakkımdaki düşünceleri bir bakıma doğru sayılırdı. Tablolarına yargılamadan bakmam mümkün olmayacaktı. Resimleri gördükten sonra -ne düşünürsem düşüneyim- olumsuz tek söz etmesem bile, beğenip beğenmediğim yüzümden anlaşılacaktı kuşkusuz. Resimlerinin gösterilmeye değer olmadığına inanıyorsa (eleştirmen olarak benim kadar yetkili değilse de), ona inanmaktan başka çarem kalmamıştı. Neredeyse ağlayacaktım. Hayatımın en büyük hayal kırıklıklarından birini yaşıyordum.

"Belki başka bir sefere, Bay Debierue," dedim.

"Evet, belki." Düşüncelere daldı, kavisli burnunu sıvazlayarak yüzüme baktı. Sert değil, ciddiydi bakışları. Gözlerini kapısı asma kilitli atölyesinin bulunduğu koridora çevirdi, tekrar bana baktı, Berenice'e gülümseyip dalgın bir tavırla alt dudağını çekiştirdi. Belki de benim uzun, karmaşık bir tartışmaya girmemi beklemişti, direnmediğimi görünce sevinmesi mi, yoksa üzülmesi mi gerektiğine karar veremiyordu.

"Bir şey soracağım, Bay Figueras. Bana nihilist sürrealist diyorlar, ama nedenini bir türlü anlayamadım. Şu küçük evimde bir karışıklık görüyor musunuz?"

"Hayır, efendim," dedim, "tam tersine."

Gerçekten de ortalığın derli toplu olması bir sanatçı için hiç olağan değildi. Ressam "sınıfı" pek pasaklıdır. Ellerine geçeni toplarlar. Düzgün budaklı eski bir tahta parçası, güzel biçimli bir taş, salkım saçak teller, deniz kabukları, onlara göre rengi ya da biçimi ilginç olan her şey. Örneğin bir ağaç kütüğü, atıldığı köşede yıllar boyunca tozlanıp dururken günün birinde, maddenin biçimini beğenen heykeltıraş tarafından bir heykel şekline getirilip beklemekten kurtulur.

Ressamlar genellikle heykeltıraşlardan daha da dağınıktırlar. Resimlerini önlerine gelen her yere asar, eskiz bloklarını çevreye

dağıtır, odalarını lüzumsuz bir sürü araç gereçle, değersiz çerçöple doldururlar. Fikir toplamak, görsel uyarım almak için gereklidir bu süprüntüler. Kargaşalık, atölyeleriyle de sınırlı kalmaz; banyoya, mutfağa kadar oturdukları evin her tarafına yayılır.

Debierue gibi olağandışı nesneleri karşılaştıran bir sürrealistin, bilinçaltına gereken uyarıları sağlayabilmek için atölyesinde ve evinde birbiriyle ilgisiz bir sürü malzeme toplaması gerekirdi. Öte yandan, Debierue'nün diğer ressamlardan farklı olduğunu biliyordum. Onların alışkanlıkları Debierue'ye uygulanamazdı. Ayrıca atölyesinin içini de görmemiştim henüz...

"Gördüğünüz gibi ben tertipli, temiz bir ihtiyarım. Her zaman böyleydim, gençken de. Belki aslında sürrealist bile sayılmamalıyım, değil mi?" Gülümseyince mavi gözlerinin çevrelerindeki kırışıklıklar derinleşti.

"Bu göreceli bir kavram," dedim kibarca. "Aslinda sadece bir etiket. 'Süper realist' ya da 'sübrealist' de olabilirdi. 'Dada' sözcüğü önceleri genel bir kavramdı. 'Dada acı verir' sloganının plastik sanatta gerçekten uygulandığı ve yaşatıldığı sürece son derece önemli olduğunu düşünürdüm, hâlâ da aynı fikirdeyim, ama sürrealizm bence zayıf bir terim."

"Debierue etiketlerden hoşlanmaz. Debierue, Debierue'dür. Marcel Duchamp'ı çok takdir ederdim, o da etiketlerden hoşlanmazdı. Genç bir yazar, biyografisini yazmak için izin istediğinde Duchamp ne yapmış, biliyor musunuz?"

"Hayır, efendim."

"Yazar, son derece özel sorular sormaya başlayınca Duchamp hiç sesini çıkarmadan yerinden kalkmış. Düşünmemiş bile. Yazı masasının bütün çekmecelerini yere boşaltıp odadan çıkmış."

"Varoluşçu bir davranış," dedim. Bunu ilk defa duyuyordum.

"İşte bir etiket daha; öyle değil mi, Bay Figueras?" Dilini damağında şaklattı. "Yıllar boyunca belli bir nedeni olmadan çekmecelerde birikmiş her şeyi yere döküp gitmiş. Resimler, kendi yazdığı ya da başkalarından gelen ufak notlar. Dostların, düşmanların, kadınların mektupları, kurşun kalemle çiziktirilmiş desenler. Güzel desenli, belki egzotiklikleri yüzünden saklanmış damgalı posta pulları. Kullanılmış tiyatro biletleri." Omuz silkti.

"Benim New York'taki yazı masama benziyor."

"Oysa Duchamps'ın biyografisi. Uyanık genç, yerdeki ufak tefeği toplamış, çıkıp gitmiş. Bunları yapıştırıp, *Marcel Duchamp'ın Biyografisi* adını verdiği bir kitap haline getirmiş, dünyanın parasına Teksaslı zengin bir Yahudiye satmış."

"Şimdiye kadar duymamış olmama şaştım, oysa Duchamp hakkında bilinebilecek her şeyi bildiğimi sanıyordum ..."

"Yazı masasındaki ıvır zıvırla Duchamp'ın biyografisini 'yazan' genç adam da öyle sanıyormuş."

"Her neyse," dedim. "Keşke fırsatını bulup o kitaba bir göz atabilsem. Duchamp hakkındaki en ufak bilgi bile sanatını anlamamıza yardımcı olduğu için çok önemlidir."

Debierue omuz silkti. "Böyle bir kitap yok," dedi. "Uydurma bir hikâye; yıllar önce ben uydurdum, ne olacağını merak ettiğimden birkaç arkadaşıma anlattım. Duchamp'tan beklenen bir hareket olduğu için dinleyenlerin çoğu inandı, siz de inanmaya hazırdınız. Ancak, bir sanatçının yaşamı boyunca rastgele biriken ıvır zıvır ne insanı açıklamaya yeter ne de sanatını. Gerçek sanatçının görüşü buradadır." Parmağıyla alnına dokundu.

Debierue'nün yüzünde hiçbir ifade yoktu. Sözlerini ciddiye mi almam gerekiyordu, yoksa benimle alay mı ediyor ya da düşmanlaşıyor muydu, çıkaramadım. Berenice'e bakıp gülümsedi, sağ elini avuçlarına aldı, İngilizce konuşmaya başladı.

"Evli, çoluk çocuk sahibi bir adam, kendisini hatırlamalarına yardımcı olmak için ardında yakınlarına kısa bir biyografi bırakmak isteyebilir belki... ama ihtiyar Debierue'nün kitabını isteyen ne karısı var ne çocukları ne de hayatta kalmış akrabaları. Gerçek sanatçı, evlenip aile kurmayacak kadar sorumluluk duygusu olan biridir, canım."

"Sorumluluk duygusu âşık olmasını da engeller mi" diye sordu Berenice tatlılıkla.

"Hayır. Sevgi gereklidir."

Hafifçe öksürdüm. "Sanatçının ailesi bütün dünyadır, Bay Debierue. Dünyanın her köşesinde, biyografinizi okumak isteyen binlerce sanatsever var. Örneğin size mektup yazanlar, bundan eminim. Ayrıca.."

Koluma dokundu. "Gelin, sizinle dost olalım," dedi. "Böylesine ciddi bir ifadeyle bu kadar önemsiz şeylerden söz etmek hiç

de dostça sayılmaz. Geç oldu, benimle birlikte yemek yerseniz sevinirim."

"Sağolun, seve seve kalırız." Aniden konuyu değiştirivermişti; ama burada ne kadar kalırsam, ihtiyar adam hakkında bir şeyler öğrenebilme şansım da o kadar artacaktı. Yoksa yanılıyor muydum?

"Güzel!" Ellerini ovuşturdu, cildi kuruluktan hışırdıyordu. "Öyleyse önce elektrikli fırınımı 220 dereceye ayarlayayım. Her ne kadar basılı mönüm yoksa da hazır yemekler arasında seçim yapabilirsiniz. Hindi var. Çok iyi. Salisbury bifteği. O da çok iyi. Yoksa Enchilada, tamale, İspanyol pilavı ve kızarmış fasulyeden oluşan karışık İspanyol yemeğini mi tercih ederdiniz, Bay Figueras?"

"Hayır," dedim. "Benimki hindi olsun."

"Ben Salisbury bifteği isterim," dedi Berenice. "Size yardım etsem.."

"Hayır. Debierue de hindi yiyecek!" Mutlulukla gülerek fırının başına geçti. Sonra fikir değiştirdi, dönüp dolaptan bir kutu sarı plastik çatal bıçak aldı. Çekmeceden, yapışkanlı sarı muşambadan dört parçalı Amerikan servis çıkarıp kutuyla birlikte Berenice'e vererek, sofrayı verandadaki portatif masaya kurmasını söyledi.

Bu telaşlı evcimen faaliyeti izlerken şimdiye kadar ihtiyar ressamdan fazla ilgi uyandırmayacak birkaç dedikodu dışında gerçekten kayda değer bir şey öğrenemediğimi düşündüm acı acı. Oysa o benim hakkımda çok daha fazla bilgi edinmişti. Resimlerini göstermek istemiyordu; tam açılmaya başladığı sırada, aramakla bulunmayacak malzemeler dolu sandığın kapağını birden kapatıvermişti. İnsanı şaşırtan bir adamdı, bu kadarını anlamıştım; ama bana yüz vermemesinin asıl nedeni bunamış olması mıydı acaba (hayır, yanılıyordum), yoksa bilemediğim bir art niyeti mi vardı, bir türlü çıkaramıyordum.

Debierue işe koyulmuştu. Kentone marka, pembe buzdolabının buzluğundan çıkardığı alüminyum kaplardaki hazır yemeklerin karton ambalajlarını açarken çatlak sesle tekdüze bir Fransız şarkısı söylüyordu.

Yalancıktan bir alçakgönüllülük ya da başka bir nedenle kendini olduğundan değersiz göstermeye çalışsa da dünyanın bir nu-

maralı nihilist sürrealistiydi. İşte bu yüzden olduğum yerde sayıyordum. Onunla, sanki normal biriymiş gibi konuşmaya kalkmıştım. Hayatının dörtte üçünü dünyadan uzaklaşıp kabuğuna çekilerek geçirmiş her sanatçı ya sürrealisttir ya da deli. Oysa Debierue, bugüne kadar tanıdığım bütün sanatçılar kadar akıllıydı. Sürrealist olduğunu kabul etmemesi de gerçek bir sürrealist olduğunu vurguluyordu. Başka ne olabilirdi ki? Sürrealizmin maksatlı irrasyonelliğinin akılcı yönüydü bu. Bir anahtar. Ama neyin anahtarı?

Onun gibi biri nasıl olur da aylarca - telefonsuz, radyosuz, televizyonsuz - tek başına yaşar da aklını kaçırmazdı? Schweitzer bile, Afrika'ya giderken orgunu da birlikte götürmüş, çevresine bir alay hasta, otlakçı zenci toplamıştı...

Çaresizlik içinde kara kara düşünürken, birden o güne kadar şu hayalgücünden yoksun aklıma gelen en parlak, en güzel fikirlerden birini yakalayıverdim; öylesine basit ve dolaysız bir fikirdi ki, neredeyse hemen kaçıverecekti. Henüz bir kalıba sokamamakla birlikte sıkıca sarıldım. Berenice verandadaki masanın çevresine yelken bezinden, açılır kapanır üç koltuk yerleştiriyordu. İçeri girerken bileğine yapıştım.

"Garip bir şey yapacağım," diye fısıldadım. "Ne olursa olsun, sakın sesini çıkarma. Anladın mı?"

Mavi gözlerini iri iri açarak başıyla onayladı.

Debierue mutfaktan çıktı, kol saatime dokunarak, "Bazen fırının çalar saatini duymuyorum," dedi. "Lütfen zamanı kollar mısınız? Otuz beş dakika sonra 'Tamam' dediğinizde yemeğimiz hazır olacak!" Eksik dişlerini gösteren gülümsemesiyle Berenice'e döndü. "Bu hazır yemek dedikleri şey, ev kadınları için televizyonun kendisinden daha önemli bir icat, öyle değil mi, güzelim?"

"Ya, gerçekten öyle," dedi Berenice neşeyle.

Polaroid makinemi bar tezgâhından alırken, "Bakın, Bay Debierue," dedim. "Gerçekten de çok şey istediğimi biliyorum, en azından sizin açınızdan, ama elimde, sonucunu on saniye içinde gözlerinizle görebileceğiniz bir Polaroid fotoğraf makinesi var. Yemek hazır oluncaya kadar birkaç poz fotoğrafınızı çekeyim, hoşunuza gideni alıkoyar, ötekileri yırtıp atarsınız."

"On saniye mi? Bir fotoğraf on saniyede mi çıkıyor?"

"Hepsi o kadar, bilemediniz on beş, o da kapalı yerde yapılan pozlamalar ve kontrast yüzünden"

Hafifçe alnını kırıştırıp parmaklarıyla beyaz sakalını taradı. "Sakalımı düzeltmedim..."

"Fotoğrafta belli olmaz. Siyah beyaz resimde hiç fark etmez," dedim çekinmeden.

Duraksadı. Bakışları cin gibiydi, ama bir türlü karar veremiyordu. "Kravat takmam gerekir mi?"

"Hayır, bu teklifsiz bir fotoğraf olacak," dedim, fikir değiştirmesine fırsat bırakmadan. Kolundan tutup salondaki sehpanın önüne getirdim. *Miami Herald*'ın küçük ilanlar sayfasını açıp gazeteyi eline tutuşturdum.

"İşte. Gazeteyi açıp okuyormuş gibi yapın. İsterseniz biraz gülümseyin, ama gülümsemeseniz de olur."

Tutuk hareketlerle söylediklerimi yaptı. Makinenin ışık ayarını "karanlık"a getirdim, yüzüyle sakalının kapanmaması için kolunu biraz daha aşağıya indirmesini istedim. *Miami Herald*'ın tarihiyle ilan sayfasının başlığını vizörden rahatlıkla okuyabiliyordum. Yaklaşıp eline dokundum.

"Şimdi lütfen kıpırdamayın ve bana bakın, fotoğrafı buradan çekeceğim."

Aklıma geleni yapabilmek için son şansımı kullanıyordum, elime bundan başka fırsat geçmeyecekti. Yüksek sesle öksürerek Dunhill çakmağımın sesini bastırıp gazetenin alt köşesini tutuşturdum. İki adım geriledikten sonra makineden baktım. Zamanlamam kusursuzdu. Flaş parlarken gazetenin alevleri de Debierue'nün önüne ulaşmıştı. Deklanşöre basmamdan hemen sonra şaşkınlıkla bağırarak gazeteyi elinden fırlattı. Gözleri hayretten yerlerinden uğramış, sağ eliyle ağzını kapayıp olayı izleyen Berenice çığlık çığlığa yerinden fırladı, yanan gazetenin üzerinde tepinmeye başladı. Yardımına koştum, yer karosu kaplı döşemede alevleri kolayca söndürdük.

Debierue'nün öfkeleneceğini sanmıştım, oysa sadece şaşırmıştı. "Neden gazeteyi yaktınız" diye sordu kibarca. "Anlamadım." Kömürleşmiş kâğıt parçalarının kapıdaki jaluzinin ara-

sından gelen hafif esintiyle uçuşup temiz döşemeye yayılışlarını çaresizlikle izliyordu.

Sırıtarak işaret parmağımı kaldırdım. "Bekleyin. Bana sadece on saniye verin, resmi göstereceğim."

Heyecandan yerimde duramıyordum, ama yine de acele etmeden ilaçlı kağıdı dikkatle çıkarıp developmanı başlattım. Zamanı tahmin etmeye kalkmadan, saatimin saniye göstergesine bakıp tam on iki saniye bekledim.

İhtiyar ressam, meraklı bir çocuk gibi omzumun üzerinden makineyi açıp resmi çıkarmamı izliyordu. Fotoğrafı yüzü yukarı gelecek şekilde barın üzerine bıraktığımda sevinçten öyle bir kahkaha attı ki yerimden sıçradım.

"Dokunmayın!" diye uyardım. Fotoğrafı kenara çekip işaret parmağından uzaklaştırırken. "Önce fikse etmem gerekiyor." Tezgâhın kenarında, özel yağlı kalemi sekiz kere resmin üzerinden geçirdim. Bugüne kadar çektiklerim içinde en güzel, en net fotoğraf buydu.

Yaşlı adam, bilgece, başkalarına kolayca aşıladığı, sevimli gülümsemesiyle tam ortadaydı. Dünyada başka hiç derdi yokmuşçasına *Herald*'ın ilanlarını okuyordu. Neşeli yüzündeki derin çizgiler, çini mürekkebiyle çizilmişçesine keskin, net ve siyahtı. Deklanşöre bastığımda gazetenin yandığını fark etmemişti, ama fotoğrafı gören biri bunu anlayamazdı. Gazetenin alt yarısı alevler içindeydi. Profesyonel bir fotomodel bile, eline yanan bir gazete alıp, yüzünde en ufak bir huzursuzluk belirtisi olmadan bu kadar rahat poz veremezdi. Oysa, alevlerin altındaki incecik bacakları, yumuşak, masum yüzü, bembeyaz sakalının çevrelediği sevimli gülüşüyle Debierue, hamamda dinlendirici bir gece geçirmiş kadar rahat görünüyordu.

Fotoğrafı fikse etmemi izlerken sabırsızlıkla elini uzattı, kolumu siper edip kurutmaya devam ettim.

"Göreyim," dedi çocuksu bir tavırla.

"Dokunursanız üzerinde parmak iziniz kalır, berbat olur," diye sabırla açıkladım.

"Peki, Bay Figueras," dedi uslu uslu. "Bu resmi istiyorum. Hayatımda gördüğüm en muhteşem *surréalité*!"

Benim gibi o da coşmuştu.. "Vereceğim!" dedim sevinçle.

"New York'a döner dönmez bu resimden elli poz bastırıp size yollayacağım, isterseniz adres defterinizdeki her dostunuza da birer tane gönderirim."

3 Debierue, fotoğrafı alıkoymama ve yayımlamama izin verdikten sonra arabama koşup, torpido gözünden dergimin yayın sözleşmesi formlarından birini getirdim. Fotokopi (yüksek tirajlı dergiler bunları bastırır), söz konusu kişiyle dergi arasında yasal yayın koşullarını belirleyen ve tarafları birbirlerine karşı koruyan basit bir anlaşmaydı. Fotoğraf basımı konusunda imzalanan anlaşmanın gizli kapaklı bir tarafı yoktur. Debierue İngilizce okuyabiliyordu tabii, ama imzalamaya razı etmek için sözleşmenin karmaşık hukuk dilini uzun uzadıya açıklamak zorunda kaldım. Debierue zorluk çıkarmak için ya da inat olsun diye direnmemişti; sözlü onayının yetmesi gerektiğine safça inanıyordu.

Bu tartışma yüzünden fırındaki yemekleri düşünmek aklımıza gelmemiş, saatime bakmayı unutmuştum; mutfaktan gelen hafif vızıltıyı duyan ve bunun fırının çalar saatinin sesi olduğunu anlayan Berenice oldu.

Çevresi sinek teliyle kaplı verandada oturmak oldukça keyifliydi. Güneş batarken hafif bir esinti çıkmış, rüzgâr sıcak olduğu halde biraz rahatlamıştık; mum ışığında portatif masanın başına geçip, en ucuzundan, berbat hazır yemeklerimizi yemeye başladık.

Çamaşır yıkayıp temizlik yapmak üzere her çarşamba gelen zenci hizmetçi almıştı bu hazır yemekleri. Haftalık alışverişi de o yapıyordu. Hazır yemeklerin ucuzlarından alarak, artan parayı cebine atıyordu herhalde. Bunu Debierue'ye söylemedim, ama donmuş yiyecek markalarından, bazılarının yanıltıcılığından söz edip, güvenilebilir hazır yemek isimlerinin listesini yazdım. Debierue nedense, donmuş yiyeceklerin tazelerinden daha iyi olduğuna inanıyordu. Berenice yarım ağızla bunun böyle olmadığını anlatmaya kalktıysa da başımı salladığımı görünce konuyu değiştirip Amerikan şaraplarından söz etmeye başladı. Debierue,

California şaraplarına güvenmiyordu, yine de Napa Valleyli şarapçılardan bazılarının adlarını listeye ekledim, o da deneyeceğine söz verdi. Fransız şarapları çok pahalı olduğundan, musluk suyu dışında sadece donmuş portakal suyu içiyordu.

Jupiter'den başlayıp aşağıya, Key Largo'ya kadar uzanan Gold Coast sahil şeridiyle aşağı yukarı otuz kilometrelik çevresi tropikal iklim kuşağındadır; çoğu kimsenin sandığı gibi *süb*tropikal değil. Tropikal iklimi, kıyıdan en çok on kilometre açıktan geçen Golfstrim akıntısı yaratır. Miami'nin havası, Saigon'unkinden pek farklı değildir. Debierue'nün, Everglades bataklıklarının yanıbaşında, ufak bir tepedeki evi boğucu sıcaktı. Hindiyi yedikten sonra ağzımın içi parşömen gibi olmuştu; ne kadar içersem içeyim, boğazımdaki kuruluk bir türlü geçmiyordu. Bir bardak portakal suyu daha doldururken (dördüncü bardağımdı bu) yaşlı adamda hafif bir huzursuzluk, sabırsızlık fark ettim. Tecrübeli bir akşam yemeği konuğuydum ne de olsa, ev sahiplerinin ne zaman sıkılmaya başladıklarını anlayacak bir içgüdü geliştirmiştim.

Saat henüz altı buçuk olduğu halde gökyüzü, koyu maviden vişne çürüğüne dönmüştü. Bu saatte yatmaz herhalde, diye düşündüm, ama böyle şeylere dikkat etmeyen Berenice bile, Debierue'nün sıkıldığını anlamıştı. Karşımdan kaş göz işaretleriyle kolundaki saati gösterdi, hafifçe omuz silkti. Başımla onaylayıp iskemlemi geriye ittim.

"Bay Debierue, bu mum ışıklı akşam yemeği hakikaten pek nefisti," diye uydurdum, "ama akşam Palm Beach'te bir sözüm var, bu yüzden artık gitmemiz gerekiyor."

"Tabii," diyerek ayağa kalktı. "Ama isterseniz bir dakika daha oturun. Hemen hazırlanayım, bu akşam sinemaya gidiyorum. Her akşam sinemaya gitmem gerekiyor," diye ekledi. "Üstümü değiştirmeliyim."

"Sinemaya mı" diye sordum aptalca.

Gözleri parladı, sevinçle ellerini ovuşturarak, "Ya, evet," dedi. "Gördünüz mü, bilmem; Dixie otomobil sineması..." Eliyle sinemanın bulunduğu yönü gösterdi. "Bu akşam üç film oynuyor, ikisi Bowery Boys, biri de kurt adam) Asıl program başlamadan bazen iki, bazen üç çizgi film de gösteriyorlar. Bu akşamki ilk film Bowery *Boys Frankenstein*'a karşı, pek güzel, değil mi? Gi-

derken beni de sinemaya bırakırsanız.."

"Tabii bırakırım," diye atıldım. "Mutluluk duyarım."

"Başlangıçta bilgisizliğimle gülünç oldum," dedi aklına gelenlere gülerek. "Buraya ilk geldiğimde bir akşam yürüyüş yaparken otomobillerin Dixie araba sinemasına girdiklerini gördüm. O zamanlar Amerikan âdetlerini bilmiyordum, sinemaya girmek için insanın mutlaka arabası olması gerektiğini düşündüm. Daha önce araba sineması görmemiştim. 'Müdürle konuşayım,' dedim kendi kendime, 'belki bana izin verir.' Albert Price adındaki müdüre gittim. Hem sinemaya girmemi sağladı hem de yıllık altın üyelik kartı verdi." Arka cebinden cüzdanını çekip sinema biletlerinde yüzde on beş indirim sağlayan kartını çıkararak övünçle gösterdi. Kart, Eugene V. Debs adına düzenlenmişti.

"Ne güzel," dedi Berenice gülümseyerek.

"Bay Price pek iyi bir insan," dedi Debierue, kartı ince, deri cüzdanına dikkatle yerleştirirken. "Kafeteryanın önünde birkaç rahat koltuk var. Otomobilleriyle gelen ana babalar bazen çocuklarını buraya gönderiyorlar; ayrıca arabasız gelenleri de düşünerek böyle bir düzenleme yaptıklarını söyledi Bay Price. Bu koltukların sağ tarafında çinko kaplı kaydırakla birkaç küçük salıncaktan oluşan bir çocuk bahçesi var, filmden sıkılan çocuklar için. Ben çocukları çok severim -Fransızım ne de olsa- , ama çizgi filmler biter bitmez ufaklıklar çocuk bahçesine dalıp, gürültüye başlıyorlar. Otomobillerinde özel hoparlörlerle filmi izleyen ana babalar için iyi bir buluş belki, ama bana göre değil. Gürültüden rahatsız oluyorum. Bu arada Bay Price'la iyi dost olduk, bana her akşam kulaklıklı, özel bir koltuk ayırıyor, böylece çocukları değil, filmi duyabiliyorum."

Güldüm. "Bowery Boys'un konuştuğu Amerikan İngilizcesini anlayabiliyor musunuz?"

"Hepsini değil," dedi ciddi bir tavırla, "ama fark etmiyor. Hepsi son derece iyi komedyen; sürrealist oyuncular, değil mi? Hele Huntz Hall'a bayılıyorum. Tam bir soytarı. Geçen hafta burjuva çift Papa ve Mama Kettle'in yeni evlerinde geçen üç filmi bir akşamda oynattılar. Onları da beğeniyorum, bir de John Wayne'i." Parmaklarını, sanki kızgın ocağa değdirip de yakmış gibi hızla salladı. "Oho, ne sert adam, değil mi?"

"Evet, efendim, gerçekten öyle. Ama beni yine şaşırttınız, Bay Debierue. Sinemaya bu kadar meraklı olduğunuzu bilmiyordum."

"Akşamları sinemaya gitmeyi seviyorum." Omuz silkti. "Kuru üzümlü dondurmayı da. Siz de sever misiniz, Bay Figueras?"

"Çoktandır yemedim."

"Pek lezzetli. Kafeteryada on beş sente satılıyor."

"Her akşam dünyanın yolunu yürüyorsunuz, Bay Debierue. Eski filmlerin hepsini görmediyseniz, neden bir televizyon almıyorsunuz? Televizyonda her akşam en az yarım düzine film izleyebilirsiniz ve.."

"Hayır," diyerek dostça sözümü kesti, "bu fikri beğenmedim. Bay Price bana televizyonun gözleri bozduğunu anlattı. Ufacık ekrana bir iki saat bakmak bile şiddetli başağrısı yapıyormuş."

Karşı koymaya davranacakken vazgeçip bir sigara yaktım. Debierue izin isteyip yatak odasına girdi. Sigaramı önümde duran hazır yemek kabındaki yapış yapış, suni sos artığına bastırıp söndürdüm. Ağzım sigaranın tadını alamayacak kadar kurumuştu.

"Çantanda sakinleştirici ilaç var mı?"

"Hayır, ama Ritalin olacak galiba." Bereniçe çantasını açıp ilaç kutusunu aramaya başladı.

"Açmışken iki de Excedrin ver bari."

"Sadece Bufferin var.."

İki Bufferin'le minicik Ritalin hapını bardağımın dibinde kalan portakal suyuyla yuttum.

"Görünüşe bakılırsa işler yoluna giriyor," dedim alçak sesle.

"Ne demek istiyorsun?"

"Tahmin et bakalım."

Beni her seferinde çileden çıkaran anlamsız, boş bakışlarını yüzüme dikti. "Bilmiyorum."

"Tamam. Sonra konuşuruz."

Debierue birkaç dakika sonra sinema kıyafetiyle döndü. Kısa kollu tişörtünü çıkarıp uzun kollu gömlek giymiş, yaka ve kol düğmelerini iliklemişti. Şortunun yerine pamuklu beyaz bir pantolon giymiş, paçalarını beyaz çoraplarının içine sokup bisiklet mandalıyla tutturmuştu. Ayağındaki spor ayakkabıları ve başındaki lacivert bereyle, lüks bir tenis kulübünün hayatta kalmış son üyesine benziyordu. Sol elinde bir çift pamuklu iş eldiveni

tutmaktaydı. Giyinişi pek garip görünmekle birlikte, sivrisineklerin ablukası altındaki açıkhava sinemasında altı saat boyunca film izlemeyi aklına koymuş birine uygun bir üniformaydı.

Debierue sokak kapısını kilitleyip anahtarı kurumaya yüz tutmuş bir açelyanın kırmızı saksısına bıraktıktan sonra peşimizden arabaya geldi. Berenice aramıza oturmuştu; ben arabayı ot bürümüş dar patikadan dikkatle anayola çıkarmaya çalışırken ikisi aralarında sivrisineklerden ve alınabilecek önlemlerden söz ediyorlardı. Sevgili Bay Price'ı, film başlamadan, sinemada kamyona yüklü bir makine dolaştırıp çevreye duman püskürtüyor, film aralarında da bunu tekrarlatıyormuş. Ama Debierue yine de eldivensiz gitmiyormuş, çünkü dönüş yolunda sivrisinekler öfkeyle üzerine atlıyorlarmış. Berenice, Festrol adlı bir spreyi salık verip sivrisinekleri kaçırdığından söz etti. Konuştukları konunun sıradanlığı sinirime dokundu. Ne var ki Debierue'nün aklı sinemadaydı, sanatı konusunda son birkaç soru sormakta artık geç kalmıştım.

Girişte, gişenin biraz gerisinde durup arkamdaki arabaya geçmesini işaret ettim. Yaşlı ressama, üzerinde dergimin New York'taki adresiyle telefon numaraları olan kartvizitimi uzattım, fikrini değiştirip tablolarını göstermek isterse her zaman benim hesabıma telefon edebileceğini söyledim. Sabırsızlıkla başını sallayıp kartviziti okumadan gömleğinin cebine soktu. El sıkıştık -yine çabuk tarafından, ellerimizi bir kere kaldırıp indirdik-, Berenice, Debierue'nün sakalına bir öpücük kondurdu, ressam arabadan indi. Ben girişte manevra yapana kadar sinemanın karanlığında gözden kayboldu. Anayola çıkarken ani müzikle Woody Woodpecker'in çılgın kahkahası ortalığı titretti. Berenice içini çekti.

"Neyin var?"

"Hiç," dedi. "Düşündüm de bizim yüzümüzden neredeyse gecikiyordu. Kuruüzümlü dondurma yemek için arayı beklemek zorunda kalacak."

"Evet," dedim. "Ne kötü."

4 Debierue'nün evine giden ara yola saptım, durup farları söndürdüm. Berenice'in ağzını açmasına fırsat bırakmadan ona dönüp, "Bir şey söylemeden önce beni dinle," dedim. "Sonra, istersen soru sorarsın. Gidip Debierue'nün tablolarına bakacağım. Birkaç resim yaptığını söyledi, bunların atölyede olduklarını bile bile Bay Cassidy'ye elim boş gidemem."

"Neden? Bay Cassidy'nin tablolardan haberi yok ki!"

"Bir anlaşma yaptım. Resimlerden birini almasam bile -ki hiç sanmıyorum- en azından onları görmeliyim. Bunu anlamıyorsan beni hiç anlamıyorsun demektir."

"Anlıyorum, ama tehlikeli.."

"Debierue sinemadayken hiçbir tehlike yok. Sokak kapısının anahtarını verandadaki saksılardan birine koydu. Sen de gördün, değil mi?"

"Ama atölyenin kapısı kilitli, üstelik.."

"Seni bu işe daha fazla bulaştırmak istemiyorum. Burada, anayol kenarında beklemeni istiyorum. Kim bilir, belki Debierue anahtarı düşünüp geri gelir. Hiç sanmıyorum, ama gelecek olursa eve koşup beni uyarırsın, birlikte toz oluruz. Tamam mı?"

"Karanlıkta tek başıma nasıl beklerim? Korkuyorum, hem çok sivrisinek var. Seninle gelmek istiyorum."

"Boşuna vakit kaybediyoruz. Benim hırsızlık yapmamla seninki farklı; öğretmen olduğunu unutma. Korkacak bir şey yok -sivrisineklere karşı elimden bir şey gelmez- ama gerçekten korkuyorsan seni anayoldaki benzinciye bırakayım. Ben gelene kadar kadınlar tuvaletine girip kapıyı sürgüler, beklersin."

"Hayır, tuvalette beklemek istem.."

"İn arabadan. Bir an önce işimi bitirmek istiyorum."

"Sigaranı bana bırak."

Cebimdeki yarım paket sigarayı uzattım, dolusunu değil. Çaresizlikle arabadan indi. "Ne kadar kalacaksın?"

"Bilmiyorum. Bakacağım resim sayısına bağlı."

"Yapma, James. Ne olursun yapma!"

"Bu da nereden çıktı? Neden yapmayayım?"

"Debierue istemiyor da ondan!"

"Bu yeterli neden değil."

"Beni; beni belki burada bulamazsın döndüğünde, James."

"Daha iyi. Yakalanırsam yanımda olmadığını söylerim, başın derde girmez."

Karanlıkta arabayı toprak yoldan ağır ağır kaydırdım; birinci dönemeçteki çam ağaçlarını geride bıraktıktan sonra farları yaktım. Aslında Berenice'i birlikte götürmemek için hiçbir neden yoktu, sadece yanımda olmasını istemiyordum, o kadar. Aslında akılcı bir neden yoktu demek daha doğru olur. Yol kenarındaki yüksek otların arasında ne kadar da acınacak halde bekliyordu. Belki ayakbağı olacağından korkmuştum, belki de durmadan konuşacağından. Bir şey... bilinçaltımda bir şey atölyede bulacaklarım konusunda uyarıyordu beni. Arabayı evin önünde park eder etmez bir an Berenice'e dönmeyi düşündüm. Sonra vazgeçtim, farları yanık bırakıp indim.

Yağmur havayı temizlemişti, gökteki birkaç yıldız her zamankine oranla yüzlerce ışık yılı daha da uzak gibi görünüyordu. Mehtap henüz çıkmamıştı, ortalık zifiri karanlıktı. Evin arkasındaki bataklıkta yalnız bir erkek timsah dişisine sesleniyordu. Burası bir sanatçı için öylesine uzak, o kadar berbat bir yerdi ki ressamın her gece gidecek bir yer bulduğuna memnun olmuştum; bunun tek nedeni evine kolayca girebilmem değildi. Tek başıma burada yaşamak zorunda kalsam, ben de Bowery Boys'la renkli üç çizgi film görmeye can atardım herhalde.

Debierue, her gece sinemaya gidip gelirken yolda kaybetmemek için anahtarını saklamayı âdet edinmişti anlaşılan. Benim geri dönüp gizlice anahtarı alacağımı tahmin ettiğini sanmıyordum, ama belki de yanılıyordum. Vicdanım oldukça rahattı. Profesyonel bir hırsızdan daha fazla suçluluk duymuyordum. Hırsız hayatını kazanmak zorundadır; istediklerini çalabilmek için, önce bunların korunduğu eve girmesi gerekir. Yaşlı ressama kötülük etmek istemiyordum. Çalacağım tablo hangisi olursa olsun -zaten bir tane alacaktım- Debierue bunu yeniden yapabilirdi. Öteki tablolarının izlenimleriyle birkaç poz resimden başka bir şey götürmeyecektim. Vicdan azabına gerek yoktu.

Bu yüzden ağzımın kuruluğuna, kanımın damarlarımda donmasına, midemin çevresindeki kasların gerginliğine, soluğumun sıklaşmasına anlam veremiyordum. Korku belirtileriydi bunlar, ne gülünç. İhtiyar adam, araba sinemasındaki kulaklıklı koltuğunda

oturuyordu. Beni evinde yakalasa bile, en kötüsü dehşete düşerdi. Canımı acıtacak hali yoktu, herhalde polis de çağırmazdı. Ama ne de olsa amatördüm. Bugüne kadar ömrümde kimsenin evine gizlice girmemiştim, bu yüzden huzursuzluğumun, romantik bir maceraya atılmak gibi melodramatik bir fikirden kaynaklandığını tahmin ediyordum. Yine de, anahtarı çevirip sokak kapısını araladıktan sonra, elimi salonun elektrik düğmesine uzatıp ışığı yakabilmek için bütün cesaretimi toplamam gerekti.

Pencereden süzülen ışık, arabaya dönerken yolumu aydınlatmaya yetecekti; farları söndürdüm, bagajdan levyeyle çekici alıp eve döndüm. Aletleri boşuna aldığımı az sonra anlayacaktım.

Atölyenin kapısındaki sürgüye takılı asma Yale kilidi açmam gerekiyordu. Kilidi kırarsam, ressam mutlaka benden kuşkulanacaktı. Ancak, ev anahtarını kaybetmekten korkan birinin, sinemaya giderken atölyesindeki asma kilidin anahtarını yanına alması hiç de akla yakın değildi.

Önce mutfakta ışık yakıp çevreyi gözden geçirdim, ama bir şey bulamadım. Yatak odasına geçtim. Bir parça bakır tele geçirilmiş, birbirinin eşi iki anahtar ortalık yerde, şifoniyerin üstünde duruyordu. Asma kilidi açıp kapıyı araladım, duvardaki bir dizi elektrik düğmesini sırayla çevirdim. Tavanda, üçerli sırayla paralel bağlanmış (ikisi mavi-beyaz, biri sarı) floresanlar göz kırparak yandı; bu parlak, soğuk aydınlıkta gözüme ilk çarpan özellik, sonradan örülerek kapatılmış iki pencere oldu. Duvara yeniden sıva ve badana yapıldığı halde pencerelerin yerleri belli oluyordu.

Tavandan yayılan son derece güçlü ışık altında gözlerimi kırpıştırarak kapıyı kapadım. Gümbür gümbür atan yüreğim, görsel sanatın eşi bulunmaz, benzeri görülmemiş harikasına atağa kalkmaya hazırdı ama ne var ki umduğum şarapla balık yerine kuru ekmekle su bile bulamadım.

Ortalıkta birçok, en azından iki düzine tuval vardı, hepsi 60 x 75 santim boyutlarındaki, el değmemiş tuvaller, odanın batı cephesindeki beyaz raflara istif edilmişti. Raflar, resim gereçleri satan hemen hemen her dükkânda bulunan türdendi. Bembeyaz tuvalleri birer birer elden geçirdim, hiçbirinde boya ya da karakalemin izini bile bulamadım.

Odanın güneybatı köşesinde yeni, çelik bir yazı masasıyla, ardında açık gri plastik kaplı bir koltuk duruyordu. Masanın üzerinde, tükenmezler ve yeni yontulmuş kurşun kalemlerle dolu bir reçel kavanozu, altındaki mektupları hafifçe büyüterek gösteren, dört köşe cam bir kâğıt ağırlığı ve (Almanaco Artistico Italiano yapımı, son derece parlak renklerde basılmış, Milano'da Alfieri & Lacroix tarafından yayımlanmış) nefis bir masa takvimi gördüm. Kâğıt ağırlığının altındaki iki mektubu hiç utanmadan okudum. Biri Paris'teki bir haber servisinden geliyor, yeni yayımlanan resimli sanat tarihi ansiklopedisinin önsözünde Debierue'nün adının iki yerde geçtiğini, eser epey pahalı olduğundan, müdürün yayınevine mektup yazarak ücretsiz bir örnek istediğini, önerisi kabul edilirse ansiklopedi ellerine geçer geçmez Debierue'ye ulaştıracaklarını bildiriyordu. Mektuba, Man Ray'ın Paris'te açılan retrospektif sergisiyle ilgili *Paris Soir* gazetesinin kupürü eklenmişti. Yazarı belli olmayan haberde, 1920'lerde Man Ray'ı tanıyan bir düzine kadar dadaist arasında Debierue'den de söz ediliyordu.

Debierue, servisin müdürüne geriye yatık, kargacık burgacık yazısıyla cevap yazmıştı. Harfler o kadar küçüktü ki, mektubu cam büyülteçten yararlanarak yazmış olabileceğini düşündüm. Ansiklopedi gelse bile göndermemesini, piyasadan da satın almamasını bildirmiş, herhangi bir nezaket sözcüğüne gerek görmeden altına sadece imzasını atmıştı. Büyük bir D'nin içine 'e'den 'e'ye kadar bütün küçük harfleri yerleştirdiği, kendine özgü bir imzası vardı. Mektubu katlayıp tulumumun göğüs cebine yerleştirdim.

Yazı masasının kilitsiz çekmecelerini karıştırdım, ama gazete kupürlerinin toplandığı bir albümden başka bir şey bulamadım. Gri karton kapaklı, 25 x 30 santim boyutlu, yarısından fazlası boş albüme yapıştırılmış ilk kupürle sonuncusu arasındaki zaman dilimi bir buçuk yıl kadardı. İlk sayfalardakiler, villasındaki yangın hakkında çeşitli gazetelerde çıkmış, hemen hemen aynı içerikli haberlerdi. Son kupürler -Man Ray sergi haberinde adının geçmesi gibi- çok daha kısaydı. Öteki çekmecelerde tahmin ettiğim gibi ıvır zıvır, mektup kâğıdı, pul, zamk, büyük boy kahverengi zarflara yerleştirilmiş mektuplar buldum; dikkati çeken tek özellik, çekmecelerin inanılmayacak kadar tertipli oluşuydu.

Masanın yanındaki ceviz taklidi, iki raflı etajerde otuz kadar kitap sıralanmıştı. Çoğu cep kitabıydı: *Série Noire*'dan üçü Simenon, ikisi Chester Himes beş polisiye roman, Pascal'in *Pensées*'si, *Caligari'den Hitler*'e, *Godard on Godard*, Samuel Beckett'in imzalı bir *Proust* kopyası, ayrıca adını bile duymadığım birkaç Fransız yazarın romanları. Ciltli kitapların hepsi oldukça eski görünüşlüydü. Kitaplık boyu Fransızca-İngilizce ve Fransızca-Almanca iki sözlük, taraz taraz olmuş (Almanca) bir *Heidi*, Schopenhauer'in (yine Almanca) iki ciltlik *Die Welt als Wille und Vorstellung*'u, *Les Fleurs du Mal* ve August Hauptmann'ın imzalı *Debierue* biyografisi. Küçük kitaplıkta ilgimi çeken tek eser olan Beckett'in imzalı *Proust*'unu çalma isteğimi güçlükle bastırıp kitapların adlarını not ettim.

Kitap rafının yanında, duvar boyunca düzgünce üst üste dizilmiş, aralarında *Fine Arts: The Americas*'ın da bulunduğu sanat dergileri gördüm. Her grup kendi içinde sıraya dizilmiş, son sayılar en üste konmuştu. Dergileri karıştırıp aralarında eskiz olup olmadığına bakmayı düşündüm, ama Debierue gibi tertipli biri eskizlerini herhalde dergi sayfaları arasına saklamazdı.

Atölyenin orta yerine, akağaçtan bir masa konmuştu (mobilya kataloglarında bu stile "Eski Amerikan Hasat Stili" diyorlar). Çeşitli boy ve kalınlıkta devetüyü fırçaların bulunduğu bir toprak kap, dört lastikle çıra gibi demetlenmiş dört deste karakalem, hiçbiri açılmamış birer litrelik dört kutu beziryağıyla dört kutu terebentin, akla gelen her renk ve tonda büyük tüp yağlıboyalar masanın üzerine özenle dizilmişti.

En az yüz tüp renkli boyayla üç de çinko beyazı vardı. Birinin bile kapağı açılmamıştı. Ayrıca, düz camdan kesilmiş 30 x 30 santimlik bir parça, meşe ağacından bir palet, bir çift beyaz eldiven (9 1/2 numara), 30 santimlik pirinç cetvel, bir palet bıçağı, açılmamış bir kutu renkli boya kalemiyle bir deste beyaz temiz bez konmuştu. Masa, bu derli toplu görünüşüyle resim gereçleri satan dükkânların sergi salonlarını hatırlatıyordu.

Kenarda kaba ağaçtan A biçimli bir resim sehpasıyla beyaza boyanmış, madeni bir bar taburesi gözüme çarptı. Sehpaya 60 x 75 santimlik, el değmemiş bir tuval yerleştirilmişti. Şaşkınlıktan midem bulanıyordu, tabureye oturup bir sigara yaktım. Tavandan

yayılan parlak floresan ışığında, tuvalin sağ köşesinden yere kadar uzanan incecik, gümüş rengi, tek bir örümcek teli parıldıyordu. Tuvalden inen örümcek gözden kaybolmuştu.

Başına balyoz yemiş bir boğaya dönmüştüm, düşüncelerimi sıraya koyamıyor, doğru dürüst tepki gösteremiyordum. Ne güldüm ne de ağlayabildim. Birkaç dakika boyunca kafamı toplamaya çalıştım, ta ki sigara elimi yakana kadar. O zaman bile, izmariti yere atmadan bir süre aptal aptal sigaranın ateşine baktığımı hatırlıyorum.

Debierue'nün terk edilmiş, yaratıcılık adına hiçbir şey barındırmayan atölyesinin hayali gözümün önünde bugün bile o kadar canlı ki, sanki hâlâ o sert tabureye tünemiş gibiyim.

Bir şeyler beklemiş, oysa bir Hiç'le karşılaşmıştım.

Her şeye razıydım, ama karşımda koca bir Hiç vardı.

Bütün dikkatini ve gözlem yeteneğini toplayıp hazırlanmış olan zihnim birdenbire durup algılamaktan vazgeçemez, burada gördüğü resim hazırlıklarıyla yetinemezdi.

Yüksek düzeyde bir Hiç bulmuştum, öylesine derin çaresizlikten gelen bir Hiç ki estetik sorumluluğumdan da kurtulamıyordum, -umutsuz bir Hiç, âdeta hiç olmayan bir Hiç- ama yine de gözlerimin önünde sanatçının kendini adadığı anlatım biçiminin kanıtları duruyordu; o kadar sınırsız bir karmaşaydı ki, aklım -hiç değilse başlangıçta- gördüklerini kabullenmekten aciz kalmıştı.

Bunu derinlemesine araştırmalıydım.

Kişiyle yer arasındaki bağ ortadaydı. Sanatçının atölyesi vardır: Debierue'nün atölyesi var: Debierue sanatçıdır.

Debierue asla yapmayacağı bir tabloya hazır olarak her gün burada oturuyor, hiçbir zaman gerçekleşmeyecek resim serüvenleri bekliyordu. Beklemek, bir fikri şekillendirmek, bir tek düşünceyi hazır tuvale dökebilmek için inanılmaz bir sabırla beklemek; ne var ki aklına bir şey gelmiyordu. Hiçbir şey.

Her gün dört saat çalıştığını söylemişti, demek her sabah sekizden on ikiye kadar taburesine oturup gözlerini boş tuvale dikiyor, her gün, haftanın yedi günü ilham gelmesini bekliyordu; her gün! İşte tam bunları düşündüğüm anda, aksini kanıtlayan yayınlara aldırmadan, Debierue'nün Florida'ya gelmesiyle başlayan

ve bir süre için kendisini resim yapmaktan alıkoyan geçici bir kuraklık dönemi geçirmediğini anladım. Elimde (gördüklerimden ve pratik eleştirmen içgüdümden başka) kanıt yoktu, ama yine de Jacques Debierue'nün hayatı boyunca şekil verilebilecek tek bir fikir sahibi olmadığını, ne tür olursa olsun tek bir resim bile yapmadığını fark etmiştim!

Debierue, umutlarının esiriydi. Resim yapamadığını bir türlü kabullenememişti. Her gün yılmadan yeniden deniyor, her gün yeniden düş kırıklığına katlanıyordu. Her günün sonunda başarısızlığı yüzünden ölüp ertesi gün yeniden doğuyordu. Her yeni gün, yeni bir fırsat, yeni bir şans demekti. Her gün kendi ölümüyle karşılaşacak, umutlarına böylesine esir olacak kadar büyük irade gücünü nereden alıyordu? Hayatını Hiç'e adamıştı.

O güne kadar, hayattaki en ilkel bilgisizliklerin bile yalnız olumsuz etkilere yol açmadıklarına inanmıştım. Biçimler, gökkuşağının renkleri, ağzımızla çıkardığımız sesler, her gün binlercesini duyup gördüğümüz ses ve görüntüler, ister bilinçli olsun, ister bilinçaltı, duyularımızı her an etkilerler. Bütün bu ses ve görüntüler -ve tabii dokunarak algıladıklarımız- sanatsal bir yorum bekler. Bu basit gerçekten yola çıktığımda, akıllı ve duygulu bir insan olan Debierue'nün, boş tuval karşısında geçirdiği sayısız yıllar boyunca resim konusu olacak yüzlerce, hayır, binlerce fikir ürettiğini de biliyordum. Ne var ki bunları ifade etmemiş, dışarıya vurmaktan korktuğu için şekillendirmekten kaçınmıştı. Fırsatı değerlendirmekten korkmuş, başarısızlığa uğramayı göze alamamıştı. Başarısızlık korkusunun temeli, eserleri hakkında başkalarının ne düşüneceği kaygısına dayanmıyordu. Kendisinin, sanatçı Debierue'nün bitmiş eseri hakkındaki düşüncelerinden korkuyordu. Sanatçı, kendini anlatamazsa, bir anlatım biçimi seçip sonunda başaramadığını, gözünün önünde canlananı asla gördüğü gibi tuvale dökemeyeceğini görürse, sanatçı olarak tükendiğini kabullenmek zorunda kalır.

Öyleyse neden resim yapsın? Dahası, nasıl yapsın?

Debierue kim bilir kaç kere hafifçe öne eğilip titreyen parmakları arasında ufalanan karakalemi çekinerek önündeki bembeyaz tuvale uzatmaya çalışmıştı? Kaç kere -tamamlanıp verniklenmiş, pırıl pırıl şaheseri hayalindeki müze duvarlarında

ışıldarken- kalemin ucu tertemiz tuvale dokunmadan son anda elini durdurmuştu?

"Hayır, hayır, daha değil!"

Beyninin sinir uçlarına gönderdiği panik uyarısı, uzanmış kolundaki hareket sinirini boydan boya geçip nöronların birinden ötekine atlayarak zamanında, tam zamanında titrek elini geri çekmiş, el değmemiş tuval bekâretini bir gün daha kurtarmıştı.

Yeni bir gün, denenmemiş, üstesinden gelinmemiş işlerle geçen yeni bir sabah daha, ne fark ederdi? Ertesi sabah çok daha iyisini bulacağına inandığı için o sabah aklına geleni biçimlendirmeyi öğlene kadar erteledikten sonra artık neyin önemi olabilirdi? Kafasındaki resmi bugün yapacağını -ya da yapamayacağını- kanıtlamadığı sürece böyle teselli buluyordu. Umut.

Denenmemiş yeteneğine duyduğu güven bir süreklilik hissi sağlıyordu.

Neden olmasın? Çalışıyor muydu? Evet. Kendini adamış bir sanatçı mıydı? Evet. Günlük çalışma planını aksatıyor muydu? Asla. Zihnini bir noktaya toplayarak, kendini vererek, yaratma acısını çekerek, samimiyetle gayret gösteriyor muydu? Evet, evet, yine evet.

Kim bilebilirdi? Kim biliyordu? Beklenen gün belki yakında gelecekti, belki yarın! O parlak günde aklına öyle güçlü, kavramı ve boyutları öyle muhteşem bir resim konusu gelecekti ki boyaya batırılmış fırçayı tuvalden uzak tutamayacaktı artık! İşte o zaman atağa kalkacak, bir resim harikası yaratacak, şaheserini doğuracaktı; sonsuza kadar insanların yüreğinde yaşayacak bir tablo!

Hepimiz hayatımız boyunca bize acı veren gerçeklerden kendimizi koruyabilmek için onları görmezlikten geliriz - görüş alanımızın kenarında dikkatimizi çekebilmeye çalışan şeyleri görmemek için biraz miyoplaşırız; en kolay cevabı çabucak kabullenir, üzerimize gelen parlak ışıkta durmadan gözlerimizi kırpıştırırız. Emerson, yeterince aydınlatılan bir cesedin bile güzel olduğunu söylemiş.

Zirva hepsi.

Fazla ışık, dayanılmaz gerçek demektir, gerçek dolu ışığın faz-

lası insanın gözlerini dağlayıp onu sonsuza dek kör eder. Kör, hayatındaki pisliğin kokusunu duyar sadece, kulaklarındaki gürültü kokuşmuşluğun çatlak sesinden başka bir şey değildir. Görmeden, görüş sahibi olmadan hayatın korkunç güzelliği bir daha gelmemek üzere kaybolup gider. Gider!

Debierue'nün kaybolmuş, asla tuvale işlenmeyecek, gözlerimi şenlendirmeyecek kaybolmuş görüşlerini düşünürken gözyaşlarım yanaklarımdan süzülüyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bilseydik de başkalarına bildiremezdik

1 Ağırdan aldım.

Yapmam gerekeni ya doğru dürüst yapmalı ya da hiç yapmamalıydım. Bir kere başladıktan sonra -yol kenarındaki yüksek otlar arasında korkuyla beni bekleyen Berenice'i hâlâ merak ettiğim halde- acele etmek delilik olurdu. Önemli bir ayrıntıyı gözden kaçırabilirdim.

Mutfakta paket ipiyle ambalaj kâğıdı aradım, bulamadım. Gazete vardı, ama ip olmadan tuvali gazeteye sarmak zor olacaktı. Musluğun altında büyük boy, kahverengi kâğıt torbalar buldum, birini alıp gereken malzemeyi doldurmak üzere atölyeye götürdüm. Holdeki çamaşır dolabından temiz bir çarşaf çekip, beyaz raftaki yeni tuvallerden birini sardım. Kahverengi torbaya birkaç

devetüyü fırça, bir kutu terebentin, bir kutu beziryağı, yarım düzine kadar yağlıboya tüpü doldurdum. Kadmiyum kırmızısı, krom sarısı, Prusya mavisi ve çinko beyazıyla istediğim her rengin hemen her tonunu karıştırabilirdim (ilk resim kursundan biliyordum; öğretmenimiz aksi, lanet biriydi, ama hiç değilse ana renklerin nasıl karıştırılması gerektiğini öğretmişti). İnsan resmi yapacak olursam ten renkleri için gerekli olabileceğini düşünerek birer tüp kahverengiyle siyah da aldım (o anda herhangi bir konuya karar vermemiştim, sadece renkli bulutlar uçuşuyordu kafamda). Palet bıçağını da torbaya attım, ama pahalı palete el sürmedim. Hem çok değerli hem de ender bulunan bir parçaydı; yakalanırsam başım derde girebilirdi.

Aslında bütün bunları da, 60 x 75 santimlik hazır tuvali de herhangi bir yerden satın alabilirdim, ama tablonun özgünlüğünün tartışma konusu olabileceğini düşünerek, Debierue'nün malzemesini kullanmaya özen göstermeliydim. Debierue'nün resim malzemesini Bay Cassidy aldığına göre elinde her maddenin markasını bile belirten, ayrıntılı fatura olması gerekirdi; bir kopyası da Rex Art sanat mağazasındaydı. Aklıma aynı anda bir sürü şey birden geliyordu; ancak, yapıp da gösterecek olursam, bu tablonun kılı kırk yararcasına inceleneceğini de bilecek durumdaydım.

Çarşafa sarılı tuvali, malzeme torbasını, levyeyle çekici arabanın bagajına yerleştirip tekrar atölyeye döndüm.

Yangın, sorun oldu. Gerçi terebentin yanıcı, çok çabuk parlayan bir maddeydi, ama tutuşturduktan sonra sönmemesini sağlamak için çok uğraştım, sonunda *Miami Herald*'ın kalan sayfalarını birer top yapıp terebentine batırarak 'Eski Amerikan Hasadı' masanın altında ateş yakmayı başardım.

Ateş bir kere güçlendikten sonra pek güzel yanmaya başladı. Son kutudaki terebentinin çoğunu atölyenin kapısına döküp kalanını kapıyla masanın altındaki alevlerin arasına damlattım. Yeni tuvalleri ateşe attıktan sonra gerisingeri çıktım. Yangına gereken hava akımını sağlamak üzere atölye ve sokak kapılarını açık bıraktım. Evin yanıp yanmaması önemli değildi. Önemli olan, atölyenin kızıl kor haline gelmesi, kömürleşmesiydi. En ufak bir resim izi kalmamasını istiyordum. Beyaz kurşunlu boya sürülmüş

tuvaller, alevlerin arasında hemen parlayıverdi.

Salonla mutfağın ışığını kapayıp sevinçle arabama bindim. Anayolun köşesine geldiğimde Berenice'i ortalıkta göremedim. İki kere adını seslendim, cevap alamayınca birden paniğe kapıldım. Yoksa Palm Beach'e otostop yapmaya mı kalkmıştı? Parmağını kaldırsa, onu gören ilk kamyon şoförü durup alırdı mutlaka. Aklımı başıma toplayıp kendimi onun yerine koymaya çalıştım; sola, Palm Beach'e değil, sinemaya doğru saptım. Sinemanın çakıl kaplı girişinde, parlak ışıklı sundurmanın yanında bekliyordu.

"Nerede kaldın?" Sesi öfkeli değildi. Beni görüp arabaya binince rahatlamıştı. "Hiç gelmeyeceğini sanmıştım."

"Kusura bakma. Tahmin ettiğimden uzun sürdü."

"Tablo çal.. aldın mı?"

"Evet."

"Nasıldı.. resimler?"

"Şuradan çıkalım, yedi numaralı yolda çok kamyon var."

"Tablonun çalındığını ne zaman fark eder dersin?"

"New York'a dönmem gerekiyor, Berenice. Bu gece. Eve varır varmaz bavulumu toplayacağım -seninki zaten daha açılmadı- yolda seni havaalanına bırakırım. İstersen birkaç gün daha burada kalabilirsin. Evin kirasını ay sonuna kadar ödemiştim, dolayısıyla..."

"Sen New York'a gidersen, ben de gelirim."

"Bu da nereden çıktı? Okulla ders yılı boyunca sözleşmen var, yeniden çalışmaya başlaman gerekecek, öyle değil mi? Üstelik benim çok işim var. Sana zaman ayıramam. İlk olarak Debierue'yle ilgili yazımı yazmalıyım, pek az vaktim kaldı. Ayrıca kalacak bir yer aramam gerekecek. Katımdaki kiracının bir ay daha süresi var, anlıyor musun? Cebimde beş para yok, bir yerlerden borç bulmak zorundayım ve.."

"Para sorun değil, James. Beş yüz dolarlık seyahat çekimle banka hesabımda beş bin dolardan fazla param var. Ben de New York'a geleceğim."

"Peki," dedim acı acı, "öyleyse şoförlüğe yardım edersin."

"Dikkat!" diye cırladı. "Şu arabanın tek farı yanıyor!"

"Yanlış anladın, böyle yardım istemedim. Değişerek kullanıp daha çabuk varırız demek istedim."

"Anladım, ama arabayı motosiklet sanırsın diye korktum. İki saatte bir değişiriz."

"Hayır, ben yorulunca değişeceğiz."

"Olur. Yirmi dolarını nasıl geri alacaksın?"

"Ne yirmi doları?"

"Elektrik şirketine verdiğin kaparoyu. Bu gece gidersek elektriği kestiremezsin, paranı da alamazsın."

"Aman Tanrım, ne bileyim ben? Ev sahibi halledip parayı sonradan gönderir. Zaten son fatura tutarını da düşmeleri gerekecek. Gözünü seveyim, Berenice, rahat bırak, biraz düşünmeye çalışıyorum. Aklımda binlerce sorun varken bu saçmaları dinlemek istemiyorum. Daldan dala atlayıp çileden çıkarma beni."

"Özür dilerim."

"Ben de. İkimiz de özür diledik, öyleyse artık çeneni tut."

"Tamam, artık sesimi çıkarmayacağım."

"Yeter! Lütfen!"

Berenice yutkundu, koca ağzını kapayıp dudaklarını büzdü. Gözlerini yola dikmiş, elinden çıkarıp kucağına koyduğu eldivenleriyle oynuyordu. Bağırıp çağırmıştım, ama o heyecanla onu da New York'a götürmeyi kabullenmiştim nedense. Oysa hiç işime gelmiyordu. Debierue yazımı yazmam iki, belki de üç gün sürecekti; ayrıca Bay Cassidy'nin tablosu konusunda bir şeyler yapmam gerekiyordu. New York'ta, istediğim her şeyi tuvale geçirmeye hazır, son derece profesyonelce çalışan bir düzine kadar ressam tanıdığım halde, bu görevi başkasına veremezdim.

Kimseye güvenmemeliydim. Sadece benim yapabileceğim bir işti bu, hem Debierue'nün "Amerikan Dönemi"ne de uymalıydı; o anda yazıma uygun başlığı buluverdim: "Debierue: Amerikan Hasat Dönemi." Aklıma ilk gelenden çok daha iyiydi. "Amerikan Hasat Dönemi", -atölyesindeki masadan esinlenmiş olacaktım- bu başlıktan çağrışımla yeni fikirler türetebilirdim.

Berenice'i ne yapacağıma karar veremiyordum, belki yanımda olması daha iyiydi, salıversem yangın haberini gazetede okuyabilir ya da radyodan duyabilirdi. Acaba haber ne zaman açıklanacaktı? Debierue, Bay Cassidy'ye telefon edip bilgi verecek miydi? Yangının boyutlarına bağlı, diye düşündüm; ama Debierue'nün haber verebileceği tek kişi Cassidy'ydi, onun gereken

kararı vereceğinden kuşkum yoktu. Belki basına açıklar, belki de açıklamazdı. Harekete geçmeden, yangından önce Debierue'nün resimlerinden birini çalıp çalmadığımı öğrenmek isteyecekti. Cassidy, yangını benim çıkardığımdan kuşkulansa da bunu kanıtlayamazdı, üstelik istediğini elde ettikten sonra, yangında kül olan öteki "tablolar" umurunda bile olmayacaktı.

Debierue olanları görüp telefona sarılmadan Cassidy'yle ilişki kurmak için dört saate yakın vaktim vardı.

Ya Berenice? En iyisi, yanımdan ayırmamaktı. Şimdilik. New York'ta işlerimi bitirene kadar birkaç günlüğüne bir otele yerleştirirdim, sonra da birlikte uygun bir çözüm bulurduk. Bence en iyi çözüm -henüz ayrıntılarını düşünmemiştim- tekrar Duluth'a dönüp ders yılı sonuna kadar öğretmenliğe devam etmesi olurdu. Böylece, "araya tutku girmeden, uzaktan uzağa gerçek duygularımızı gözden geçirecek vaktimiz olur; birbirimizi gerçekten sevdiğimize, ilişkimizin sadece bedensel olmadığına inanırsak, iki aylık yaz tatilinde New York'ta -ya da başka bir yerde- buluşup bundan sonraki yaşamımıza karar veririz" diyebilirdim.

Bu fikri yutturabileceğime inanıyordum, ama sırası gelene kadar yanımdan ayırmayacaktım. Ondan şimdi kurtulmaya kalksam, saatler sürecek bir tartışmaya girmem gerekecekti, oysa kavgayla kaybedecek vaktim yoktu; bütün zihnimi Debierue'ye, "Amerikan Hasat Dönemi"ne, tabloya ve yazıma odaklamak zorundaydım.

Adanın güney ucundan Palm Beach'e ulaşmak için Lake Worth köprüsünden A1A'ya çıktım. Berenice birden oturduğu yerde kıpırdandı.

"Biliyor musun, yola çıkalı kırk beş dakikayı geçti, daha bir kelime bile konuşmadın."

"Kelebek camını arala da biraz temiz hava alalım, canım," dedim.

"Öf!" Dediğimi yaptı. "Ömrümde tanıdığım en berbat insansın; seni bu kadar sevmeseydim, böyle olduğunu söylerdim!"

Buzdolabındaki yiyeceklerle raftaki konserveleri olduğu gibi bırakıp kalanları kısa sürede toparladık. İki valizden küçüğüne temiz çamaşırlarımı yerleştirdim, kirli çamaşır yığınını elbise, pantolon ve ceketlerimle büyüğüne doldurdum. Berenice bir şey

unutup unutmadığımıza bakarken valizlerle daktilo makinemi otomobile taşıyıp arka koltuğa koydum.

Berenice'in çantasını almak üzere yukarı çıkarken ev sahibimin kapısını çaldım, elektrik şirketinin yirmi dolarlık kaparo makbuzunu verdim, kalan parayla birini tutup daireyi temizletmesini rica ettim. Kalanın temizlikçi tutmaya yetmeyeceğinden dem vurarak karşı çıkınca, peşin ödediğim kiranın gerisini de bana göndermeyip bu işe kullanmasını söyledim. "Yolunuz açık olsun, Bay Figueras," dedi. "Belki Spanish Harlem'den bana bir kart atarsınız."

Şirret karının biriydi, sözlerine aldırmadım bile, Berenice'le eşyalarını toparlamak üzere yukarıya çıktım.

Riviera Beach'teki Western Union şirketinin bürosuna uğrayıp iki telgraf çektim. New York'a, derginin yazı işleri müdürüne gönderdiğim basitti:

DEBIERUE ÖZEL RÖPORTAJIMA 5000 KELİMELİK YER AYIR NEW YORK YOLUNDAYIM FIGUERAS

Tom Russell öfkeden kuduracak, ama yerimi de ayıracak ya da Debierue uğruna dizilmiş yazılardan birini çıkaracaktı. Debierue'yle özel röportaj yapmış olmama öyle şaşıracaktı ki, numara yapmış olabileceğimi de düşünecek, ama inanmama cesaretini gösteremeyecekti. Gişedeki kıza Russell'ın hem Long Island'daki özel adresini hem de derginin New York adresini yazdırdım, telgrafı yerine ulaştırılmadan telefonla da bildirilmesini istedim. Gece yarısından önce mutlaka eline geçeceğini söyledi, demek Russell da uykusuz bir gece geçirecekti, tıpkı benim gibi.

Cassidy'nin -gecenin bu saatinde Riviera Beach'ten arabayla en çok yirmi dakika uzaklıktaki- Royal Palm Towers adresine çekeceğim telgrafı kaleme almak o kadar kolay olmadı. İlk üç taslağı yırtıp attım, sonunda, en erken sabah sekizde eline geçmesi koşuluyla şunları yazdım:

OLAĞANÜSTÜ DURUM STOP ACELE DERGİNİN NEW YORK BÜROSUNA BİLDİRMELİYİM STOP ORADAN YAZI VE RESİM GÖNDERECEĞİM FIGUERAS

Anlamı net olmayan bir haberdi, ama zaten öyle olmasını istemiştim. Cassidy bunu okuyunca, New York'tan "olağanüstü durum" konusunu mu açıklayacağımı, yoksa Debierue'nün "resmini" mi göndereceğimi anlayamayacaktı. Debierue ve yangın konusunda basına açıklama yapmak zorunda kalacağından hiç kuşkum yoktu, ama telgrafı alınca hiç değilse ne diyeceğini daha dikkatli düşünecekti. Debierue, yangından sorumlu olmadığını biliyordu; benim çıkardığımdan emin olmasa bile, büyük olasılıkla Cassidy'e haber verecekti. Bunun vandalların işi olduğundan kuşkulanırsa, evin geri kalanı fazla hasar görmemiş bile olsa, o ıssız yerde oturmak istemeyecekti.

Ben telgraflarla uğraşırken New York'a gitme isteğini zorla kabul ettirdiğine sevinen Berenice otomobilden çıkmamıştı. Arada bir Rodgers-Hart şarkıları mırıldanmaktan, bazen uzak farları söndürmemi ya da tekrar yakmamı hatırlatmaktan başka bir şey söylemedi. Yol boyunca, hele dümdüz, can sıkıcı Sunshine Parkway'e çıktıktan sonra ne yazacağımı, nasıl yazacağımı düşünmeye dalmıştım, Berenice'in far uyarıları boşuna değildi.

Sunshine Parkway üzerindeki, iki ucunda birer benzin istasyonuyla araya sandviç gibi sıkışmış bir Dobbs House restoranından oluşan otoyol dinlenme yerlerinin birbirlerine uzaklıkları eşit olmadığından, ikisinden birinde mola vermek mümkün değildi (bazen kırk beş, bazen yüz kilometreydi araları). Bu yüzden her birinde durup durmayacağımızı konuşup karar vermek zorundaydık (hemen hepsinde de durduk). Berenice her seferinde hem gelir gelmez hem de bir fincan kahve içtikten sonra, iki kere tuvalete gidiyordu. Bu gecikmelere sesimi çıkarmadım (gerçi ben erkek olarak yol kenarında istediğim yerde durup işimi görebilirdim, ama bunu orta-batılı bir kadın öğretmene önermek çılgınlık olurdu), üstelik çok geçmeden bu molalar yararlı olmaya başladı. Kahvemi içerken, Debierue'nün Florida'da yaptığı "Amerikan Hasat Dönemi" resimleriyle ilgili dağınık fikirlerimi sıraya sokmaya çalışıyor, defterime not ederek iyileri ayırıp kötüleri çiziyordum. Yazımın karmaşık ana hatları piramit biçiminde gelişmeye başlamıştı.

Fort Pierce'le Yeehaw Junction molaları arasında direksiyonu Berenice'e bıraktım, ama araba kullanırken daha iyi dü-

şünebildiğimin farkına varınca, tekrar değişmemizi, başını omzuma dayayıp uyumasını önerdim; sabah saatlerinde, ben uyurken istediği kadar kullanabileceğine söz verince kabul etti. Sabaha doğru hava serinledi; saat dokuz sularında, şoförlük sırası Berenice'teyken, Valdosta'ya giren geniş, uzun anayola saptığımızda durmamız gerektiğine karar verdim.

Debierue yazımı, düşüncelerim henüz taptazeyken yazmazsam, bitmez tükenmez New York yolunda yüz kere değiştirecek, aklımda biçimden biçime sokacaktım. Oysa yolculuğun sonunda yorgunluktan turşum çıkmış olacak, kafam karışacak, bir şey yazamayacaktım. New York'ta araştırmam gereken isim, tarih gibi birkaç özel bilgi de gerekliydi, ama yazarken buraları boş bırakabilirdim. Üstelik New York'a varır varmaz, Tom Russell yazımı okumak isteyecekti. Röportajı yazmadan tabloyu yapmalıydım. Yapacağım resim ne olursa olsun, gözümün önündeyken eleştirmek, öteki tablolarla bağlantı kurmak çok daha kolay olurdu.

"Berenice," dedim, "Valdosta'da kalalım. Motel değil, şehir içinde bir otel bulalım, eğer varsa tabii. Otelde oda servisinden yararlanırız, iki oda tutarız.."

"Neden iki oda? Ben de.."

"Sevgilim, iyiliğimi düşünüyorsun, biliyorum, ben çalışırken ses çıkarmamaya gayret ediyorsun; ama yazı yazarken senin ayaklarının ucuna basarak ortalıkta dolaşmana ne kadar sinirlendiğimin farkında mısın? Seninle konuşacak zamanım olmayacak; bir kere başlayınca, ortaya dişe dokunur bir taslak çıkarana kadar aralıksız çalışacağım. Bu arada sen biraz kestir, banyo yap -motel odalarında sadece duş vardır, biliyorsun- istersen öğleden sonra sinemaya git. Yeterince ilerleyebilirsem akşam birlikte yemek yeriz."

"Önce birkaç saat uyuman gerekmez mi? Ben arada kestirdim, ama sen gözünü bile kırpmadın."

"İki hap daha alırım. Uyursam aklıma gelenleri unutmaktan korkuyorum."

Berenice'i adam yerine koyup mantıklı konuşmak ilk kez sonuç verdi. Valdosta Arms adlı, altı katlı tuğla binanın yırtık ten-

tesi önünde durduk. İhtiyar zenci kapıcıya otelin kapalı garajı olup olmadığını sordum.

"Var, efendim," dedi. "Köşeyi dönüp otelin alt katına girin, valizlerinizi almak üzere birini gönderiririm."

Berenice'in üzerinden uzanıp adama yarım dolar bahşiş verdim.

"Burada inmek isterseniz arabayı garaja ben indiririm," dedi.

"Hayır," diyerek başımı salladım. "Park ettiğim yeri bileyim."

Berenice arabayı birinci vitese takarken, yaşlı adam ayağını sürüyerek döner cam kapının yanındaki iç telefona seğirtti.

Berenice'i odasına yerleştirir yerleştirmez dönüp bagajdan resim malzemesiyle tuvali alacağım için arabanın nerede park edildiğini bilmek istiyordum. Garajda bagaj arabasıyla bekleyen belboya valizleri verip peşi sıra servis asansörüyle lobiye çıktık.

"Tek yataklı iki oda istiyorum," dedim resepsiyon memuruna. Orta yaşlı, canından bezmiş bir tipti, Berenice'i görünce bile gözleri parlamadı.

"Yer ayırttınız mı, efendim?"

"Hayır."

"Uygun görürseniz, size üçüncü katta, arası kapılı iki oda verebilirim."

"İyi," dedi Berenice.

"Hayır," diyerek gülümsedim. "İki ayrı oda olsun. Daktilo yazmam gerekiyor, bütün gece yoldaydık, belki sesten rahatsız olur."

"Beş yüz onla beş yüz beş." Anlamsız yüzünü Berenice'e çevirdi. "Odalarınız aynı koridorda, karşılıklı, hanımefendi," dedi.

Giriş kartımı imzaladım, Berenice de kendininkini doldururken resepsiyonun karşısındaki gazete raflarında onun en sevdiği dergiyi aradım, bulamayınca dükkândaki kadına "*Cosmopolitan* kalmadı mı" diye sordum. Dudaklarını büzdü, eğilip tezgâhın altından dergiyi alıp bana uzattı. Bir dolar verdim, yazar kasaya kaydetti (erkekler tezgâh altından dergi satın aldıklarında genellikle fiyatın biraz fazlasını ödemek zorunda kalırlar). Berenice'le belboyu asansörün kapısında yakaladım, birlikte yukarıya çıktık.

Çocuğa bahşiş verip kapıyı kapadıktan sonra ilk işim tulumu

üzerimden çıkarmak oldu. Lobideki gazeteci kadın, otel personelinden birkaçı ve lacivert takım elbiseli iki adamın -göz ucuyla da olsa- öfkeli bakışlarından (resepsiyondaki tip, beni şortla da görse şaşırmazdı herhalde) erkeklerin Valdosta'da tulumla dolaşmalarının hoş karşılanmadığı anlaşılıyordu. Arabanın bagajındaki malzemeyi almak üzere garaja inerken yine dikkatleri üzerime çekmek istemiyordum. Gri pantolonumun üzerine ipekli, beyaz bir gömlek giyip beyaz brokar kravat bağladım, limon sarısı spor ceketimi giydim. Ötekilerine oranla en az buruşmuş giyeceklerimdi bunlar.

Servis asansörüyle garaja inip odama dönmem beş dakika bile sürmedi. Oda sıcak ve havasızdı. İç çamaşırlarıma kadar soyundum, soğuk hava cihazının ayarını "serin"e getirdim, boş tuvali iskemlelerden birinin arkalığına dayadım. Sehpadaki büyük, yeşil seramik tablayı tuvalin önüne koyup kaymasını önledim. Tablayı aynı zamanda palet olarak kullanacaktım. Mavi, sarı, kırmızı ve beyaz boya tüplerini açıp tablaya birer sıkımlık boya koydum, terebentin ve beziryağı kutularını açtım, fırçaları sehpanın üzerine dizip boş tuvale bakmaya başladım. Bir çeyrek kadar sonra ikinci iskemleyi çekip oturdum, tuvali izlemeye devam ettim.

Yirmi dakika sonra, hâlâ tuvale bakarken titremeye başlamıştım. Havalandırmayı ters çalıştırıp sıcağa ayarladım; aradan on beş dakika geçti geçmedi, bu sefer de neredeyse pişecektim; alnım sırılsıklam olmuş, ter koltuk altlarımdan kaburgalarıma akmaya başlamıştı. Aleti kapatıp pencereyi açmaya çalıştım. Koca klima cihazı pencerenin alt yarısını kaplıyordu, üst yarısının ise başları paslanmış çivilerle çakılmıştı. Tavanda bir vantilatör vardı, düğmeye basınca yarım metre uzunluğundaki paletleri tembel tembel dönmeye başladı. Odanın havası değişmeyince kapıyı açtım, arkasındaki eski moda, pirinç kolu duvardaki kancaya takarak bir karış kadar aralık kalmasını sağladım. Koridordan içerisi görünmüyordu, çok geçmeden kapı aralığından süzülen temiz havanın, tavanda hafifçe gıcırdayarak dönen vantilatörün yardımıyla içeriye dağılmasıyla sıcaklık normale döndü, rahatlamıştım.

Üç tane Kool sigarası içip el değmemiş tuvale bakarak bir saat daha geçirdikten sonra kendimi hâlâ iyi hissediyordum, ama ger-

çek bir Debierue yapamayacağımı anlamıştım. Her gün tam dört saat boyunca burada otursam da...

2 İyice açılmış uykusuz gözlerim pırıl pırıl boş tuvale bakıyor, işe yaramayan iki Benzedrin hapının verdiği zoraki canlılıkla atışları hızlanan sağlam yüreğim, istekli parmaklarıma canla başla kan pompalıyordu. Çağımızın zorla öğrenilen en önemli dersini unutup iki saatimi boşa harcamıştım. 'Uzmanlık Çağı' dediğimiz, olsa olsa Hugh Hefner'i ya da -daha da korkuncu- Marlon Brando'yu "Çağdaş Rönesans insanları" olarak tanımladığımız bu çağda, sorunu çözmeye kıçından başlamıştım.

Yazardım ben, çalışma alanını kendi isteğiyle çağdaş sanatla kısıtlamış -ama ne olursa olsun, kısıtlamış- bir yazardım, ressam değil. İyi kötü fırça tutmasını biliyordum, içimden gelen sese kulak verip mesleğimi seçmeden önce üniversitedeki resim kurslarında öğrenmiştim, tıpkı hava kuvvetlerinde general olmak isteyen birinin önce uçak kullanmasını öğrenmesi gibi. Filoya komuta edecek generalin üstün pilotluk yetenekleri olması gerekmez; ara sıra uçan eski bir pilot olarak emrindeki adamların günlük sorunlarını bildiği için bu göreve getirilir. Bu sistemin aksaksız çalıştığı söylenemez, çünkü hava kuvvetlerinde jet pilotu olmak isteyen biri kariyerini ona göre planlar; aktif göreve başlarken, günün birinde masa başından kalkmayıp pek seyrek uçuşa çıkacağını düşünmez. Oysa uçmaya gönül vermiş pilotlar iyi bürokrat olamaz, zira uçmak isteyen biri, yönetim, yazışma ve grup disiplini gibi konulara aynı ilgiyi göstermez.

Ressamların sorunlarını anlayabilmek için resim yapmayı öğrenmiş, sanat tarihçisi olarak ayakta kalabilmek için üniversite öğrencilerine ders vermiştim. Ama işin başından beri, yüreğimde yatan aslan sanat eleştirmenliğiydi. Asıl tutkum çağdaş sanat olduğu halde, çağdaş sanatı anlayabilmek için geçmişin sanatını öğrenmem gerektiğini düşünerek Avrupa'da geçirdiğim bir yıl boyunca Louvre'u, Floransa'yı, Roma'yı arşınlamış, tarihi galerileri gezmiştim.

Ben, ressam değil yazardım; yazar fikirlerini bir sayfa beyaz kâğıttan alır, beyaz bir tuvalden değil. İskemlemi masaya yaklaştırıp daktilomun başına geçtim, hemen yazmaya başladım.

Çalışma yöntemi şudur: Çağdaş ressam (çoğunlukla) aklında belli bir fikir olmadan tuvalini karşısına alır, karakalemle şekil ve çizgi denemelerine başlar, boşlukları doldurur, belki baş parmağıyla çizgiyi dağıtarak ilgisini çeken bir biçime derinlik kazandırır, eninde sonunda bir şeyler görür. Resim bir kompozisyona dönüşür, ressam eserini tamamlar. Bilinçaltı dizginleri ele alır, sonunda bitmiş eser ya iyi olur ya da genellikle yazıda olduğu gibi, kötü. Ressam belli bir fikirle işe girişse bile, çalışmaya başladığı anda bilinçaltı devreye girer. Aynı kural yazarlar için de geçerlidir. Gerek ressam gerekse yazar, bilinçli ya da bilinçsiz topu topu birkaç düşünce taslağıyla işe başlar.

Daktilomun başına oturunca yazım şekillenmeye başladı, bir düşünceden hemen bir başkası doğdu. Manevi açıdan bu yazıyı yazmamın doğru olduğunu biliyordum. İşin ucunda hem Debierue'nün hem de benim şerefim söz konusuydu. Ancak, çabuk ilerlediğim halde, içindeki hayali bölümler yüzünden, o güne kadar yazdığım en çetin makale olduğunu söyleyebilirim.

Debierue'nün hayatı boyunca yapamadığı resimleri anlatmaya gelince, yaratıcı gücüm pes ediyordu; bu engeli bir kere aştıktan sonra bütün ayrıntılarıyla gözümün önüne getirebildiğim resimleri yorumlamak hiç de zor olmadı. Debierue'nün geçmişini, daha önceki eserlerinin ayrıntılarını özetleyecek kadar iyi biliyordum. Konuşmamızın kısa bir özetini yazarken de zorlanmadım, sadece birkaç yerine okuyucunun ilgisini çekecek ayrıntılar ekledim. Belki her profesyonel yazar biraz da şairdir, kim bilir.

Resim yeteneğim olsaydı, yaratmış olacağım resimleri hayal gücümün yardımıyla kolayca anlatabiliyordum; ama başlangıçta, Debierue'nün isteyip de yapamadıklarını anlatmaya kalkınca kavram seçiminde zorlukla karşılaştım. Yanlış yoldaydım. Dünyayı Debierue'nün gözüyle göremiyordum. Onun gizli dünyasında yaşamadan, bu dünyayı görsel sanat biçimlerine dönüştürmem mümkün değildi.

Debierue'nün Amerikan dönemi yerine, yazıma önceden bul-

duğum "Amerikan Hasadı" deyimi, resimleri gözümde canlandırıp anlatma zincirinin eksik halkasını tamamladı. Kırmızı, beyaz ve maviyle başladım; Fransız ve Amerikan bayraklarının renkleriyle. Bu üç rengi üç ayrı alanda düşünmeye çalışıp aklımda bu alanları yeniden düzenledim. Yan yana, bir sırada, birbirlerine yakın, uzak, iç içe, döşemeye göre yatay, dikey, bir odanın üç ayrı duvarına dağılmış üç renk. Ama bir odanın dört duvarı vardır. Demek -simetri için değil, simetri olmasa da olur- çeşit için, düzenli bir çevre için dördüncü bir renk gerekecekti. Florida. Güneş. Portakal. Debierue'nün son yıllarını aydınlatan sonbahar güneşi. Yanık portakal rengi. Ama tümüyle yanık portakal rengi bir pano değil. Bu kadarı sapkınlık sayılırdı. Debierue ileri yaşına rağmen hâlâ resim yapıyor, yaratıyor, gelişiyordu. Öyleyse, yanmış portakal renginden, kenarları tarazlı dörtgeni, batan güneşi çevreleyip köşelerden taşan mavi bir kenar gerekiyordu. Güvercin mavisi mi, gök mavisi mi? Hayır, ne gök mavisi ne güvercin mavisi çünkü bu renkler için kobaltlı yağlı boya kullanmak gerekir, kobalt mavisi de zamanla gri-maviye dönüşür. O halde, keskin çarpıcılıkta bir renk elde etmek için bir fiske mağrur çinko beyazı karıştırılmış Prusya mavisi gayet iyi olacaktı. Burada, otel odamda açılmamış bir tüp Prusya mavisi vardı zaten.

Ya doku? Yüzey yapısı? Az, olsa bile pek az. Düz, yumuşak, tekdüze renkler.

Debierue, Florida'ya geleli beri 60 x 75 boyutunda dört tablo yapmıştı sadece. Bunları, Amerika'da geçireceği hasat yıllarında sırf kendi estetik zevkini tatmin etmek için ortaya çıkarmıştı; ama eserleri yine de nihilist sürrealizmin geleneksel ilkelerine uyuyordu.

Debierue, her sabah saat altıda yataktan kalktığında, tam ortada kendisini, ressamın benliğini simgeleyen mavi çerçeveli yanık portakal renginin yanına, keyfine göre kırmızı, mavi ya da beyaz panoyu asıyordu. Gün boyunca, -eğer yeni bir eseriyle uğraşmıyorsa (yazarın bilmediği) -Amerika'nın "belirgin yazgıları"nın çokluğunu, genelde Amerikan yaşamının karmaşıklığını ve kendisinin Yeni Dünya'ya verdiği sözü hatırlatan iki cepheli tablosunu inceliyordu.

Yanık portakalın yanına iki, belki de üç pano asacak bir ruh halinde kalktığı olmuş muydu hiç?

"Hayır," dedi.

On sekiz sayfada toplam 4.347 kelime yazmıştım. Bir kere temeli yerine oturttuktan sonra, yorumlarımla rahatça on iki sayfa daha doldurabilirdim; ama bu olumsuz kapanış cümlesiyle bitirmeliydim. Sırası gelmemiş miydi? Joyce, *Ulysses*'ini "evet" kodasıyla; Beckett, trilojisini iyimserlikle gökyüzünü gösteren penis gibi dikilmiş 1.001 obelisk ve kilise kulesiyle ve "Devam edeceğim" sözleriyle bitirmişti; bir kerecik olsun olumsuzluk galip gelmeliydi.

Yazımın sonu şanslı bir rastlantı değil, Debierue'nün yaşamı ve sanatı hakkında doğru ve geçerli bir ifadeydi. İki satır aralık bırakıp altına "-30-" yazdım.

Birden yorulduğumu hissettim. Boynum, omuzlarım tutulmuş, sırtım ağrımaya başlamıştı. Saatime baktım. Altıydı. Açlıktan midem kazınıyordu. Üç tuvalet molası dışında altı saat süreyle aralıksız daktilo yazmıştım. Ayağa kalkıp gerindim, ensemi ovuşturdum. Kollarımdaki uyuşukluktan kurtulmak için sehpanın çevresinde tur atarak ellerimi havaya kaldırıp parmaklarımı salladım.

Yorgundum, ama uykum gelmemişti. Makalemi bu kadar kısa sürede bitirmek beni keyiflendirmişti. Her parçasını özenle, tek tek yerine oturtmuştum, iyi bir yazı çıkardığımın farkındaydım. Hayatımın en mutlu anını yaşıyordum.

İç çekerek Hermes makinemin kapağını kapadım, daktiloyu yatağın üzerine kaldırıp yazımı gözden geçirip düzeltmek üzere tekrar masaya geçtim. Ufak tefek birkaç yazım hatası düzelttim, bir iki yerde ifadeyi değiştirdim, ayrı iki paragraf arasına kurşun kalemle bağlayıcı bir cümle yazdım. İstediğim gibi olmamıştı, yeniden yazmak üzere sayfanın kenarına not aldım. Üç noktalı virgül ve iki virgüllü, uzun ve karmaşık cümleyi okurken gülmeye başladım, burası aceleye gelmişti. Biraz kısaltıp, kolay anlaşılan dört kısa cümleye böldüm...

Telefon çaldı; yatmadan önce içkiyi fazla kaçırmış bir satış temsilcisini uyandırmaya ayarlanmış çıngır çıngır bir zil sesi. İskemlemden fırladım neredeyse.

Berenice'in sesi boğuk çıktı. "Karnım acıktı."

"Kimin acıkmadı ki?"

"Uyuyakalmışım."

"Ben çalıştım."

"Uyanalı yarım saat oluyor, ama tembellikten bir türlü kalkamadım. Gelip yanıma yatsana."

"Berenice, bütün gün çalıştım, yorgunluktan ölüyorum."

"Bir şeyler yersen kendine gelirsin."

"İyi öyleyse, bir saate kadar gelirim."

"Odaya yemek getirteyim mi?"

"Hayır. Sıcak bir şeyler yemek istiyorum, odaya istetirsek gelene kadar soğur. Restorana ineriz."

"Ben de manikür yapayım bari."

"Bir saat sonra görüşürüz," deyip kulaklığı yerine koydum.

Yazımı sonuna kadar okuyup düzeltmeleri tamamladım; büyük boy, kahverengi bir zarfa koyup valizime yerleştirdim. New York'ta yapılacak birkaç ufak tefek değişiklik kalmıştı. Sadece iki sayfayı yeniden yazmam gerekecekti. Tuvali, içine boya koyduğum sigara tablasını ve resim malzemesini elbise dolabına kaldırdım. Resmi yemekten dönünce yapacaktım.

Banyoda, pençe biçimi ayaklarının altında madeni küreler olan, eski tip, dev boyutlu bir küvet vardı. Sıcak su musluğunu açıp küvet dolana kadar tıraş oldum. Banyo suyu, girilmeyecek kadar sıcak olmuştu, soğuk su ilave ederek dayanabileceğim sıcaklığa getirip yavaşça suya girdim. Koca küvette sadece yüzüm suyun dışında kalmıştı. Sıcaklık iliklerime işledi. Sırtımdaki, omuzlarımdaki ağrılar yavaş yavaş geçti. Soğuk duş yapıp çıktım, giyinirken sekiz saat uyumuş kadar dinçtim. Bara telefon edip Berenice'in odası 510 numaraya iki Gibson sipariş ettim, son benzin istasyonundan aldığım yol haritasına göz attım.

Yemekten sonra en çok bir buçuk saatte resmi yapacağımı tahmin ediyordum. Yazımı da yazdığıma göre geceyi bu otelde geçirmenin anlamı yoktu. Yorgun değildim, arabayı değişerek kullanırsak aşağı yukarı otuz saatte New York'a varabilirdik. Saatte doksan kilometreden fazla hız yaparsam, külüstürün ön tekerlekleri yalpalamaya başlıyordu, ama Valdosta'dan New York'a otuz saat yine de gerçekçi bir tahmindi. Yanımda kırk dolarla biraz bozuk para vardı. Standard Oil benzin kredi kartımla New York'a varacağımızı düşünüp nakit para harcamamaya karar verdim. Berenice otel hesabını seyahat çekiyle öderdi. 510 numaralı

odanın kapısının vurulduğunu duydum, Berenice'in hesabı imzalayıp garsonun asansöre binmesini bekledim. Koridora çıkıp kapısını tıklattım.

Berenice, mavi üzerine yarım santim eninde sarı ekose desenli pantolon takımıyla bir içim suydu. Kruvaze ceketinin birbirine yakın dört düğmesi gerçek lapis taşındandı. Pantolonun paçaları en az yarım metre genişliğindeydi, ayağındaki beyaz ayakkabıların sadece burunları görünüyordu. Boynuna sarı ipek eşarp bağlamış, tırnaklarına kurumuş kan kırmızısı tonunda, Chen Yu marka oje sürmüştü (piyasaya çıkmış, çıkacak ojelerin en seksi kırmızısıydı bu, 1930'ların Almanyası'nı öyle belirgin biçimde simgeliyordu ki Visconti, Lanetliler filminde Ingrid Thulin'e aynı renk oje kullandırmıştı). Ruju da aynı renkteydi. Berenice, Palm Beach'te geçirdiği altı hafta boyunca moda konusunda garip bir ilerleme kaydetmiş, ama Duluth'lu öğretmen kişiliğinden kurtulamamıştı.

Kikirdeyerek sehpanın üzerindeki tepsiyi gösterdi. "Gibson bu mu yani?"

Tepside iki minyatür şişe Gilbey's marka cin, bir Stock Dry Vermouth (onda iki oranında cin, sekizde bir vermut), (küp değil) kırılmış buz dolu bir buzlukla birkaç kokteyl soğanı konmuş minik bir cam tabak vardı.

Omuz silktim. "Galiba Georgia eyaletinde karışık içki servisi yapmak yasak," dedim. "Ama bahşiş verseydin, garson hazırlardı." Cin şişelerinin madeni kapaklarını açtım. "Bence böylesi daha iyi. Barmenlerin çoğu Gibson'a fazla vermut koyar, ben kendi bildiğim gibi yapmayı yeğlerim."

"Komiğime gitti de ondan söyledim," dedi Berenice.

Kokteylleri hazırlarken bir yandan da otelden ayrılana kadar Berenice'in odama girmesini engelleyecek bir plan ve bu planı açıklamanın yolunu düşünüyordum.

"Öğleden sonra sinemaya gittin mi?"

Başını iki yana sallayıp içkisinden bir yudum aldı. "Evdeyken bile tek başıma sinemaya gitmem, hele yabancı bir şehirde. Korkak değilim, bunu sen de biliyorsun, James; ama bir kadın olarak yapılmaması gereken bazı şeyler vardır, bu da onlardan biri."

"Neyse, gününü geçirdin ya."

"Ölü gibi uyudum. Yazın nasıl ilerliyor?"

"Ben de bunu konuşmak istiyordum. Bitirdim."

"Sahi mi? Harika, James!"

"Temize çekmedim ama," diye ekledim. "New York'ta birkaç nokta eklemem gerekecek.."

"İçinde ben de var mıyım? Okuyabilir miyim?"

"Hayır. Debierue ve resim sanatı konusunda, bizim hakkımızda değil. Hem sen ne zamandan beri sanat eleştirileriyle ilgileniyorsun bakayım?" Sırıttım.

"Bay Debierue'yü tanıdığımdan beri," diyerek gülümsedi. "Bugüne kadar gördüğüm en sevimli, en tatlı ihtiyar."

"Yazının son şeklini almasını bekle istersen," dedim. "O zaman okursun. Bitirmek için bir an önce New York'a dönmek istiyorum. Yemekten sonra gece yarısına kadar kestiririm, sonra toplanır, yola koyuluruz. Arabayı değişerek kullanırsak otuz saatte New York'a varırız."

"Gece yarısı yola çıkarsak uykunu alamazsın ..."

"Birkaç saat yeter, sen de uyumuşsun zaten. Bütün gününü yatakta geçirdikten sonra gece uyuyamazsın."

"İtiraz etmek istemedim, James, sadece seni düşündüğüm için.."

"Tamam, öyleyse hemen yemeğe inelim de bir an önce odama çıkıp yatayım."

Berenice yemekte, Debierue'nün tablosunu görüp göremeyeceğini sordu. Sıkıca paketleyip bagaja koyduğumu, garajda tabloya bakarken yakalanmamızın uygun olmayacağını söyledim. Suç ortaklığımızı hatırlatmak amacıyla tablonun çalıntı olduğunu, biri kuşkulanıp araştırmaya başlarsa başımızın derde gireceğini anlattım. Bunları alçak sesle, neredeyse fısıldayarak söylediğim için ciddi bir tavırla başını eğerek kabul etti.

Yemek nefisti; yanında haşlanmış mısır, domatesli bamya, fırında kremalı patates olan orta pişmiş biftek, soğanlı hıyar salatası, ardından tatlı olarak gerçek krem şantili (şişede hazır satılandan değil) çikolatalı krema. Tereyağlı dört sıcak bisküvi dahil (ikisi Berenice'in tabağından) hepsini silip süpürdüm. Üzerime ağırlık çökmüştü; iki fincan sütsüz kahve içtikten sonra tıka basa doyduğumu, ama uykumun açıldığını fark ettim.

Hesabı imzalayıp altına kurşun kalemle oda numaramı yazdım. "Bu yemekten sonra yorgunluk bastırdı," dedim.

Restorandan çıkıp lobideki asansöre yürürken Berenice koluma girdi. "Yatmadan önce bir içki içmek ister misin?" Kolumu sıktı. "Belki benim odamda daha iyi uyursun."

"Hayır," dedim. "Böyle bir öneriye hayır dersem ne kadar yorgun olduğumu anlarsın."

Anahtarını alıp kapısını açtım, iyi geceler dileyerek öptüm. "On bir buçukta telefonla uyandırmalarını isteyeceğim, kalkınca kapını tıklatırım. Biraz daha uyumaya çalış."

"Becerebilirsem," dedi. "Olmazsa televizyon seyrederim. Bir iyi geceler öpücüğü daha ver "

Tavandaki vantilatörü açık bıraktığım halde odamın içi sıcak ve havasızdı. Havalandırmanın sıcak-soğuk ayarıyla yeniden oynamak istemediğimden -cihazın gücü odaya fazla geliyordu- kapıyı aralayıp arkasındaki kancayı taktım. Üzerimde donla tişört kalana kadar soyundum, dolaptan malzemeleri çıkarıp işe başladım.

Prusya mavisine azar azar çinko beyazı karıştırarak Hava Kuvvetleri üniformasındaki mavi tonu buldum. Birkaç damla terebentinle incelttikten sonra tuvalin alt kenarına sürdüm. Çok koyu olmuştu; biraz daha beyaz katıp daha çarpıcı bir mavi yarattım. Rengi tutturunca, tuvali çepçevre dolaşan, genişliği üçle sekiz santim arasında değişen girintili çıkıntılı bir bordüre yetecek kadar boya hazırladım. Ortada kalan yeri yanık portakal rengiyle doldurmak çocuk oyuncağı sayılırdı, ama istediğim tonu bulmak tahminimden uzun sürdü; gözümün önüne getirebildiğim, ancak gerçekte görmediğim rengi tutturmak kolay değildi.

Sonunda göz alıcı bir renk elde etmiştim. Ne tam kahverengi ne de hardal sarısıydı; içine biraz sarı katıldığı gözle görünmeyip ancak hissedilen, parlak, yanık bir portakal rengiydi. Yarı yolda kalmamak için gereken miktardan fazla boya hazırladım, yeterince beziryağı ve terebentinle inceltip rahat sürülecek kıvama getirdim. En kalın fırçayla tuvalin ortasındaki boşluğu mavi bordüre kadar boyamaya başladım, arada kalan yerleri ince bir fırçayla özenle doldurdum.

Duvara kadar gerileyip bitmiş tabloyu uzaktan izledim, mavi

çerçeve yeterince girintili çıkıntılı olmamıştı. Bir iki dakikada istediğim düzeltmeleri yaptım, artık yazımda anlattığım kadar güzel bir tablo olmuştu. Evet, ayaklı lambanın ışığında öyle aydınlık ve parlak görünüyordu ki tahmin ettiğimden daha da güzel olduğuna karar verdim.

Tek eksik, Debierue'nün imzasıydı.

İmza konusunda kendi kendimle hızlı bir tartışmaya giriştim, Debierue'nün "Amerikan Hasadı" dönemi tablolarını imzalaması, bu dönemin felsefesine uygun muydu? Sonunda, mavi çerçeveli yanık portakal rengi Debierue'nün benliğini simgelediğine göre, imzalanması *gereken* bir eser varsa, işte budur, diye düşündüm. Bu konuyu yazımda da belirtmeyi aklıma koydum; Debierue'nün imzaladığı ilk tablo bu olacaktı (İmza, Cassidy'nin gözünde tablonun değerini kat kat artıracaktı!).

Debierue'nün Fransız haber servisinin şefine yazdığı mektup tulumumun cebindeydi. Mektubu çıkardım, imzayı incelemeye başladım, eşi bulunmaz karmaşıklığını fark edince rahatça iç geçirdim. İmza sahtekârları, karışık imzaları, dümdüz, tek çizgililere tercih ederler, bunları taklit etmek daha kolaydır. İmza taklidinin iki yolu vardır. Birincisi, kâğıt kalemle orijinalini yazabilene kadar denemek, bu zor yöntemdir. İkincisi, imzayı ters çevirip, herhangi bir çizgiyi kopya eder gibi üzerinden geçerek çizmek. Ben de bunu uyguladım. Aslında tuvali baş aşağı çevirmem de gerekmiyordu, Debierue'nün imzasını tersine sol üst köşeye kopya ettim; tabloyu çevirince altı üstüne gelecek, imza da olması gereken yerde, sağ alt köşede görünecekti.

Yine de imzayı taklit edebilmek için epeyce uğraştım. Harfleri, tıpkı Debierue'nün el yazısındaki gibi ufak yazmam gerekiyordu. "D" nin içine ebierue'yü sığdırmak kolay olmadı, üstelik tablonun ters çevrileceğini düşünerek fırça darbelerini aşağıya değil, yukarıya doğru çekmeyi unutmamaya çalışıyordum.

"*James!*"

Berenice beni çağırıyordu. Öylesine işe dalmıştım ki bir kere mi, yoksa iki kere mi seslendiğini bile fark etmemiştim. Artık çok geç, diye düşündüm. Tuvalin karşısındaki iskemlemden dönüp baktım. Yerimden kalkmama fırsat kalmadan Berenice kancayı

yerinden çıkarıp kapıyı açarak içeri girdi.

"James," derken, elini kapı tokmağından ayırmadan durdu. Makyajını silmişti; bana, önümdeki tuvale, masanın üzerinde duran uyduruk palete bakarken mat pembe dudakları "O" biçimini aldı. Boş tuvali sardığım çarşaf yerde, resim sehpası olarak kullandığım iskemlenin çevresinde duruyordu. Halıda boya lekesi bırakmamak için sermiştim.

"Evet?" dedim rahat bir tavırla.

Berenice kapıyı kapayıp sırtını yasladı, avuçlarını destek alırcasına kapının pervazına yapıştırdı. "Az önce televizyonda..." Bana bakmıyordu, iri mavi gözlerini tuvale dikmişti. "On buçuk haberlerinde Debierue'nün evinin yandığını söylediler."

"Başka bir şey dediler mi?"

Başıyla onayladı. "Soruşturma bitene kadar -öyleydi galiba- Bay Debierue, Palm Beach'te ünlü ceza avukatı Joseph Cassidy'nin konuğu olacakmış."

Yutkunup başımı salladım. Aslında konuşkan biriyimdir, ama ömrümde ilk kez ne diyeceğimi bilemiyordum. Aklımda bir sürü yalan, söylenmek üzere birbirinin önüne geçmeye çalışıyor; ama daha sözlere dökülmeden bir kenara itiliyorlardı.

"Debierue'nün tablosu mu?" Berenice ilerleyip iskemlemin yanına geldi.

"Evet. Bir daha bakmak istedim, yazımda anlattıklarımla karşılaştırmak için, anlıyor musun? Biraz hasar görmüştü -imzasının olduğu yer- düzelteyim dedim."

Berenice işaret parmağını resmin tam ortasına bastırdı. Parmağının ucundaki kahrolası lekeye baktı.

"Ah, James," dedi üzüntüyle. "Bu berbat resmi sen yapmışsın!.."

3 Geriye dönüp baktığımda, aynı koşullar altında bu sorunu bugün başka türlü mü çözmeye çalışırdım diye düşünüyorum da; belki uygulamada ufak tefek bazı değişiklikler yapardım, bilemiyorum. Bilgisiz kadınlar, tarihin her çağında birçok saygın er-

keğin mesleğini, hırsını, gizli planlarını mahvetmiştir.

Berenice'in tabloyu kolayca görebilmesinin suçunu kendimde arayabilirdim tabii. Rahatımı düşünmeyip odanın kapısını kilitleseydim, içeri girmesine izin vermeden tabloyu gizleyebilirdim. Olaya bu açıdan bakılırsa, ufak bir ihmalimin her şeyi berbat ettiği söylenebilir. Oysa asıl sorun sadece ufak bir ihmal değil, çok daha büyüktü. Berenice'in evime taşınmasına izin vermemdeki umursamazlıkla başlayıp, onu da Debierue'ye götürme çılgınlığıma kadar uzanan bir talihsizlikler zinciriydi.

Berenice, beni suçüstü yakalamıştı bir kere; planımdan vazgeçmezsem, -yazımı yayımlatıp tabloyu Cassidy'e gönderirsem- geleceğim, benim geleceğim ve Debierue yazımın sanat dünyasında yaratacağı olay bir yana, hayatımın sonuna kadar onun elinden kurtulamayacaktım.

Berenice beni seviyordu, hiç değilse durmadan sevdiğini söylüyordu. Onunla evlenseydim, belki çenesini tutar, ölünceye kadar sırrımı kimseye açıklamazdı. Bilmiyorum. O zaman emin değildim, şimdi de değilim. Benim deneyimlerime göre sevgi çabuk zedelenen, geçici bir duygudur. Sonsuzluğu yıl farkıyla kaçırır; bir ay, hatta birkaç hafta süren sevgi bile uzun sayılır. New York'taki arkadaşlarımı, dostlarımı düşünüyorum da -başka yerlerde, örneğin Palm Beach'teki geçici tanışıklıklarımı hesaba katmıyorum bile- , aralarında en az bir kere boşanmamış ne bir erkek var, ne de kadın. Çoğu birden fazla boşanmış. İçinde yaşadığım çevre bu. Sanat dünyası sadece egosantrik değil, aynı zamanda kendine göre egoeksantrikti. Bu ortam, uzun süreli evlilikler bir yana, uzun süreli dostluklara bile uygun değil. İşte benim dünyam...

Geriye -ciddi olarak düşünülmeyecek kadar aptalca- acı bir seçenek kalıyordu: *Yanık Portakal*'ı (tabloya bu adı vermeyi düşünüyordum) yok etmek, yazıyı da yırtıp atmak; böylece sanat eleştirmeni olarak isim yapmamı sağlayacak en büyük fırsatı tekmelemiş olacaktım.

Berenice'in karşısında otururken, bu düşünceleri aklımda evirip çeviriyor, bir türlü düzene sokamıyordum. Duygusal açıdan sadece biraz öfkeliydim; önemli bir sorunla karşılaştığımı biliyor, ancak o anda uygun bir çözüm bulamıyordum.

"Sana göre 'berbat' bir resim olabilir" dedim buz gibi bir sesle. "Böyle düşünmekte serbestsin, eğer -dikkat et, bak *eğer* diyorum- değer yargını geçerli nedenler göstererek kanıtlayabilir, *neden* 'berbat' olduğunu söyleyebilirsen. Aksi halde Debierue'nün sanatı hakkında karar vermeye hakkın yoktur."

"Ben; gözlerime inanamıyorum!" Berenice başını iki yana salladı. "Bunu Debierue'nün tablosu diye yutturmaya mı kalkacaksın yoksa?"

"Debierue'nün zaten," dedim. "Yolda biraz hasar gördüğü için düzelttiğimi söyledim ya?"

"Kör değilim, James." Ellerini uzattı, çaresiz, titrek bir hareketle çevreyi gösterdi, bakışlarını resim malzemesinde dolaştırıp tabloya çevirdi. "Bu kadar *kaba* bir resimle işin içinden nasıl çıkacağını sanıyorsun? Bay Cassidy'nin bunu Debierue'ye göstereceğini bilmiyor musun? Sonra.."

"Berenice!" diye bağırarak sözünü kestim. "Taşralı burnunu seni hiç ilgilendirmeyen işlere sokuyorsun! Şimdi derhal çıkıp eşyanı topla, yirmi dakikaya kadar hazır olmazsan, Valdosta'da tek başına kalırsın, anladın mı?"

Kıpkırmızı kesilip iki adım geriledi. Başını eğdi, alt dudağını ısırarak aynı hareketi tekrarladı. "Tamam," dedi, "burada anlamadığım bir şeyler dönüyor; ama yine de bana böyle bağırman gerekmez. Biraz açıklasan bari, şaşırmamı beklemiyor muydun yoksa? Görüyorum işte, gördüklerim de komik, hepsi bu!"

Yerimden kalktım, kollarımı omuzlarına dolayıp kendime doğru çektim. "Özür dilerim," dedim yavaşça. "Bağırmamalıydım. Lütfen aklını takma, arabada sana her şeyi açıklayacağım. Haydi, şimdi iyi kız ol. Valizini topla da hemen buradan çıkalım, birkaç dakikaya kadar yolumuza devam edelim. Tamam mı?.."

Kapıyı açtım, Berenice başını sallamaya devam ederek koridoru geçip odasına girdi.

Kapısı kapanınca odaya döndüm, resim malzemesini çarşafa sardım, sigara tablasını banyonun sıcak su musluğunda yıkayıp havluyla kuruladım. Üzerime bir pantolonla gömlek geçirdim. Tabloyla boya çıkınını asansörle garaja indirdim. Boyaları çöp tenekesine attım, tabloyu, ıslak yüzü yukarı gelecek şekilde ara-

bamın bagajına dikkatle yerleştirdim. Arabanın tentesini açıp geriye toplayarak plastik kılıfını geçirmem üç dakika sürdü. Gecenin bu saatinde serin bir yolculuk olacaktı, ama sonra kapatabilirdim. Garaj bekçisi, beyaz tulum giymiş genç bir zenci, ışıklı kulübesinin kapısında durmuş, sesini çıkarmadan tenteyle boğuşmamı izliyordu. İşimi bitirdikten sonra bekçi kulübesine yöneldim, bekçiye bir yirmi beşlik uzatıp otelden ayrılacağımı söyledim.

"Lütfen resepsiyona telefon edin, on beş dakika sonra yukarıya birini gönderip 505'le 510'dan eşyalarımızı aldırsınlar. Belboy gelince valizleri arka koltuğa yerleştirmesini söyleyin, bagajda yer yok."

"Başüstüne, efendim," dedi.

Odama dönüp beş dakika içinde toplandım, gömleğimin üzerine kolsuz bir yelek geçirdim, spor ceketimi giydim. Berenice hazır değildi. Valizini kapamasına yardım ettim, pantolon takımının üzerine kalın polo ceketini giymesini söyledim. Belboy valizleri bagaj arabasına yükledi, asansör lobide durunca biz hesap kesmek üzere indik, o valizleri arabaya yüklemek için garaj katının düğmesine bastı. Berenice -şaşılacak kadar ucuz- hesabı iki seyahat çekiyle ödedi. Henüz işimiz bitmeden arabayı kapının önüne getirmişlerdi bile. Nöbetçi resepsiyon memuru neden gecenin bu saatinde ayrıldığımızı sormadı, ben de bir şey söylemedim.

Hava oldukça serindi, belli belirsiz bir sis bulutu kentin bomboş sokaklarının on beş metre üzerine kadar inmişti. İki sigara yaktım, birini Berenice'e uzatıp marşa bastım. Berenice hafifçe titreyerek koltuğuna büzüldü.

"Tenteyi neden açtığımı düşünüyorsun herhalde," dedim.

"Evet, ama az önce bana öyle kötü bağırdın ki bir şey sormaya cesaret edemiyorum."

Gülüp bacağını okşadım. "Çok soğuk gelirse kapatırım. Uyanık kalabilmem için olabildiğince temiz hava gerektiğini düşündüm. Aslında soğuk sayılmaz, bu saatte fazla trafik de yok, hızla yol alırız."

Berenice bu budalaca açıklamayı kabullendi; kenti geride bırakıp, yanlarında iki-üç katlı evlerin bitmek bilmediği dört şeritli

otoyola çıkınca gaza bastım.

Valdosta'yla Tifton arasında birkaç ufak gölle Augusta'daki kâğıt fabrikalarının tomruk ihtiyacını karşılayan çam yetiştirme bölgeleri olduğunu haritada görmüştüm. Kırmızı renkli, verimli toprak tarıma elverişliydi; geniş tütün tarlalarının yanı sıra kavun karpuz, mısır, bezelye ve keten dahil, çiftçinin canının çektiği her şey yetişiyordu. Valdosta'nın doğusunda, Georgia eyaletinin güneydoğusunun büyük bölümünü kaplayan ve sayısız göl, ırmak ve derenin süzdüğü çamurlu sularla beslenen Büyük Okefenokee Bataklığı yer alıyordu.

Yolu ve çevreyi iyi bilmediğim için ne aradığımı da tam olarak belirleyemiyordum; ama sık bir çam ormanı, bataklığın bir bölümü ve ıssız bir yol olmalıydı. Valdosta'nın birkaç kilometre kuzeyindeki açık alana çıkınca yavaşladım, birbirlerinden uzak, tek tük çiftlik evleri arasında hiçbir yere varmayan bir toprak yol kollamaya başladım. O dakikaya kadar ağzını bile açmadan oturup benim sessizliğimle kahrolan Berenice sonunda dayanamadı.

"Ee?"

"Ne ee'si?"

"Açıklamanı bekliyorum. Arabada anlatacağını söylemiştin. Haydi bakalım."

"Her şeyi baştan düşündüm Berenice, yavaş yavaş akıllanıyorum galiba. Tabloyu Bay Cassidy'ye göndermemi uygun bulmuyorsun, değil mi?"

"Bu senin bileceğin iş, James. Akıl öğretecek halim yok; ama fikrimi soracak olursan, hayır derim. Aklından geçenlerin hepsini bilmediğimi söylemiştin, ben de öğrenene kadar taşralı burnumu senin işine sokmamaya karar verdim."

"Bunun için özür diledim ya, sevgilim."

"Tamam. Burnumun yüzüme uygun olduğunu biliyorum. Beni asıl rahatsız eden, Debierue'nün evini senin yaktığını düşünmek zorunda kalmak."

"Ben mi?" Güldüm. "Böyle bir şey yapabileceğimi nereden çıkardın?"

"Eh, birincisi, televizyon haberlerinde duyduğumu söyleyince hiç şaşırmadın," dedi kurnazca.

"Neden şaşırayım? Fransa'daki villası da yanmıştı. Benim yap-

mış olabileceğimi düşünmene şaşıyorum ben asıl."

"Öyleyse yapmadığını söyle, inanacağım."

"Adamın evini yakmaktan ne çıkarım olabilir ki?"

"Neden sadece evet ya da hayır demiyorsun?"

"Bu dünyada basit bir evet veya hayır yok da ondan, koca kızım benim, varsa da ben henüz bulamadım. Sadece sınırlı evet ve hayır cevapları var, bunlara da pek ender rastlanır."

"Pekâlâ, James; senin en sevdiğin sözcüklerden birini kullanmak gerekirse, 'geçerli' bir neden düşünemiyorum, ama senin geçerli sayabileceğin bir neden geliyor aklıma. Galiba Debierue'nün yaptığını ileri sürdüğün, ama aslında hiç yapmadığı hayali tablolar konusunda bir yazı yazdın. Gerçekte yaptığı resimleri gördün, senin yüksek standartlarına uymadıkları için, belki de olması gerektiğine inandığın gibi olmadıklarından beğenmedin. Bu yüzden evi ateşe verip tabloları yaktın. Sonra olmayan bazı tablolar uydurup bunlar hakkında yazı yazdın."

"Aman Tanrım, ne çılgınca şeyler söylediğinin farkında mısın?"

"Farkındayım, James. Ne kadar çılgınca olduğunu göstermek istiyorsan yazını okumama izin ver. Eğer yazıda o deli portakaldan söz etmiyorsan.."

"Yanık portakal."

"Peki, *yanık* portakaldan söz etmiyorsan haksız olduğum ortaya çıkar, özür dilerim, konu kapanır."

"Kapanır mı? Hiçbir şey olmamış gibi demek. Ben de bu manyak suçlamalarını sanki hiç yapmamışsın gibi özrünü kabul ederim, öyle mi?"

"Söyledim ya, yanılabilirim, bütün kalbimle yanılmayı diliyorum. Yanıldığımı kanıtlamak çok kolay, değil mi? Ancak bildiğim bir şey var -ne dersen de, bunu değiştiremezsin- otel odasındaki tabloyu kesinlikle Debierue yapmadı. Sen yaptın. Parmağımı sürdüğümde ıslaktı; Debierue'nün imzası bile. Böyle bir şey yapman için tek bir neden geliyor aklıma: Tablo konusunda yazı yazmak istiyorsun, onu Debierue'nün eseri olarak yutturacaksın. Ne; ne düşüneceğimi bilemiyorum, James. Bu olaydan bıktım artık. Üstelik, ister inan, ister inanma, bana vız geliyor! *Gerçekten*! Ama öte yandan senin de başını derde sokmak

istemiyorum. Kundakçılık ciddi bir suçtur, James."

"Sahi mi?"

"Dalga geçme, hiç de gülünç değil. Eğer Debierue'nün evini yaktıysan bana söylemelisin."

"Neden? Polise haber vermen için mi?"

"Of, James!" diye bağırdı, elleriyle yüzünü kapayıp ağlamaya başladı.

Biraz bekledikten sonra, "Tamam, Berenice," dedim sakin bir sesle. "Şimdi sana ne yapacağımı anlatayım." Mendilimi uzattım.

Başını sallayıp çantasından kâğıt mendil çıkardı, burnunu sildi.

"Haklısın, Berenice," dedim, "hem de her konuda. İtiraf ediyorum. Kendimi kaptırdım bir kere, ama geç kalmış sayılmam. Yangın kazayla çıktı. İsteyerek yapmadım. İhtiyar, yere terebentin damlatmış, sigaramı atınca parlayıverdi. Söndürdüğümü sanmıştım, ama yeniden tutuştu herhalde. Anlıyor musun?"

Başını eğdi. "Buna benzer bir şey olduğunu tahmin etmiştim zaten."

"Böyle çıktığını sanıyorum. Tabloya gelince, bu biraz farklı. Nasıl oldu da yutturabileceğime inandım, bilmiyorum; ama herhalde son dakikada vazgeçecektim. Tabloyu yok edip yazımı elimdeki gerçek bilgilerle baştan yazacağım."

"Bize bir sürü ilginç şey anlattı."

"Doğru."

Sağda, sık çam korusuna doğru uzanan bir ara yol göründü. Sağa sapıp arabayı ikinci vitese geçirdim, ama yolun yumuşak toprak kaplaması yüzünden motoru yüksek devirde çalıştırmaya devam ettim.

"Nereye gidiyorsun?"

"Otoyoldan çıkıp tabloyu yakmak istiyorum."

"Yarına kadar beklesen olmaz mı?"

"Hayır. Ne kadar erken kurtulursam, o kadar iyi olacak. Yanımda oldukça tekrar düşünüp fikir değiştirebilirim. Aslında yutturmak da mümkün, biliyor musun ..."

"Hayır, James," diye tersledi.

Bir kilometre kadar ileride toprak yoldan ufak bir açıklığa çıktık. Çepçevre çam fidanları arasında, diz boyu ot kaplı bir yerdi burası. Fidanların büyüyüp kesilecek hale gelmesi en az iki yıl

daha sürecekti. Motoru durdurdum, ama farları açık bıraktım. Sesimi çıkarmadan indim, bagajı anahtarla açtım, levyeyi çıkardım. Otuz santim uzunluğunda, oldukça ağır bir demir parçasıydı. Yassı ucu çok ince sayılmazdı, ama yeterince keskindi. Arabanın çevresini dolaşıp Berenice'in tarafına geldim, ağır demiri kafasına indirdim.

"Ooauh!" diye hırladı, iki eliyle başını tutup yüzünü bana çevirdi. İyice açılmış gözleriyle bakıyordu, ama yüzü anlamsızdı. Ya yeterince sert vurmamış ya da tepesine topladığı saçlarının darbeyi hafifleteceğini düşünememiştim. Demiri bir daha indirdim başına, bu sefer çok daha hızlı vurdum, oturduğu yere çöküverdi.

Kapıyı açtım, polo ceketinin yakasından tutup arabadan dışarıya çektim. Hareket etmiyordu, inanılmayacak kadar da ağırdı; sol ayağı ön koltuğa takılmıştı. Sağ elimle hâlâ demiri tuttuğum için tek elle ayağını çekip çıkarmaya çalışırken birden kasılıp titremeye başladı. Döndü, başını kaldırmadan doğrulup keçi gibi mideme tos vurdu.

Bir an boş bulunup geriye kaydım, düşerken omzum, parçalanmış bir ağaç kütüğüne vurmuş, sol dirseğimi de bütün hızıyla yere çarpmıştım. Omzumdan alevler çıkıyor, dirseğimin acısı kolumu uyuşturuyordu. Demiri elimden bıraktım, sol elimle omzumu ovuşturmaya başladım, çok geçmeden acım hafifledi. Ağaçların arasından Berenice'in her saniye biraz daha uzaklaşan çığlıklarını duyuyordum. Demiri elime aldım.

Farları söndürüp Berenice'in peşine düştüm. Karanlık ormanda, gittikçe hafifleyen çığlıkların yönünde ilerledim. Berenice de kadınların çoğu gibi doğru dürüst koşamıyordu, üstelik dizlerine kadar inen ceketi koşmasını engelliyordu. Fazla uzaklaşmış olacağını sanmamıştım, ama yine de yakalayamıyordum. Koşmaya başladım, ancak ağaç köklerine takılıp boylu boyunca yere düşünce, hızlı adımlarla yürümeye karar verdim.

Çığlıklar kesilmişti. Durdum. Çevremdeki ani sessizliği yadırgamıştım. İlk kez korktuğumu anladım. Onu mutlaka bulmalıydım. Kaçacak olursa her şey biterdi; her şey.

Yola devam ettim, eskisinden daha yavaş yürüyor, her yeri adım adım arıyordum; gözlerim zamanla ormanın karanlığına

alışmıştı. Ağaçların otuz metre kadar üzerinde hafif bir sis tabakası vardı; ama mehtap çıkmıştı, her geçen dakika çevremi biraz daha iyi görebiliyordum. Ağaçlar seyreldi, yer çamurlaşmaya başladı. Bataklığa yaklaşmıştım. Kırk elli metre ilerledikten sonra kara, durgun bir göl kenarına ulaştım. Berenice'i, bu mürekkep rengi suya atlamayacağını tahmin edecek kadar iyi tanıyordum. Soldaki yol daha kolay göründü, o da öyle düşünmüştür diyerek sola saptım.

Az sonra buldum onu, açık renk ceketi karanlıkta parlıyordu. Yüz üstü yere uzanmıştı. Bacakları garip bir biçimde bükülmüş, ayakları bir kızılcık ağacının altına girmişti. Dokunmaya korkarak yavaşça çevirdim. Dalların arasından süzülen mat ayışığı kanlı yüzünü, donuk gözlerini aydınlattı.

Ölüp ölmediğini bilmiyordum, ama emin olmam gerekiyordu. Bildiğim bir şey varsa, o da tekrar vuramayacağımdı. Başucuna diz çöküp ceketini açarken burnuma Patou'nun Joy marka parfümü geldi, yüreğim burkuldu. Başımı göğsüne dayayıp yüreğini dinledim. Atmıyordu. Berenice ölmüştü, ama başına indirdiğim darbelerden değil, şoktan ölmüş olacaktı. Öldürücü yara alan biri buraya kadar koşamazdı. Birkaç dakikalık bir süre de olsa, ikimiz de insanüstü güçlere sahip olmuştuk. Berenice iriyarı, güçlü bir kadındı; hayatta kalmak için savaşmıştı.

Ben de öyle.

Cansız bedenini çekerek gölün kıyısına götürdüm, yarısı bataklıktan dışarıya uzanan devrilmiş bir ağacın altına sıkıştırdım. Ağaç gövdesini kırık dallar ve çalı çırpıyla örttüm, dışarıdan bakınca görünmüyordu. Debierue, Berenice'i yanımda görmüştü; ceset bulunup cinayete kurban gittiği anlaşılırsa mutlaka Cassidy'ye haber verirdi. Aslında, "Amerikan Hasadı" adlı yazımın prova baskısını almadan önce ceset bulunursa Cassidy'ye haber verirdi demek daha doğru olur. Yazımı okuyunca sevincinden havalara uçacak, Berenice'ten kimseye söz etmeyecekti. Benimki kadar onun şerefi de bu yazıya bağlıydı. Zaten bol bol vaktimiz olacaktı. Cesedin bulunması aylar, belki de yıllar sürerdi.

Birden kendimi zayıf ve keyifsiz hissettim. Bütün gücüm yok olup gitmişti. En yakın ağaca yaslanıp kusmaya başladım; mısır, domates, bamya, lif lif olmuş biftek, bisküvi, bütün yediklerimi

çıkardım. Doğru dürüst soluk alıncaya kadar bir süre daha öğürüp öksürdüm. Berenice'i bulduğum kızılcık ağacına gidip levyeyi aldım. Üzerinde parmak izlerim vardı, ayrıca New York yolunda lastiğim patlarsa işime yarayacaktı.

Arabaya doğru ilerlemeye başladım, ama aradan birkaç dakika geçmeden yolumu kaybettiğimi anladım. Paniğe kapılıp koşmaya başladım. Tökezledim, düştüm, başımı ağaca çarpıp alnımı kanattım. Freud'un da dediği gibi kaza diye bir şey yoktur. Arka arkaya derin nefes alarak korkumu yatıştırmaya çalıştım, kendimi zorlayıp ıslak zeminde bir süre hareketsiz oturdum. Sırtımı bir ağaç gövdesine yasladım, yaktığım sigarayı filtresine kadar içtim. Her şey yolundaydı. Yolunda gidecekti.

Biraz sakinleşmiştim, ama ellerim hâlâ titriyordu. Berenice'i, bataklığa giden yolu buldum sonunda. Göl kenarına varınca yönümü bulmam zor olmadı. Arabanın bulunduğunu tahmin ettiğim yere doğru ilerledim, toprak yola ulaştım, çok geçmeden arabayı bıraktığım açıklığım elli metre ilerisine çıktım. Bir yandan yüzüm alev alev yanıyor, bir yandan da soğuktan titriyordum. Yola devam etmeden önce tenteyi kapadım, sonra motoru çalıştırdım.

New York'a döndükten iki hafta sonra arabamı satmak üzere temizlerken Berenice'in parmaklarından birini -parmağın ilk iki boğumuyla Chen Yu ojeli tırnağını- buldum. Ellerini başına kapattığında vurduğum darbeyle kopmuş olacaktı. Parmağı mendilime sarıp emin bir yere sakladım. Günün birinde bu parmağa korku, acı ya da pişmanlık duymadan bakabileceğimi umuyordum.

4 Debierue'nün yanan *Miami Herald*'ı "okuyuşunu" gösteren fotoğrafı, *Fine Arts: The Americas* dergisinde yazımla birlikte yayımlandı, ayrıca *Look, Newsweek* ve *Sunday New York Times*'ın sanat ekinde de basıldı. UPI basın ajansı, ajanımla sıkı bir pazarlıktan sonra fotoğrafı satın alıp faksla bütün abonelerine gönderdi. Elime geçen parayla ilk ısmarlama elbisemi yaptırdım. Bir ceket bir pantolon, dört yüz dolar.

New York'a dönerken Baltimore'da otoyoldan ayrılıp Berenice'in eşyalarını Grayhound otobüs terminalindeki kilitli gözlerden ikisine yerleştirmiştim (el çantasıyla seyahat çeklerini de koydum; günün birinde eşyalar bulunursa, annesinin paraya ihtiyacı olabileceğini düşünmüştüm). Bu kısa mola dışında hiç durmadan New York'a vardım.

Bürodaki masamda beş telefon mesajı vardı. Joseph Cassidy'yi ödemeli olarak aramam isteniyordu. Hemen. İşe başlamadan telefon ettim.

"Tabloyu aldınız mı" diye sordu.

"Evet, tabii aldım."

"İyi. İyi. Birkaç gün daha sizde dursun. Bay Debierue'yü iyi bir bakımevine yerleştirmek istiyorum da; tabloyu aldığınızdan haberi yok, değil mi?"

"Hayır, bundan sonra da olmasın. Gerçi yazımda tablodan söz ettim, ama resmini bastırmadım. Palm Beach'e göndermeden önce *Yanık Portakal*'ın iyi kaliteli birkaç diyapozitifini çekmek istiyorum, daha sonra yayımlanmak üzere, anlatabildim mi?.."

"Anlıyorum. Tablonun adı bu mu? *Yanık Portakal* demek, harika!"

"Evet. İkinci ad olarak da kendi portresi demeyi düşündüm.

"Ah, James! Bir an önce görmeye can atıyorum!"

"İstediğiniz zaman haber verin, Bay Cassidy. Uçakla ekspres olarak gönderirim."

"Merak etmeyin, telefon edeceğim. James, bu iyiliğinizi unutmayacağım. Tabloyu sergileyeceğim zaman, serginin tüm yayın haklarını size vereceğim."

"Sağolun."

"Şu anda tek sorunum, Debierue'yü bir bakımevine taşınmaya razı edebilmek. Kendine bakamayacak kadar yaşlandı. Yangın sırasında evde uyuyor olsa ölmüştü. Alevlerin yok ettiği öteki tabloları düşünüyorum da; aman Tanrım!"

"Bu konuda bir şey söyledi mi?"

"Tek kelime bile etmedi. Siz de tanıdınız ya. Ne olursa olsun, telaşlanmıyor. Bütün gün televizyonun karşısında oturup portakal suyu içerek eski filmleri izliyor. Bunu bakımevinde de yapabilir. Neyse, size haber veririm. Şehirler arası konuşuyoruz, fazla uzatmayalım."

"Tabii," dedim. "Görüşürüz."

Bir daha telefon etmedi. Debierue'yü, Florida'da, Melbourne yakınlarındaki Regal Pines adlı bakımevine yerleştirdiğini ekspres mektupla bildirdi, ben de tabloyu ödemeli olarak uçakla gönderdim; ancak ödemeli kabul etmeleri için gereken sigorta primini cebimden ödemek zorunda kaldım.

Fine Arts: The Americas'da yayımlanan makaleme eleştirmenler beklediğim tepkiyi gösterdiler. Canaday, *Times*'daki yazısında çekimser kalmıştı; Perreault, *Village Voice*'ta hararetle övüyordu; *L.A. Free Press*, iki paragraflık kısa haberinde Güney California'daki özenti devrimci ressamların yazımı okumalarını öneriyordu. Basının ilgisi, tahminlerimin üzerinde olmuştu.

Asıl merak ettiğim konu, sanat dergilerinde ve üç ayda bir yayımlanan eleştiri bültenlerinde çıkacak yankıydı. Onlar uzun uzadıya düşündükleri için geç tepki gösteriyorlardı. Aralarında en iyisi, Pierre Montrand'ın *Spectre*'de çıkan ve bir dizi okuyucu mektubuna yol açan yazısıydı. Aşırı bir Fransız milliyetçisi olan Montrand, Debierue'nün "Amerikan Hasadı" dönemini sosyalizmin DeGaulle'cülüğü reddetmesi olarak görüyordu. Delice bir fikirdi, ama son derece güzel ifade edilmiş ve tartışma ortamı yaratacak biçimde yazılmıştı.

Gazetelerin çoğunda, çektiğim fotoğrafla birlikte, ressamın gizli yollardan Amerika'ya girdiği konusuna da değinen haberler yayımladığı halde Cassidy'yle yaşlı ressama verdiğim sözü tuttum. Cassidy, Debierue'ü takma adla Regal Pines bakımevine yerleştirip gazetecilerin bulabileceği bütün izleri yok ettikten sonra da ressamın Florida'daki adresini açıklamadım. Debierue'ye, yazımın prova baskısıyla yanan gazeteli fotoğrafının 20 x 30'luk bir düzine kopyasını ve *Sanat ve Okul Öncesi Çocuk* adlı imzalı kitabımı yolladım. Paketi aldığını bildirmedi, ama iadeli taahhütlü gönderdiğim için eline geçtiğini biliyordum.

New York'a döndükten sonra bir hafta boyunca her gün *Atlanta Journal Constitution* gazetesini alıp Valdosta yakınlarında bulunan bir cesetle ilgili haber olup olmadığına baktım. Berbat bir gazeteydi, üstelik böyle bir haber aramak da sinirlerimi bozuyordu. Bir hafta sonra gazeteyi almaktan vazgeçtim. Bulurlarsa bulsunlar, ne yapabilirdim ki? Berenice'in ölümü, ruh dünyamda

doğal bir tepkiye neden olmuştu. Tek nedeni vicdan azabı değildi, belki sadece bir bölümü buna dayanıyordu. Yeni eserleri incelerken düştüğüm kararsızlık, kendi kendime yarattığım kuşkular düşüncelerimi gölgeliyor, yargı gücümü etkiliyordu. Bu duygulardan, bu aşırı tepkiden kurtulabilmek için Debierue'yü aklımın bir köşesine hapsettim. Onu "benzeri bulunmayan" bir ressam olarak diğerlerinden ayırıp çağdaş sanatla bağdaştırmaktan vazgeçtim. Birkaç haftada bu telkine kendimi alıştırarak eleştirilerimi eskisi gibi yapmaya başladım.

Gerçi eleştirmen olarak ünüm göklere çıkmamıştı; ama işim iki katına yükselmiş, gelirim de artmıştı. Tom Russell aylığıma elli dolar zam yaptı, dergiden ayda dört yüz elli dolar almaya başladım. Ders ücretim de arttı, eskisinden daha fazla ders vermeye başladım, Columbia Üniversitesi'nde sanat tarihi bölümü son sınıf öğrencilerine "Çağdaş sanatta yeni akımlar" konulu yeni bir ders karşılığında güzel sanatlar bülümünden altı yüz dolar ücret alıyordum. Beş parasız öğrencilik yıllarımı geçirdiğim eski okulumda hocalık yapmak bence bütün yılın en önemli olayıydı.

Ajanım, aylar önce yazdığım ve o güne kadar satamadığım birkaç yazımı pazarladı; bunlardan ikisi, daha önce basmayı reddeden sanat dergileri tarafından satın alındı.

Öteden beri sanat sergilerinin seçici kurullarında "masrafı karşılanmak üzere" ya da hiç para almadan jüri üyeliği yapardım zaten. Artık büyük müzelerin önemli sergilerindeki jürilere dolgun ücretli teklifler almaya başlamıştım. Hartford'da jüri üyeliği yaptığım bir yarışmada Herb Westcott'un bir tablosu da yer alıyordu. Westcott stilini değiştirmiş, "romantik gerçekçilik" türünde resim yapmaya başlamıştı; hassas denecek kadar ince çizgisi yeni stiline uygundu. Hartford'daki yarışmanın konusu çevre kirliliğiydi; Westcott, Niagara Şelalesi'nin 1925'ten kalma bir kartpostalını dev boyutlarda çizmişti. Derece alacak kadar iyi bir tablo değildi, ama öteki jüri üyelerini (müze müdürüyle Maury Katz adlı ressamı) ikna ederek, Westcott'un bin dolarlık mansiyon kazanmasını ve adından övgüyle söz edilmesini sağladım. Palm Beach'te, Gloria'nın galerisinde Westcott'a çok kötü davranmış, orta yerde resimleriyle başbaşa bırakarak çekip gitmiştim, şimdi hak ettiği ufak bir iyilik yapabilmekten zevk duyuyordum.

Eskiden yazı işleri müdürünün kendine ayırdığı sanat albümü düzeltmelerini de ben yapmaya başlamıştım; gösterişli, pahalı, güzel resimlendirilmiş, piyasada yirmi beş, otuz, hatta elli dolara satılan kitaplardı bunlar. Düzeltmelerden sonra bana gönderilen nüshaları toptan fiyatına kitapçılara satıp vergi uzmanlarının kolayca bulamayacağı bir yan gelir elde ediyordum.

İyi uyuyamıyordum artık. Hiç iyi uyuyamıyordum.

Debierue'nün yazımı okuduğunu biliyordum. Gerçi herhangi bir yorumda bulunmayacağını doğru tahmin etmiştim, ama sonuna kadar ses çıkarmayacağından emin değildim. Debierue konusunda eserleri yayımlanan dört Avrupalı eleştirmenin, hayali tablolar incelediklerini varsayma cüretini göstermiştim. *Onlar* beni ele veremezdi. Bunu yapabilecek tek kişi Debierue'ydü, o da yangından sonra bir şey kanıtlayacak durumda değildi.

Yine de çoğu gece, düzensiz uykumden ter içinde uyanıyordum. Karanlıkta yatağın kenarına oturup, hiçbir şey düşünmemeye çalışarak sigaranın birini söndürüp birini yakıyor, yeniden uykuya dalmaktan korkuyordum. Zamanla bu kötü rüyalar da sona erecek, diyordum kendi kendime.

New York'a dönüşümden günü gününe tam bir yıl sonra Debierue Florida'da öldü. Cassidy telgraf çekip cenaze törenine davet etti, ama işlerimi bu kadar kısa sürede yoluna koyup gidemedim. Florida eyalet yasalarına göre ölünün yirmi dört saat içinde gömülmesi gerekir. Dergiye anma yazısını ben hazırladım tabii- siyah çerçeveli bir sayfalık biyografi; ne de olsa Debierue konusunda tek otorite bendim, *Uluslararası Sanat Ansiklopedisi*'nde çıkacak makalemi hazırlamıştım bile.

Debierue'nün ölümünden on gün sonra dergideki ofisime uzunca, büyük bir paket geldi. Masama koyup açtım, içinden bir zamanlar Debierue'nün ünlü *No. One*'ı olan boş, barok çerçeve çıktı. Ölümünden sonra elime geçen bu beklenmedik armağan ağlattı beni. Çerçeveyle birlikte ne bir özel not ne de kart göndermişti. Debierue bakımevindeki tanıdıklarından birinden, ölümünden sonra çerçeveyi bana yollamasını istemiş olacaktı. Bunu yapmış olması temize çıkmam demekti. Her şeyi affetmekle kalmayıp, "Amerikan Hasat Dönemi" hakkındaki eleştirimden hoşnut olduğunu da gösteriyordu. Debierue, bütün eleştirmenleri arasında

No. One'ın mirasçısı olarak beni seçmişti.

Boş çerçevenin aslında belli bir değeri yoktu. Belki birine satabilir, ya da Modern Sanat Müzesi'ne armağan edebilirdim, ama yaşlı ressama bunu yapamadım. Hareketi beni çok duygulandırmıştı.

Koridordan geçip çerçeveyi çöp fırınına atmak üzere aşağıya indim. Fırının kapağını açarken çerçevenin kenarına bir parça yapışkan bantla tutturulmuş küçük bir sinek ölüsü gözüme çarptı. Debierue'nün hafızası ileri yaşında bile kuvvetliydi. Sineği gördükten sonra çerçeveyi fırına atamadım. Sarıp sarmaladım, eve dönerken metroda oturduğum koltuğun altında bıraktım.

Joseph Cassidy'yle *Yanık Portakal* konusunda mektuplaşıyorduk. Tabloyu kamuoyuna New York'ta mı, yoksa Chicago'da mı göstermesinin daha iyi olacağını sormuştu. Biraz daha beklemesini, gelecek sezonun başında, *Uluslararası Sanat Ansiklopedisi*'nin yayımlandığı günlerde Palm Beach'te sergilemesini önerdim; ansiklopedide Debierue konusundaki yazımın karşı sayfasında tablonun tam sayfa renkli resminin bulunacağını bildirdim

Kalın cildi açıp Debierue konusundaki yazımı buldum. *Yanık Portakal'ın* renkli resmi çok güzel çıkmıştı. Genellikle ufak boy renkli resimler, orijinal tablolardan daha güzel görünür. Bembeyaz kuşe kâğıda basılmış bu resim de altın gibi pırıl pırıl parlıyordu.

Yazımı dikkatle okudum. En ufak bir yanlış yapmamıştım, dizgi hatası da yoktu. Yazının sonunda adım da doğru yazılmıştı. İmzamın altında, beş buçuk puntoluk harflerle, o güne kadar yazdığım kitaplar ve Debierue hakkındaki önemli eleştirilerimin listesi verilmişti. Burada da hata bulamadım.

Mutlulukla ansiklopedinin öteki ciltlerinden bazılarını karıştırdım, başka makalelerin yazı stilini, kalitesini gözden geçirdim. En sevdiğim ressamlar olan Goya, El Greco, Piranesi ve Michelangelo hakkındaki araştırmaları okudum.

Midem sıkışmaya başlamış, içinde garip bir önsezi uyanmıştı.

Okuduğum makaleler iyi araştırılmış, özellikle Piranesi konusundaki pek güzel yazılmıştı ama midemde gittikçe kabarıp büyüyen bir kilo çiğ ekmek hamuru vardı sanki. Çekmecemi açıp pirinç cetvelimi çıkardım. Hata yapmadığıma emin olabilmek için acele etmeden, Goya, El Greco, Piranesi, Michelangelo ve Debierue maddelerinin sütunlarını ölçtüm.

Goya yirmi dört buçuk santimdi. El Greco'ya otuz, Piranesi'ye yirmi bir, Michelangelo'ya otuz beş buçuk santim, ama Debierue'ye tam kırk bir santim yer verilmişti! İhtiyar ressam yer açısından sanatının en ünlü isimlerini geçmişti.

Ciltleri kapayıp sandığa kaldırdım. Bir sigara yakarak pencerenin önüne gittim. Palm Beach güneşi, camın önündeki ağacın yaprakları arasından süzülerek yere altın sarısı noktalar serpmişti. Apartmanın avlusundaki koyu yeşil çimler, kapıcının az önce kapadığı fıskıyenin son damlalarıyla parlıyordu. Açık mavi gökyüzü bulutsuz, endüstri pisliğinden uzak, pahalı bir şişe maden suyu kadar berraktı. İçerideki soğutma cihazına aldanmamıştım, dışarısı cehennem gibi sıcaktı.

Artık işim bitti, dedim kendi kendime. Debierue herkesi bastırmıştı, ben de öyle. Yaşadığım sürece başka bir Debierue daha olmayacaktı, onun gibi biriyle bir daha karşılaşmak istemiyordum. Sanat eleştirmeni olarak gidecek yerim kalmamıştı. Kendimi nasıl aşabilirdim? *Bu* dünyada aşamazdım artık.

Ya Berenice Hollis? Bu sınavı atlatabilecek miydim? Çamaşır dolabımın alt çekmecesindeki puro kutusunda, babamın yedi yaşında çekilmiş bir resmi ve (doğduğum yeri hatırlatan) Porto Riko sahillerinde bulduğum kurumuş, pürüzlü şeytan minaresinin yanında Berenice'in keten mendile sarılı parmağı duruyordu. Mendili açıp buruşuk parmağa baktım. Kan kırmızısı Chen Yu oje matlaşmış, kenarından bir parçası dökülmüştü. Acı, korku ya da pişmanlık duymadan uzun uzun baktım parmağa.

Debierue ve sanatı için değerdi, ama artık yapacak bir şey kalmamıştı. Cassidy'nin Everglades kulübünde sergileyeceği biricik imzalı Debierue tablosunun sanat haberini başkası, başka bir eleştirmen yazacaktı. Berenice Hollis'e borcumu ödeme zamanı gelmişti.

Duş yaptım, tıraş oldum, beyaz bir gömlek ve kırmızı-beyaz-

mavi çizgili bir kravatla ısmarlama takım elbisemi, siyah çoraplarımı, cilalı ayakkabılarımı giydim.

Ağır adımlarla sokaklardan geçerek İspanyol stilindeki Palm Beach karakoluna gittim. Debierue konusundaki gerçeği kimse öğrenemeyecekti, onun ilahlaşmasındaki payımı kimse bilmeyecekti. Asla bir şey söylemeyecektim. Ama Berenice'e borcumu ödemeliydim. Amerika'da başarıya ulaşmış biri karşılığını ödemek zorunda kalır. Amerikan yaşam biçimi denir buna, benim gibi adasından uzaklaştırılmış bir Porto Rikoludan daha iyi kimse bilemez.

Karakolda bir komiser yardımcısıyla iki devriye polis memuru vardı. Devriyelerden biri görevini bitirmiş, ötekiyse başlamak üzereydi; ama ikisi de öyle temiz pak görünüyordu ki hangisinin gidip hangisinin geldiği belli değildi. Memurların üçü birden, *Palm Beach Life* adlı sezonluk derginin kuşe baskısına bakmaktaydılar. Görevini bitiren polisin resmi vardı dergide; parkta dolaşan bir grup kadının arkasında gülümsüyordu.

"İyi günler, efendim," dedi komiser yardımcısı kibarca. "Yardımcı olabilir miyim?"

Başımla onayladım. "İyi günler, komiser bey," diye karşılık verdim. Mendili açtım. Berenice'in parmağı masanın üzerine yuvarlandı. "Tutku yüzünden işlenmiş bir cinayeti itiraf etmek istiyorum."

Willeford büyük övgüler almış bu kitabında, sanat dünyasındaki kimi efsanelerin nasıl oluştuğunu anlatıyor. Paris'ten, "başarı"nın diyarı Amerika'ya kadar uzanan bir coğrafyada geçen hikâyenin, dört aktörü vardır.

Modern resmin en önemli temsilcilerinden sayılan; Nihilist-Sürrealist diye adlandırılan yeni bir akımın kurucusu kabul edilen; tek bir ürünle çerçeve atölyesinde açtığı tek sergiye Amerika'dan turlar düzenlenen ve ansiklopedilerde, kendisine Goya, El Greco ve Michelangelo'dan daha fazla yer ayrılan bir ressam... Sanat dergilerinin vazgeçilmez yazarı olmak, jüri üyeliği yapmak, üniversitelerde dersler vererek daha çok tanınmak ve kazanmak isteyen hırslı bir resim eleştirmeni... Ünlü ressamın bir tablosunu ne pahasına olursa olsun ele geçirmek isteyen bir koleksiyoncu... Ve sanat dünyasının entrikalarından/efsanelerinden uzak, eleştirmeni seven, iddiasız, seksi bir kadın...

Efsaneden beslenenler bir gün karşılaşırlar... Ve "sanatçı" hırsları, kimliklerindeki "kara ayrıntılar"la çakışarak, tehlikeli bir biçime dönüşür...

KARA AYRINTI
ISBN 975-539-079-0
9 789755 390796

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI